

**TÜRKİYE’DEKİ MÜZİK ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN
KURUMLARDA EĞİTİM ALAN GÖRME ENGELLİLERİN MÜZİK
EĞİTİMİ SÜRECİNE İLİŞKİN EĞİTİMCİ VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİ**

Betül Yazar

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

OCAK, 2021

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren yirmi dört (24) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Betül
Soyadı : YAZAR
Bölümü :
İmza :
Teslim tarihi : .../.../2021

TEZİN

Türkçe adı: Türkiye’deki Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Eğitim Alan Görme Engellilerin Müzik Eğitimi Sürecine İlişkin Eğitimci ve Öğrenci Görüşleri

İngilizce adı: Educator and Student Views on The Music Education Process of Visually Impaired Students in the Music Teacher Training Institutions in Turkey

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Betül YAZAR

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Betül YAZAR tarafından hazırlanan “Türkiye’deki Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Eğitim Alan Görme Engellilerin Müzik Eğitimi Sürecine İlişkin Eğitimci ve Öğrenci Görüşleri ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman:Prof. Dr. Belir TECİMER

(Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Başkan:Prof. Dr. Aytekin ALBUZ

(Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Ceren DOĞAN

(Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Bartın Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 06/01/2021

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

**TÜRKİYE’DEKİ MÜZİK ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN
KURUMLARDA EĞİTİM ALAN GÖRME ENGELLİLERİN MÜZİK
EĞİTİMİ SÜRECİNE İLİŞKİN EĞİTİMCİ VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Betül Yazar
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ocak, 2021**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’deki müzik öğretmeni yetiştiren kurumlardaki lisans düzeyinde eğitim alan görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde yaşanan sorunları/ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri getirmektir. Bu sürece ilişkin sorunlar, görme engelli öğrenciler ve bu öğrenciler ile çalışmış müzik eğitimcilerinin görüşlerine dayalı olarak ortaya konulmuştur. Bu araştırma, nitel bir araştırma deseni olan durum çalışmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenebilmesi için Türkiye’deki toplamda 26 müzik eğitimi anabilim dalı başkanlarına ve bu kurumlarda görev yapan akademisyenlere, sosyal medya, e-posta, WhatsApp ve telefon gibi iletişim kanalları kullanılarak ulaşılmıştır. Ön görüşmeler sonucunda, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında 8 müzik eğitimi anabilim dalında lisans düzeyinde 16 görme engelli öğrencinin öğrenim gördüğü tespit edilmiş ve bu öğrencilerin tamamı araştırmaya katılmıştır. Diğer taraftan, 12 müzik eğitimi anabilim dalında görev yapan ve görme engelli öğrenciler ile çalışmış 32 müzik eğitimcisi araştırmaya katılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler, katılımcıların görüşlerinden alıntılar yapılarak betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarca yapılan giriş yetenek sınavlarında deşifre, solfej okutma, dikte yazdırma, diksiyonlarına bakma amacıyla sesli metin okutma gibi aşamaların uygulanmasında Braille materyal yoksunluğu nedeniyle sorunlar yaşandığı saptanmıştır. Eğitim sürecinde ise, görme engellilerin Braille nota okuyamaması nedeniyle öğretim hızının düşmesi, teorik derslerde tahtada yazılanlar

seslendirilmediği için armoni, işitme gibi derslere dahil olmakta zorlanma sorunları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, göstererek örnekleme yapılamadığı için çalgı tekniklerinin aktarımında zorlanması gibi engeller olduğu da tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra sınavlarda öğrenciye soruları okuyup, yazacak bir yardımcıya ihtiyaç duyulması, müzik eğitimcilerinin görme engellilerin eğitimi hakkında yeterli donanıma sahip olmaması gibi sorunlar da yaşanmaktadır. Araştırma sonucunda tespit edilen ihtiyaçların giderilmesine yönelik olarak müzik eğitimi anabilim dallarında görme engellilerin eğitimi konusunda yetişmiş en az bir uzmanın bulunması, niversiteler tarafından görme engelli ğrencilerin Braille notaları dijital olarak temin etmelerini sağlayacak müzik teknolojilerinin temin edilmesi, uluslararası kütüphanelerden bu öğrenciler için müzik materyallerinin temin edilmesi gibi çözüm nerileri sunulmuştur. Ayrıca, görme engellilerin eğitimi konusunda online çalıştaylar düzenlenmesi, çalgı eğitimi metotları yazılması ve materyaller/projeler geliştirilmesinin alana önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler : Görme engelli ğrenci, Grme engelliler için mzik eğitimi, Mzik eğitimcileri, Mzik eğitimi sorunları
Sayfa Adedi : 160
Danışman : Prof. Dr. Belir TECİMER

**EDUCATOR AND STUDENT VIEWS ON THE MUSIC EDUCATION
PROCESS OF VISUALLY IMPAIRED STUDENTS IN THE MUSIC
TEACHER TRAINING INSTITUTIONS IN TURKEY**

(M.S. Thesis)

Betül Yazar

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

January, 2021

ABSTRACT

The aim of this research is to identify the problems/needs of visually impaired students who are studying music at the undergraduate level of departments of music education in Turkey and to provide solutions to these problems. Problems related to this process have been put forward based on the opinions of the visually impaired students and the music educators who had worked with these students. This research is a case study, a qualitative research pattern. All of the heads of 26 departments of music education and the academicians working in these institutions have been reached through social media, e-mail, WhatsApp and telephone in order to determine the working groups of the research. As a result of the preliminary research, it has been determined that 16 visually impaired students were studying at 8 music education departments in the 2019-2020 academic year. On the other hand, 32 music educators who had worked with the visually impaired students at 12 departments of music education were included in the study. The data has been collected through structured interview forms developed by the researcher. The data obtained has been analyzed by quoting the opinions of the participants and by using descriptive analysis. As a result of the research, it has been determined that there were problems due to the lack of Braille materials for sight-reading, solfege, writing down the music and reading the written materials at the entrance exams conducted by the departments. In addition, there was a need for an assistant to read and write questions for the students at the entrance exams. In the educational process, it has been revealed that there were obstacles because the visually impaired students could not read Braille notes. These students have had difficulties in the music theory courses because the teachers did not play the music written on the board. The teachers could also not show the techniques to the students in the

instrument courses. These problems were due to the fact that the music educators did not have special training for the visually impaired students. It has been suggested that at least one person who specialized in the training of the visually impaired students to be provided at each department of music education. Furthermore, universities should provide music technologies and materials for the visually impaired students. There were also needs for projects in the area to be developed. Online workshops should be held and methods and materials be written by the educators who are specialized in visually impaired students' training.

Key words : Visually Impaired Student, Music Education for Visually Impaired, Music Educators, Problems in Music Education.

Page Number : 160

Supervisor : Prof. Dr. Belir TECİMER

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince gerek ders hocam ve tez danışmanım olarak, gerekse manevi anlamda benden hiç bir zaman desteğini esirgemeyen ve bana cesaret veren Prof. Dr. Belir TECİMER'e; benden lisans eğitimimden bu zamana kadar her koşulda sevgisini ve desteğini esirgemeyen ve tez çalışmama katkıda bulunan jüri üyesi Öğretim Üyesi Dr. Ceren DOĞAN'a; tez çalışmama katkılarından dolayı yine jüri üyesi Prof. Dr. Aytekin ALBUZ ve hocam Prof. Ülkü ÖZGÜR'e; benden hiç bir zaman desteklerini esirgemeyen sevgili anneme ve babama; tez çalışmaları süresince her türlü yardımda bulunan canım kardeşlerim Sude ve Burak'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xviii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar.....	6
BÖLÜM II.....	7

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Görme Engellilik	7
2.2. Görme Engelinin Tanımı ve Sınıflandırılması	7
2.3. Görme Engelinin Nedenleri.....	9
2.3.1. Doğum Öncesi Nedenler	9
2.3.2. Doğum Sırasındaki Nedenler	9
2.3.3. Doğum Sonrası Nedenler.....	9
2.3.4. Diğer Nedenler.....	10
2.4. Görme Engellilerin Genel Özellikleri.....	10
2.4.1. Motor Gelişim.....	10
2.4.2. Dil Gelişimi	10
2.4.3. Bilişsel Gelişim/Zihinsel Gelişim.....	11
2.4.4. Sosyal Gelişim.....	11
2.4.5. Engel Duyusu.....	12
2.5. Özel Eğitim	12
2.5.1. Özel Eğitimin Temel İlkeleri.....	13
2.6. Görme Engellilerde Eğitim.....	14
2.6.1. Görme Engellilerde Okul Öncesi Eğitimi	14
2.6.2. Görme Engellilerin Eğitim Gördüğü İlk/Ortaokullar	14
2.6.3. Görme Engellilerde Ortaöğretim (Lise) Kademesinde Eğitim	17
2.6.4. Görme Engellilerde Yükseköğretim.....	18
2.6.5. Görme Engellilerde Kaynaştırma Eğitimi.....	23
2.6.5.1. Müzik Dersinde Kaynaştırma.....	24
2.7. Görme Engellilerin Eğitiminde Kullanılan Araç-Gereçler	26
2.7.1. Braille Yazı	26
2.7.2. Braille Notalar	29

2.7.3. Görme Engellilerin Kullandığı Teknolojik Araç-Gereçler	31
2.8. Görme Engellilerde Müzik Eğitimi	34
2.8.1. Görme Engellilerin Müzik Alanında Kullandığı Teknolojik Araç-Gereçler.....	37
2.9. Görme Engellilerin Müzik Alanında Faydalanabileceği Kütüphaneler	39
2.10. Görme Engellilerde Mesleki Müzik Eğitimi	40
BÖLÜM III	42
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	42
BÖLÜM IV	59
YÖNTEM.....	59
4.1. Araştırmanın Modeli	59
4.2. Evren ve Örneklem	59
4.2.1. Araştırmaya Katılan Görme Engelli Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler	61
4.2.2. Araştırmaya Katılan Müzik Eğitimcilerine Ait Demografik Bilgiler	65
4.3. Veri Toplama Araçları	72
4.4. Verilerin Analiz Edilmesi	73
BÖLÜM V	74
BULGULAR VE YORUM	74
5.1. Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitimi Sürecinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	74
5.2. Görme Engellilerle Çalışan Müzik Eğitimcilerinin Sorunlarına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	97
BÖLÜM VI	124
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	124
6.1. Sonuç	124

6.1.1. Görme Engelli Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar	125
6.1.2. Görme Engelliler ile Çalışmış Müzik Eğitimcileri Açısından Sonuçlar	129
6.2. Öneriler	133
KAYNAKLAR.....	139
EKLER	149
EK-1. Öğrenci Görüşme Formu	150
EK-2. Eğitimci Görüşme Formu.....	157

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Görme Engellilerin Eğitim Aldığı İlk/Ortaokullar</i>	16
Tablo 2. <i>Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı</i>	60
Tablo 3. <i>Akademisyenlerin Üniversitelere Göre Dağılımı</i>	61
Tablo 4. <i>Öğrencilerin Yaş Dağılımları</i>	61
Tablo 5. <i>Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı</i>	62
Tablo 6. <i>Öğrencilerin Görme Düzeyleri</i>	62
Tablo 7. <i>Öğrencilerin Mezun Oldukları Liseler</i>	63
Tablo 8. <i>Öğrencilerin Sınıf düzeyleri</i>	63
Tablo 9. <i>Öğrencilerin Ana Çalgıları</i>	64
Tablo 10. <i>Öğrencilerin Ana çalgı dışında aldıkları Çalgı Dersleri</i>	64
Tablo 11. <i>Müzik Eğitimcilerinin Yaş Dağılımları</i>	65
Tablo 12. <i>Müzik Eğitimcilerinin Cinsiyet dağılımları</i>	66
Tablo 13. <i>Müzik Eğitimcilerinin Mezun Oldukları Müzik Eğitimi Kurumları</i>	66
Tablo 14. <i>Müzik Eğitimcilerinin Ünvanları</i>	67
Tablo 15. <i>Müzik Eğitimcilerinin Çalışma Süreleri</i>	67
Tablo 16. <i>Müzik Eğitimcilerinin Müzik Eğitimi Verdikleri Alan veya Alanlar</i>	68
Tablo 17. <i>Müzik Eğitimcilerinin Çalıştıkları Görme Engelli Öğrenci Sayıları</i>	70
Tablo 18. <i>Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrenciler ile Çalışma Süreleri</i>	70
Tablo 19. <i>Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelliler ile Müzik Eğitiminde Çalıştıkları Alanlar</i>	71
Tablo 20. <i>Öğrencilerin Yetenek Sınavlarında Karşılaştıkları Sorunlar</i>	75

Tablo 21.Öğrencilerin Yaşadıkları Kaygılar	77
Tablo 22.Öğrencilerin, Arkadaşlarına/Hocalarına Rehberlik Edebilme Konusundaki Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımı	78
Tablo 23.Öğrencilerin Bireysel Derslerde Ek Süreye İhtiyaç Duyma Konusundaki Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımı	79
Tablo 24.Öğrencilerin Toplu Derslere Dahil Olma Konusunda Yaşadıkları Zorluklar	80
Tablo 25.Öğrencilerin Braille Nota Bilme Durumları ve Görme Düzeyleri	81
Tablo 26.Öğrencilerin Braille Notalara Erişimleri	82
Tablo 27.Öğrencilerin Diğer Ders Materyallerine Erişimleri	83
Tablo 28.Öğrencilerin Müzik Kütüphaneleri ve Görme Engelli Müzisyenlerin İletişim Halinde Olduğu Platformlardan Haberdar Olma Durumları	84
Tablo 29.Öğrencilerin Müzik Kütüphaneleri ve Görme Engelli Müzisyenlerin Oluşturduğu Platformlardan Faydalanma Durumları	85
Tablo 30.Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Üniversitelerin Kütüphanelerinden Faydalanma Durumları	85
Tablo 31.Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Üniversitelerin Engelli Danışma Birimlerinden Haberdar Olma Durumları	86
Tablo 32.Öğrencilerin Üniversitelerdeki Engelli Birimlerinden Faydalanma Durumları	87
Tablo 33.Öğrencilerin Sınavlarının Erişilebilirlik Durumu	87
Tablo 34.Öğrencilerin Bir Müzik Eserini Çalışma Süreçleri	88
Tablo 35.Öğrencilerin Görme Engelinin Çalma/Söyleme Performansına Etkisi	89
Tablo 36.Öğrencilerin Görme Engellerinin Çalgı Hakimiyetleri Üzerindeki Etkisi	90
Tablo 37.Öğrencilerin Müzik Teknolojilerini Kullanma Durumları	91
Tablo 38.Öğrencilerin, Müzik Eğitimcilerinin Sorunları Hakkındaki Görüşler	92
Tablo 39.Öğrenciler Açısından; Müzik Eğitimcilerinin Eğitim Sürecini Kolaylaştırıcı Çözüm Yolları Bulmaları	93
Tablo 40.Öğrencilerin Müzik Öğretmeni Olduklarında Karşılaşabilecekleri Sorunlara İlişkin Görüşleri	94

Tablo 41.Öğrencilerin Müzik Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Diğer Sorunlar	95
Tablo 42.Öğrencilerin, Görme Engelli Müzik Eğitimi Sürecinin Erişilebilir ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesi Konusundaki Önerileri.....	96
Tablo 43.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrencilerin Yetenek Sınavlarında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri	98
Tablo 44.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engellilerin Akranları ile Eşit Koşullarda Yetenek Sınavına Tabi Tutulmalarına İlişkin Görüşleri	99
Tablo 45.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrenci ile Karşılaştıklarında Kaygılanma durumları	100
Tablo 46.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrencilere Rehberlik Ederken Karşılaştıkları sorunlar	101
Tablo 47.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engellilere Rehberlik Ederken Karşılaştıkları Sorunlara Buldukları Çözümler.....	104
Tablo 48.Müzik Eğitimcilerinin Görme engellilerin eğitimi ile İlgili Kaynaklara İhtiyaç Duydukları Durumları	105
Tablo 49.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engellilerin Eğitimi ile İlgili Kaynaklara Ulaşma Durumları	106
Tablo 50.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engellilerin Eğitimine Yönelik Yardımcı Kaynaklara Ulaştıkları Yerler	107
Tablo 51.Müzik Eğitimcilerinin, Görme Engellilerin Faydalanabileceği Müzik Kütüphanelerinden Haberdar Olmaları	107
Tablo 52.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrencilerinin Bir Müzik Eserini Nasıl Çalıştıktıklarına Dair Görüşleri	108
Tablo 53.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrencilere Çalgı Teknikleri ve Vokal Teknikleri Gibi Öğeleri Öğretirken Karşılaştıkları Sorunlar.....	109
Tablo 54.Müzik Eğitimcilerinin Çalıştıktıkları Görme Engelli Öğrencilerin Braille Nota Bilme Durumları	110
Tablo 55.Öğrencinin Braille Nota Bilmemesi Halinde Yaşanan Sorunlar	111

Tablo 56.Müzik Eğitimcilerinin Öğrencilerin Braille ya da Büyük puntolu Kaynaklara Erişmelerine Yardımcı Olma Durumları	112
Tablo 57.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrencilerin Kaynak Erişimlerine Yardımcı Olma Şekli	113
Tablo 58.Müzik Eğitimcilerinin Öğrencilerinin Braille Notalara Erişememeleri Halinde Alternatif Kaynak Üretme Durumları	113
Tablo 59.Müzik Eğitimcilerinin Az Gören Öğrencilere Yönelik Büyük Puntolu Nota/Ders Notu Üretme Durumları	114
Tablo 60.Müzik Eğitimcilerinin, Az Gören Öğrencilerin Görme kalıntısından Faydalanma Durumları	115
Tablo 61.Müzik Eğitimcilerinin Görme Engellilerin Müzik Alanında Kullandığı Teknolojiler Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumları	115
Tablo 62.Müzik Eğitimcilerinin, Görme Engelli Öğrencilerin Vize ve Final Sınavlarını Yaparken Karşılaştıkları Sorunlar	116
Tablo 63.Müzik Eğitimcilerinin, Görme Engellilere Ayrılan Bireysel Derslerin Sürelerinin Yeterliliği Konusundaki Soruya Verdikleri Cevaplar	117
Tablo 64.Müzik Eğitimcilerinin, Görme Engellilerin Müzik Eğitimi Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar Hakkındaki Görüşleri	118
Tablo 65.Müzik Eğitimcilerinin, Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Diğer Sorunlar	120
Tablo 66.Müzik Eğitimcilerinin Müzik Eğitimi Sürecinin Erişilebilir ve Verimliliğini Artırmaya Yönelik Sunduğu Öneriler	122

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Altı Nokta.....	26
Şekil 2. Braille Harfler	27
Şekil 3. Braille Rakamlar	28
Şekil 4. Braille Alfabetiyle Yazılmış Yazılara Parmak Uçlarıyla Dokunarak Okuma.....	28
Şekil 5. Tablet ve Kalem	29
Şekil 6. Braille Daktilosu	29
Şekil 7. Braille Müzik Notaları	31
Şekil 8. Braille Yazıcı	33
Şekil 9. Braille Monitör.....	34
Şekil 10. Lime Lighter (https://brailleteknik.com/-engellilerin-muzik-egitiminde-yararlanilan-teknolojiler/).	39

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEAD	Müzik Eğitimi Anabilim Dalı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Türkiye’deki müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda lisans düzeyinde eğitim alan görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde yaşanan sorunların ve ihtiyaçların, yine görme engelli öğrenciler ve bu öğrenciler ile çalışan müzik eğitimcilerinin görüşlerine dayalı olarak tespit edilmesi büyük bir öneme sahiptir. Tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri getirmek müzik eğitimi programlarının daha iyi düzenlenebilmesi sonucunu beraberinde getirecektir.

Ülkemizdeki üniversitelerde müzik öğretmeni yetiştirmek üzere kurulan ve aktif olarak eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleştiren 26 müzik eğitimi anabilim dalı (MEAD) bulunmaktadır. MEAD’larda uygulanmak üzere Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından yayınlanan ve mayıs 2018’de güncellenen müzik öğretmenliği lisans programı, öğretmenlik yapabilme becerisi kazandırmak üzere okutulan ‘eğitim ‘dersleri ve müzik eğitimi vermeyi öğretmek üzere okutulan ‘müzik eğitimi ‘derslerini içermektedir. Ayrıca programda, yüksek öğrenimin gereği olan Türk Dili, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, İngilizce gibi dersler de yer almaktadır.

Öğretmenlik yapma becerisi kazandırmak üzere okutulan Eğitim Bilimine Giriş, Eğitim Psikolojisi, Eğitim Felsefesi, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Sınıf Yönetimi, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Ölçme ve Değerlendirme, okullarda rehberlik gibi dersler, MEAD’da öğrenim gören öğrenciye, ‘eğitimci ‘niteliği kazandırmak üzere programda yer alan derslerdir. Müzik eğitimi vermeyi öğretmek üzere okutulan Batı Müziği Teori ve Uygulaması (Müziksel İşitme Yazma ve Okuma), Piyano Eğitimi, Ses Eğitimi, Bireysel Çalgı Eğitimi, Müzik Kültürü, Türk Halk Müziği Teori ve Uygulaması, Türk Sanat Müziği Teori ve Uygulaması, Çok Sesli Koro, Türk Halk Müziği Koro, Türk Sanat Müziği Koro, Armoni ve Eşlikleme, Batı Müziği Tarihi, Türk Müziği Tarihi, Orkestra gibi dersler,

MEAD'larda öğrenim gören öğrenciyi, müzik eğitimi verebilecek bilgi birikimine eriştirmek üzere programda yer alan derslerdir (YÖK, 2018).

Mesleki anlamda müziğe ilgi duyan tüm bireyler gibi, özel gereksinimli bireyler de müzik eğitimi veren kurumlarda akranlarıyla bir arada eğitim almaktadırlar (Şendurur, 2016). Ancak, özel gereksinimli bireyler, mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda bazı sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Varış & Hekim, 2017). Yukarıda içeriği açıklanan *Müzik Öğretmenliği Lisans Programı*'nda ve yukarıda sözü edilen araştırmalarda da görüldüğü üzere MEAD'larda okutulan dersler, yalnızca normal gelişim gösteren bireylerin ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmış, fırsat eşitliğine dayanan, özel gereksinimli bireylerin bu programa uyum gösterebilmesini destekleyici hazırlık/uyum derslerine yer verilmemiştir.

Şendurur'un 2016'da yapmış olduğu çalışmada ifade ettiği üzere, üniversitelerin müzik öğretmenliği bölümlerinde eğitim alan görme engelli öğrenciler, hiçbir özel eğitim tedbiri alınmadan eğitim almaktadırlar. MEAD'larda öğrenim gören görme engelli öğrenciler, arkadaşlarının ve öğretmenlerinin yardımıyla, kendi kaynaklarını kendileri üretmektedirler (Pirgon & Babacan, 2013; Şendurur, 2016). Kaynak edinmedeki güçlükler ve müzik eğitimi sürecinde yaşanan diğer sorunlar, öğrencilerin motivasyonlarının düşmesine neden olmaktadır (Ball, 2017; Pirgon & Babacan, 2013). Bu durum, engelli bireylerle normal gelişim gösteren bireyler arasında fırsat eşitsizliğine neden olmaktadır. Akranlarından daha yoğun bir eğitim desteğine ihtiyaç duyan engelli bireyler de eğitimde fırsat eşitliği ilkesi gereğince eğitim hakkından yararlandırılmalıdır (Pirgon & Babacan, 2013).

Engelli bireylerin eğitim süreçlerinde, sosyal gelişimlerinde, toplumsal hayata katılımlarında, üreten birer birey olabilmelerinde müzik ve müzik eğitimi, şüphesiz ki önemli yer tutmaktadır (Baydağ, 2013). Görme engelli bireylerde eğitim sürecinin görsel öğelerle desteklenemeyeceği düşünüldüğünde, normal gelişim gösteren bireylerden farklı eğitim koşullarına ihtiyaç duydukları görülmektedir (Akpınar, 2012). Müzik eğitiminin daha çok işitme duyusuna dayandığı düşünülse de, nota eğitimi, çalgı teknikleri, şef yönetiminde toplu çalma/söyleme dersleri, armoni dersleri vb. görsel ve işitsel duyuların bir arada kullanılmasıyla yürütülmektedir (Ball, 2017). Bu nedenle, bu derslerin öğrenim sürecinde görme engelli bireyler, özel eğitim desteğine ihtiyaç duymaktadır.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, gerek MEB'e bağlı okullarda çalışan müzik öğretmenleri, gerek müzik eğitimi veren üniversitelerde çalışan akademisyenler, görme engelli öğrencilerin müzik eğitimine ilişkin hiçbir eğitime tabi tutulmamışlardır (Akpınar,

2012; Erdoğan, 2000; Öz, 2019; Pirgon & Babacan, 2013). Ball tarafından 2017'de yapılan çalışmada ise müzik eğitimcilerinin, görme engelli öğrencilere çalgı tutuşunu/çalgı tekniklerini öğretme, vokal tekniklerinde ağzın pozisyonunu gösterme konusunda zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Bu durum göstermektedir ki, müzik eğitimcilerinin de, görme engelli öğrencilere nasıl müzik eğitimi verecekleri konusunda bilgi sahibi olmaya ihtiyaçları vardır. Sonuç olarak, konuyla ilgili sorunların ve ihtiyaçların tespit edilebilmesi, sorunlara çözüm getirilebilmesi, hem görme engelli öğrencilerin, hem bu öğrenciler ile çalışan müzik eğitimcilerinin ihtiyaç duydukları bilgilere ulaşabilmeleri açısından, görme engelli müzik öğretmenleri adaylarının ve görme engelliler ile çalışan müzik eğitimcilerinin görüşlerinin tespit edilmesi önem kazanmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Görme engelli bireyler, müzik eğitimleri sürecinde müzik eserlerini yazma-okuma, anlama, analiz etme, icra etme, Braille nota edinme, müzik eğitimcisiyle görme duyusunu kullanmadan eğitimsel iletişim kurma, çalgı tutuşunu, çalgı tekniklerini öğrenme, armoni dersleri, toplu çalma/söyleme etkinliklerine katılabilmek konularında sorunlar yaşamaktadırlar (Baker, 2014; Ball, 2017; Dilsiz, 2017; Sazlı & Yılma Şakalar, 2018; Şendurur, 2016). Braille yazıyla yazılmış kaynaklar ve MEB'e bağlı okullarda görme engellilere verilen müzik dersi saatleri yetersizdir. Görme engellilerin daha verimli bir müzik eğitimi alabilmeleri için, müzik öğretmenlerine özel eğitim verilmesi, müzik öğretim programı hazırlanırken görme engelli öğrencilerin görüşlerine başvurulması gerekmektedir (Akpınar, 2012). Görme engelli müzisyenler, büyük puntolu notaları/Braille notaları okumakta zorlanmaktadırlar ve görme engellilerin müzik eğitimi konusunda uzmanlaşmış eğitimcilere erişememektedirler (Baker, 2014). Maddi olanaksızlıklardan dolayı görme engelliler için mevcut teknolojik imkânlardan faydalanılamaması, zaman ve enerji kaybına neden olmaktadır. Bu durum, öğrencilerin motivasyonlarının düşmesine neden olmaktadır. Öğrencilerin bedenlerini görsel olarak imgeleyememeleri, piyanoda duruş problemleri yaşamalarına neden olmaktadır ve bu problemler, çalgı teknikleri açısından sorun yaratmaktadır (Pirgon & Babacan, 2013).

Görme engellilerde müzik eğitimi konusunda yapılan araştırmalar göstermektedir ki, ülkemizde ve diğer ülkelerde, görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Ball (2017), Pirgon ve Babacan (2013) ve Şendurur (2016) tarafından yapılan araştırmalarda, karşılaşılan sorunlar arasında;

1. Görme engellilerle çalışan müzik eğitimcilerinin, görme engellilerin müzik eğitimine ilişkin bir eğitime tabi tutulmamış olmaları,
2. Eğitim materyallerine erişim sorunu,
3. Akranlarıyla eşit ders süresine sahip olmalarının görme engelli öğrencilerin eğitim koşulları düşünüldüğünde yetersiz olması,
4. ÇalgıTutuşu, çalgı teknikleri, şef yönetiminde çalma/söyleme etkinlikleri gibi görsel öğeleri anlamakta zorlanmaları,
5. Bu Sorunlar dolayısıyla motivasyonlarının düşmesi sayılabilir.

Yukarıda sözü edilen görme engellilerin müzik eğitimi konusunda yapılan araştırmalarda, görme engellilerin Braille notalara erişim sorununa, ders süresinin yetersiz olmasına, bu durumun öğrencinin motivasyonunu düşürmesine değinilmiştir. Ancak, görme engelli öğrencinin ders içerisinde eğitimcileriyle ve arkadaşlarıyla iletişim kurma konusundaki kaygılarının öğrenim sürecini nasıl etkilediğine, sınıf içerisindeki toplu derslere nasıl dahil edildiğine, müzik eğitimcisinin görme engelli öğrenciyle çalışırken gerek sınıf içerisinde, gerek bireysel derslerde yaşadığı sorunlara ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine, gelişen teknolojik imkanların Braille nota üretiminde nasıl kullanılabileceğine, az gören öğrencinin ve hiç göremeyen öğrencinin eğitim süreçlerindeki farklılıkları vb. konulara değinilmemiştir. Bu nedenle araştırma, yukarıda sözü edilen görme engellilerin müzik eğitimi konusunda yapılan araştırmalarda ele alınan sorunların yanı sıra daha önce değinilmemiş sorunların kapsamlı bir şekilde ortaya çıkarılmasına, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda lisans düzeyinde eğitim alan görme engelli öğrencilerin ve bu öğrencilerle çalışan akademisyenlerin görüşleri alınarak, görme engellilerin müzik eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunlar ve ihtiyaçlarının tespit edilmesine ve tespit edilen sorunların çözümüne yönelik öneriler getirilmesine ışık tutacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, ‘müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda lisans düzeyinde eğitim alan görme engelli öğrenciler ve bu öğrencilerle çalışmış müzik eğitimcilerinin, müzik eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve ihtiyaçları nelerdir?’ sorusuna cevapbulmak amacıyla yapılmıştır.

Bu amaç kapsamında şu alt sorulara cevap aranmıştır:

1. Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda lisansdüzeyinde eğitim alan görme engelli öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar ve ihtiyaçları nelerdir?
2. Bu öğrenciler ile çalışan müzik eğitimcilerinin sorunları ve ihtiyaçları nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, görme engellilerin müzik eğitimi sürecine ilişkin eğitimci ve öğrenci görüşleri doğrultusunda görme engellilerin müzik eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunları ve ihtiyaçlarını tespit ederek, öğrenci ve eğitimci için eğitim sürecini kolaylaştırıcı öneriler getirmesi açısından önem taşımaktadır. Yapılan bu çalışma, ülkemizdeki müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin yanı sıra bu gruba eğitim veren müzik eğitimcilerinin görüşlerine dayalı ilk çalışmadır. Bu araştırma, müzik öğretmeni yetiştiren kurumların yanı sıra güzel sanatlar liselerinde, konservatuarlarda ve güzel sanatlar fakültelerinde öğrenim gören görme engelli öğrencilere ve bu öğrencilerle çalışan müzik eğitimcilerine de katkı sağlaması bakımından önemlidir. Ayrıca, araştırmacının da görme engelli olması ve müzik eğitimi sürecinde aynı sorunları deneyimlemiş olması, sorunları daha gerçekçi bir şekilde ele alarak yorumlaması açısından önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmada;

1. Katılımcıların görüşme sorularına içtenlikle cevap verdikleri,
2. Verilen bu cevapların güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Araştırmanın yürütüldüğü 2019-2020 eğitim-öğretim yılı ile,
2. Araştırmaya katılan 26 MEAD'dan 12'sinde görev yapan 32 akademisyen ile,
3. 2019-2020 eğitim-öğretim yılında 26 MEAD'dan 8'inde eğitim alan 16 görme engelli öğrenci ile,
4. Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

1. *Yetersizlik*: Zedelenme ya da bazı sapmalar sonucu bir insan için normal bir etkinliğin ya da yapının önlenmesi ya da sınırlandırılması halidir (MEB, 2015).
2. *Engel*: Bireyin yetersizliği nedeniyle, yaşadığı sürece, yaş, cins, sosyal ve kültürel farklılıklara bağlı olarak oynaması gereken rolleri gereği gibi oynayamama durumudur (MEB, 2015).
3. *Görme Engelli Birey*: Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey (MEB, 2018).
4. *Özel Eğitim*: Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilmiş eğitim programlarıdır (MEB, 2018).
5. *Özel Eğitime İhtiyacı Olan Birey*: Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireydir (MEB, 2018).
6. *Braille (Kabartma) Yazı*: Altı nokta esasına dayanan, toplam 63 nokta kombinasyonundan oluşan, ve görme engelliler tarafından parmakla okunan, bir yazı sistemidir (Sazlı & Yurtseven, 2010).
7. *Müziksel İşitme Okuma ve Yazma (MİOY)*: Bu araştırma metninde 'İşitme; Müziksel İşitme; ve MİOY' olarak da sözü edilen ders, MEAD'larda öğrenim gören öğrencilere müziksel işitme okuma ve yazma becerisi kazandırmayı amaçlayan, YÖK tarafından 2018'de güncellenen *Müzik Öğretmenliği Lisans Programı*'nda adı 'Batı Müziği Teori ve Uygulaması' olarak değiştirilen derstir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde görme engelliler ile ilgili genel bilgilere, görme engellilerin eğitimi-müzik eğitimi, müzik eğitimi sürecinde kullanılan teknolojik araç-gereçler, müzik alanında görme engellilerin faydalanabileceği kütüphaneler ve görme engellilerin mesleki müzik eğitimi gibi konulara yer verilmiştir.

2.1. Görme Engellilik

Bir veya iki gözünde kısmi veya tamamen görme kaybı veya bozukluğu olan kişi, görme engelli olarak tanımlanmaktadır. Görme kaybıyla birlikte göz protezi kullananlar, renk körlüğü, gece körlüğü (tavuk karası) olanlar da bu gruba girer (Yıldız & Gürler, 2018).

Gözün diğer duyu organlarına nazaran çevreden çok daha kolaylıkla, aralıksız, çok çeşitli, zengin uyarılar sağlaması ve algılanan aralıksız uyarı akımı arasından ilgi duyulanların ya da gereğince izlenemeyenlerin daha yakından görülmesini, araştırılmasını sağlaması; görme engellilerin bu özgürlükten yoksun olması anlamına gelmektedir. Bu durum, görme engellilerin eğitimleri de dahil olmak üzere günlük yaşantılarında, sosyal hayattaki rollerini yerine getirme gibi durumlarda birçok güçlüklerle karşılaşmalarına neden olmaktadır (MEB, 2017).

2.2. Görme Engelinin Tanımı ve Sınıflandırılması

Görme engeli, yaygın olarak iki şekilde tanımlanmaktadır. Bunlar, yasal ve eğitsel tanımlardır (Özsoy, Özyürek & Eripek, 1992). Yasal tanım, tıp alanında çalışanlar tarafından, eğitsel tanım ise eğitim alanında çalışanlar tarafından kullanılır (MEB, 2017). Yasal tanım, görme keskinliğinin ve görme alanının değerlendirilmesiyle ilgilidir (Özsoy vd., 1992). Hiç göremeyen (kör) görme engelli bireyler, yasal olarak şu şekilde

tanımlanmaktadır: Tüm düzeltmelerle birlikte gören gözün doğan görme gücünün yaklaşık olarak 6/60 m görme keskinliğine ya da daha azına sahip veya görme açısı 20 dereceyi aşmayan kişilere görme engelli (kör) denilmektedir (MEB, 2017). Buna göre, görme yetersizliğine sahip kişinin yaklaşık olarak 6m'den görebildiğini, normal görme gücüne sahip kişi yaklaşık olarak 60m'den görebilmektedir. (MEB, 2017). Görme açısının dar olmasının anlamı ise, gözün normal görme keskinliği olmasına rağmen görmesi sadece merkezdekilerle sınırlı olup çevrede yeralan nesneleri görememesidir (Özsoy vd., 1992). Körlüğün bu yasal tanımına ek olarak az görmenin de yasal tanımı yapılmıştır (Özsoy vd., 1992). Yasal tanımlama sistemine göre, tüm düzeltmelerle birlikte görme keskinliği yaklaşık olarak 6/21 m, 6/60m arasında olan kişilere az gören denilmektedir (MEB, 2017). Buna göre, normal görme gücüne sahip olan kişinin yaklaşık olarak 21m'den gördüğünü, az gören kişi 6m'den ya da daha kısa mesafeden görebilmektedir (Özsoy vd., 1992). Görme keskinliği ise, gözün özel bir mesafeden görme veya gördüklerini ayırt etme yeteneğini ifade etmektedir (MEB, 2017).

Eğitimciler ve diğer meslek adamları, görme engelli kişilerin görme kalıntısını nasıl kullanacağı konusunda görme keskinliğinin çok iyi bir yordayıcı olmaması nedeniyle, yasal tanımlama ve sınıflandırmayı yeterli bulmamışlardır. Yasal olarak kör kabul edilenlerden çok azı tamamen görmeden yoksundur. Büyük bir çoğunluğu görebilmektedir yani görme kalıntısından yararlanabilmektedir. Yasal olarak kör kabul edilen bir kişinin, yazılı bir materyali okuyamayacağı anlamı çıkarılmamalıdır. Yasal tanımlardaki sınırlılıkların fark edilmesi üzerine; körlük ve az görme eğitsel olarak da tanımlanmıştır ve bu tanım, eğitimciler tarafından yasal tanıma tercih edilmektedir (Özsoy vd., 1992). Hiç göremeyen (kör) görme engelli bireyler, eğitsel açıdan şu şekilde tanımlanmaktadır: Görme yetersizliğinden etkilenmiş olup, Braille alfabesiyle eğitim-öğretim çalışmalarına devam eden bireylere hiç göremeyen (kör) denilmektedir. Eğitim çalışmalarında dokunsal ve işitsel faaliyetlerden yararlanabileceği düzenlemelere ve Braille ya da konuşan kitaplara ihtiyaç duyar (MEB, 2017). Az gören görme engelli bireyler ise, eğitsel açıdan şu şekilde tanımlanmaktadır: Görme duyusunu öğrenme amacıyla kullanabilen kişilere az gören denilmektedir. Az gören bireyler gözlük, büyüteç gibi araç-gereçlere; büyük puntolu yazı, uygun aydınlatma, büyük resim gibi materyal ve çevre düzenlemelerine ihtiyaç duyarlar (MEB, 2017).

2.3. Görme Engelinin Nedenleri

Özsoy, Özyürek ve Eripek'e (1992) ve MEB'e (2016-2017) göre görme engelinin nedenleri; doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası olmak üzere üç ana başlık altında şu şekilde açıklanabilir:

2.3.1. Doğum Öncesi Nedenler

Görme yetersizliğinin %55'i doğum öncesi faktörler sonucu meydana gelmektedir. Körlük, kalıtsal nedenlerle nesilden nesile geçmektedir. Kalıtım yoluyla körlüğün doğan çocuğa geçmesi için annede ya da babada, her ikisinde ya da kardeşlerde körlük bulunması gerekir. Bu nedenle oluşan körlükler, yaklaşık olarak tüm körlüklerin %8'i civarındadır.

Kalıtsal nedenlerin yanısıra annenin hamilelik döneminde geçirdiği çeşitli hastalıklar da görme yetersizliğine sebep olabilmektedir. Kızıl, kızamıkçık, rubella (Alman kızamığı), frengi gibi hastalıklar bunlar arasında sayılabilir. Ayrıca kazalar, göz küresinin küçük olması veya hiç olmaması, glokom, korneaya, retinaya, optik sinire bağlı nedenler, metabolik bozukluklar, beslenme bozuklukları gibi nedenler, çocuğun görme sinirlerini veya görme duyusunu etkileyerek, görme engelli olmasına sebep olabilir.

2.3.2. Doğum Sırasındaki Nedenler

Doğum anı travmaları, çocuğun görme engelli olmasında başta gelen nedenlerdendir. Doğumun güç ve geç olması, normal doğumun mümkün olmaması durumunda forsepsin (bebeğin bir an önce doğurtulması amacıyla kullanılan kaşık şeklindeki aletin) yanlış kullanılması beyin kanamasına neden olabilir, bu kanamanın görme merkezini etkilemesi durumunda, çocuğun görme engelli olmasına neden olabilir.

Geç ve güç doğumlarda göbek bağı kordonunun bebeğin boynuna dolanması veya başka sebepler sonucu bebek nefessiz kalabilir ve bu sürenin üç dakikayı aşması sonucu beyin etkilenir. Eğer bölge görme merkezi bölgesi ise, çocuğun görme engelli olmasına sebep olabilir.

2.3.3. Doğum Sonrası Nedenler

Doğum öncesinde görme engelli olmaya sebep olan, kalıtımla geçen bazı hastalıklar; ilk çocukluk çağından bir süre sonra gelişerek çocuğun engelli olmasına sebep olabilmektedir.

Doğum sonrasında genellikle dört yaşın altında olan çocuklarda görülen görme hastalığı; A ve B vitamini eksikliği ve kötü beslenmeden kaynaklanmakta olup, görme engelli olmayı büyük ölçüde etkilemektedir.

2.3.4. Diğer Nedenler

Beyin zedelenmeleri, beyin tümörleri, şeker hastalığı, kazalar gibi etmenler mutlaka körlüğe neden olmayabilir ancak; görme gücü kaybına ve gözde tahribata neden olabilir.

2.4. Görme Engellilerin Genel Özellikleri

Görme yetersizliği olan çocukların birçok özelliği gören çocuklara benzer, ancak farklı özellikleri de bulunmaktadır (MEB, 2017). Genel olarak görme engelli bireylerde görme kaybına karşılık işitme, koku alma, dokunma gibi becerilerin gelişmiş olduğu görüşü savunulmaktadır. Bu düşünce, şu şekilde özetlenmiştir: Körlerin sağlam kalan duyuları, görenlerinkine nazaran duyarlılık açısından herhangi bir üstünlük göstermemektedir. Görme engellilerin söz konusu olabilecek tek üstünlükleri, bu duyular yoluyla aldıkları uyarıları yorumlamakta edindikleri tecrübelerdir. Buradan da anlaşılabileceği üzere görme engellilerin öğretiminde görme duyusu dışındaki duyulara önem vermek gerekmektedir (Demir & Ülker, 2009).

Görme engelli bireylerin motor, dil, bilişsel/zihinsel, ve sosyal gelişimleri; engel duyusu yönünden özellikleri şu şekilde açıklanabilir:

2.4.1. Motor Gelişim

Görme engellilerin motor gelişimi ve doğuştan sahip oldukları motor becerileri görenlerden farklılık göstermemektedir. Bununla beraber görme bozukluğu olanlar, görme bozukluğunun derecesine bağlı olarak hareket etme becerilerini geç kazanabilirler (MEB, 2017; Yıldız & Gürler, 2009).

2.4.2. Dil Gelişimi

Küçük yaşlarda dil gelişimi etkilenir. Yüz ifadesini, mimikleri göremedikleri için ilk iletişim ip uçlarını yakalayamayabilirler. Genel olarak ise, görme engeli olan çocukların dil yetenekleri, dilin gelişimine ve kazanılmış dile bakıldığında farklılık göstermemektedir. Bu

bireylerin en önemli iletişim kanalı işitme olduğundan, dili kullanma isteği gören çocuklardan çok daha fazladır (MEB, 2017; Yıldız & Gürler, 2009).

2.4.3. Bilişsel Gelişim/Zihinsel Gelişim

Bilişsel yeterlilik bakımından görenlerden farkları yoktur. Ancak, bilişsel becerileri kullanmada zorluk yaşamaktadırlar. Çünkü görenler birçok unsuru organize edip görsel unsurlarıyla bütünleştirebilmektedir. Bu unsurları kolayca beyinlerine kodlayabilmektedir. Görme engelli çocuklar, bilgileri görsel olarak beyinlerine kodlayamadığı için, bilgilerin kodlanmasında sınırlılıklar meydana gelir (MEB, 2017). Araştırmalar, görme engelinin düşük zekaya yol açmadığını ortaya koymaktadır. Görme engellilerin bilişsel alanda yetersiz olmalarının nedeni görmemeleri değil, bu bireylere sağlanan öğrenme yaşantılarının sınırlı olmasıdır. Uygun öğrenme ortamları sağlandığında, bilişsel yeteneklerinde ve kavramsal becerilerinde gelişme olduğu gözlenmektedir (Özsoy vd., 1992).

Görme engelli bireylerde en fazla güçlüğü yol açan kavram, alan kavramıdır. Bu bireyler, alana ilişkin bilgileri işitme ve dokunma duyuları yoluyla öğrenirler. İşitme duyusuyla nesneden çıkan sestene; nesnenin uzaklığına ve yönüne ilişkin bilgi toplanır. Dokunma duyusu ise nesne ile doğrudan teması gerektirir. Bu nedenle dağlara ve diğer coğrafi özelliklere, bulutlara ve mikroskobik varlıklara ilişkin bilgiler bir takım akıl yürütmelerle ve deneyimli kişilerin açıklamalarıyla öğrenilir (Özsoy vd., 1992).

2.4.4. Sosyal Gelişim

Göz kontağı kuramama, görememe durumuna bağlı olarak korkma, tedirgin olma davranışları sergileyebilmektedirler. Görme engelli bireyin sosyal gelişimi, toplumun yapısıyla yakından ilgilidir. Eğer toplumun görme engelliye olan bakışı; tepki gösterme, dışlama yönünde ise görme engelli bireyde soyutlanma, kaçış davranışları ortaya çıkabilmektedir (Yıldız & Gürler, 2009).

Görmeyen bireylerin yaşamak zorunda olduğu dünya, hareket özgürlüğünün yarattığı sorunlar da düşünülürse çok sınırlıdır. Görme yetersizliği olan çocuklarda problem davranışları genellikle duyuşsal uyaran yokluğu, ortamda hareket-etkinlik sınırlılığı ve sosyal yoksunluk nedeniyle oluşmaktadır. Ayrıca anne-babanın ve çevresindeki kişilerin çocuğa gösterdikleri aşırı koruma, acıma, dışlama ve ihmal gibi tavırlar, iletişim

bozukluklarına yol açarak sosyal çevreye uyumu zorlaştırabilir. Görmeyen çocuğun çevresini yeterince tanıyamaması, güvensizliğe ve korkuya sebep olmaktadır. Daha ileri yaşlarda başka korkular da geliştirebilir. Gözetlenme, düşme çarpma, sevilme, istenme gibi korkular, bu korkulara örnek olarak gösterilebilir (MEB, 2013).

2.4.5. Engel Duyusu

Görme engelli bireyler, hareket özgürlüklerinin büyük bir bölümünü çevredeki fiziksel engellerin farkına vararak kazanırlar. Sokakta yürüyen görme engelli birey, yolunun üzerindeki nesneleri duyumlayabilir. Bu yetenek, engel duyusu olarak bilinmektedir. Ancak, sadece görme engelli kişilerde gelişmiş ek bir duyum değildir. Görme engelli kişiler çevrelerindeki ip uçlarını anlamlandırmada ustalaşırlar. Görme engelli bireyler nesneye doğru yürürken yankılama sonucunda çıkan seslerin perde değişimlerini ayırt edebilirler. Sesin şiddeti arttıkça sesin kaynağına yaklaşıldığı ilkesi, görme engelli bireylerin çevrede dolaşma becerileri geliştirmelerine yardımcı olur (Özsoy vd., 1992). Görme engellilerin hareket özgürlüklerinde engel duyusunun kullanılması önemli bir araçtır. Engel duyusuna dayalı olarak dolaşabilenler için çevredeki trafik gürültüsü, rüzgârın sesi, konuşma gibi gürültüler; durumu zorlaştırır, yürümeyi yavaşlatır (MEB, 2017). Bu duyu yalnızca görme engellilerin geliştirebildiği bir duyu değildir, her insan bu duyuyu geliştirebilir (Özsoy vd., 1992).

2.5. Özel Eğitim

Şüphesiz şu ya da bu şekilde tüm çocuklar ayrıcalıklı ve özeldir. Her çocuk kendine özgü özelliklerinden dolayı diğer çocuklardan ayrılır. Çocukların çoğundan farklı görünüm ve davranış özellikleri gösteren çocuklara özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar denir. Bu gruba giren çocuklar için, olağandan farklı olarak öğrenim süreçlerinin, okul hizmetlerinin planlanması gerekmektedir. Görme engelli çocuklar da kabartma yazıyı öğrenmede, konuşan kitapları kullanmada, büyütülmüş yazıları okumada olağandan farklı gereksinimleri olduğu için özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar grubuna girmektedir. Bilişsel, duyuşsal, bedensel özellikleri, sosyal ve duygusal davranışları, iletişim becerileri yetersizliği olmayan çocuklardan farklı ve var olan potansiyellerini en yüksek düzeye çıkarmak için farklı okul uygulamalarına ve özel eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan çocuklar, özel eğitime tabi tutulmaktadırlar (Özyürek, 2019).

Özel eğitim, *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*'nde (2018); bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmıştır. MEB'e (2015) göre ise özel eğitim, çoğunluktan farklı olan özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklara sunulan, üstün yetenekli olanları yetenekleri doğrultusunda en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engelle dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek, topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatılan eğitimidir.

Özel eğitim, genel eğitimden içerik yönünden yani nelerin öğretileceği yönünden farklılaşmaktadır. Olağan çocukların kendiliğinden edindikleri becerilerin büyük bir kısmını, yetersizlikten etkilenmiş (özel eğitime ihtiyacı olan) çocuklara yoğun ve sistemli bir şekilde öğretmek gerekir. Örneğin, giyinme-soyunma, yemek yeme becerilerini çocuklar yetişkinleri taklit ederek öğrenirler. Ancak bu becerilerin, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere sistematik bir biçimde öğretilmesi gerekir. Genel eğitimden özel eğitimin ayrıldığı bir diğer nokta ise, içeriğin düzenlenişidir. Genel eğitimde içerik ortalama çevresindeki çocuklar için merkezi programlarla belirlenirken, özel eğitimde programın içeriğini çocuğun ihtiyaçları belirler (MEB, 2015).

Ülkemizde görme, işitme, ortopedik engelliler; davranış bozukluğu olanlar, üstün zekâlı ve zekâ geriliği olanlar, korunmaya muhtaç çocuklar özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaktadır. Bu özel eğitim hizmetleri; özel eğitim araçları, özel eğitim danışmanları, gezici öğretmenler, kaynak odalar, özel sınıflar aracılığıyla verilir (Özyürek, 2019).

2.5.1. Özel Eğitimin Temel İlkeleri

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (MEB, 2018) özel eğitimin temel ilkeleri şu şekilde açıklanmıştır:

Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, öğrencilere;

1. Bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak eğitim hizmeti sunulması,
2. Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılması,

3. Özel eğitim hizmetlerine erken dönemde başlanması,
4. Özel eğitim hizmetlerinin, özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanıp yürütülmesi,
5. Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitsel performansları doğrultusunda amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle eğitim görmelerine öncelik verilmesi,
6. Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini sürdürebilmeleri için kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılması,
7. Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için BEP geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması,
8. Ailelerin, özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif katılımlarının sağlanması,
9. Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde çalışılması esastır.

2.6. Görme Engellilerde Eğitim

2.6.1. Görme Engellilerde Okul Öncesi Eğitimi

Otuz altı ayını tamamlayan ve altmış altı ayını doldurmamış çocuklar için özel eğitim anaokulu açılabilmesi gibi bu çocuklar için ilköğretim kademesinde eğitim veren özel eğitim okulları, bağımsız anaokulları ve diğer ilköğretim bünyesinde özel eğitim anasınıfları da açılır. Sınıf mevcutları en fazla 5 öğrenciden oluşur. Bu sınıflar da yetersizliği olmayan çocuklar da öğrenim görebilir. Bu durumda 5'i özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci olmak üzere sınıf mevcutları en fazla 14 öğrenciden oluşur. Bu anaokullarında Milli Eğitim Bakanlığı'na hazırlanan programlar uygulanır (MEB, 2018).

2.6.2. Görme Engellilerin Eğitim Gördüğü İlk/Ortaokullar

Ülkemizde görme engellilerin öğrenim görebileceği 17 tane ilk/ortaokul, 1 tane imam hatip ortaokulu bulunmaktadır.

Bu okullarda, normal okullarda uygulanan eğitim programı uygulanır. Sınıf mevcutları en fazla 10 kişi olabilmektedir. Bu okullarda okutulan alan dersleri, (din kültürü ve ahlak bilgisi, beden eğitimi, müzik gibi dersler) alan öğretmenleri tarafından okutulmaktadır (MEB, 2018).

Ülkemizde görme engellilerin eğitim gördüğü ilk/ortaokullar, 'Tablo 1'de 'verilmiştir:

Tablo 1

Görme Engellilerin Eğitim Aldığı İlk/Ortaokullar

Okul Sayısı	Okul Adı	Bulunduğu İl
1	.Oğuz Kağan Köksal Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Adana
2	Göreneller Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu/İş Okulu	Ankara
3	Kâni Karaca Görme Engelliler İmam Hatip Ortaokulu	Ankara
4	Mitat Enç Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Ankara
5	Yahya Çavuş Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Çanakkale
6	Ekyyd Denizli Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Denizli
7	Yenişehir Ali İhsan Arslan Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Diyarbakır
8	Erzurum Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Erzurum
9	Gap Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Gaziantep
10	Türkân Sabancı Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	İstanbul
11	Veysel Vardal Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	İstanbul
12	Aşık Veysel Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	İzmir
13	Ertuğrul Gazi Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Kahramanmaraş
14	Emel Tarman Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Kayseri
15	Selçuklu Mediha Hasan Tahsin Alaylı Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Konya
16	Cemil Meriç Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Niğde
17	Haliliye Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Şanlıurfa
18	Mehmet Akif Ersoy Görme Engelliler İlkokulu/Ortaokulu	Tokat

Görme engelli öğrenciler bu okullarda kendi istekleri doğrultusunda yatılı ya da gündüzlü olarak eğitim görebilmektedirler (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli & Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2014).

2.6.3. Görme Engellilerde Ortaöğretim (Lise) Kademesinde Eğitim

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 'nde (2018) özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini, sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanarak, eğitsel performansları doğrultusunda amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak, diğer bireylerle birlikte eğitim görmelerine öncelik verilerek, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürmeleri için her tür tedbirin alınmasının gerekliliği ifade edilmiştir. Ülkemizde görme engellilere eğitim veren bir özel eğitim lisesi bulunmamaktadır (Eğitimde Görme Engelliler Derneği, t.y.). Bu nedenle, görme engelli öğrenciler, bulundukları yörelerdeki liselerde kaynaştırma yoluyla eğitimlerini sürdürmektedirler (Şendurur, 2016). Görme engellilerin eğitim gördüğü okullar tarafından bu öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun fiziksel, sosyal, psikolojik ortam düzenlemeleri yapılması, gerek duyulması halinde özel araç-gereç ve eğitim materyalleri sağlanması ve destek eğitim odası açılması gerekmektedir. Bu okullarda en fazla bir sınıfta 2 engelli öğrenci öğrenim görebilir ve engelli öğrenci sayısı 2 ise sınıf mevcudunun 25'i, 1 ise 35'i geçmemesi gerekmektedir. Görme engelli öğrencilerin sosyal etkinliklere ve derslere katılmaları için uygun öğretimsel düzenlemeler yapmak, sınavlar için gerekli düzenlemeleri yapmak görme engelli bir öğrencinin eğitim görmek üzere gittiği her okulun görevleri arasındadır (Eğitimde Görme Engelliler Derneği, t.y.).

Görme engellilerin ortaöğretim kademesindeki eğitimlerine ilişkin araştırmaların yok denilecek kadar az olduğu görülmektedir. Ünlü, Pehlivan ve Tarhan'ın 2010 yılında yapmış oldukları 'Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Görme Engellilerin Fizik Dersi Hakkındaki Düşünceleri' adlı makale çalışması ve Tanrıkulu tarafından 2011 yılında yapılan 'Kaynaştırma Ortamlarında Öğrenim Gören 9. Sınıf Total Görme Engelli Öğrencilere Harita Bilgisinin Öğretimi' adlı makale çalışması, görme engellilerin ortaöğretim kademesindeki eğitimlerine yönelik yapılan araştırmaların taranması sonucu rastlanan araştırmalardır. Görme engelli öğrencilerin ortaöğretim kademesinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin araştırmaların yapılmasının, alandaki sorunların tespit

edilmesi, bu öğrencilerin eğitim koşulları ile ilgili doğru bilgilere ulaşılması ve tespit edilen sorunlara çözüm önerileri getirilmesi açısından gereklilik arzettiği düşünülmektedir.

2.6.4. Görme Engellilerde Yükseköğretim

Engelliler hakkında çıkarılan tüm kanun ve yönetmeliklerde, engellilerin eğitiminin hiçbir gerekçeyle engellenemeyeceği hususuna yer verilmiştir. 5378 Sayılı ve 2005 tarihli Engelliler Hakkında Kanun'da da engellilerin eğitim hakkının korunmasına değinilmiş; engellilerin, özel durumları ve farklılıklarının dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu öğrenme imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılacağı ifade edilmiştir. Yine aynı kanunda 'engelli üniversite öğrencilerinin öğrenime etkin katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurulu koordinasyonunda, yükseköğretim kurumları bünyesinde engellilere uygun araç-gereç ve ders materyallerinin, uygun eğitim, araştırma ve barınma ortamlarının temini ile eğitim süreçlerinde yaşadıkları sorunların çözümü gibi konularda çalışma yapmak üzere Engelliler Danışma ve Koordinasyon Merkezleri kurulur' ifadesi ile, engellilerin yükseköğretim süreçlerini kolaylaştırmak amaçlanmıştır. Söz konusu kanun kapsamında 2010 yılında çıkarılan Yükseköğretim Kurumları Engelli Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesi ile üniversiteler bünyesinde engelli öğrenci birimleri oluşturulmuştur.

*Yükseköğretim Kurumları Engelli Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği'*nde (2010);

- Üniversitelerde kayıtlı engelli öğrenciler ile ilgili istatistiki verileri tutmak,
- Ders materyallerinin hazırlanmasında, engellilere uygun eğitim, araştırma ve barındırma ortamlarının düzenlenmesinde üniversiteler arası koordinasyonu sağlamak,
- Yükseköğretim Kurulu internet sitesinde engellilerin erişebilirliklerine uygun bir bölüm hazırlamak ve bilgileri sürekli güncellemek;

Engelli öğrenciler danışma ve koordinasyon biriminin görevleri arasında sayılmaktadır.

Görme engelli üniversite öğrencilerinin eğitim koşullarını anlayabilmek için, konuyla ilgili araştırmalara bakılmalıdır. Ayrıca bu araştırmanın da görme engelli öğrencilerin yükseköğretim sürecinde müzik eğitiminde yaşadıkları sorunları saptamaya yönelik bir araştırma olması nedeniyle, daha önce görme engellilerin yükseköğretim sürecini ele alan çalışmaların incelenmesi önem taşımaktadır.

Üniversiteli engelli gençlerin sorunlarını ve beklentilerini ortaya koymak amacıyla Burcu (2002) tarafından yapılan makale çalışması kapsamında; Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'ndeki engelli öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda; engelli gençlerin okula başladıkları ilk yıllarda arkadaş gruplarına dahil olma konusunda sorunlar yaşadıkları, geniş arkadaş çevrelerinin bulunmadığı, daha çok sınıf arkadaşlarıyla not alışverişi, kaynak bulma, kitap okuma, kütüphaneye birlikte gitme, sınavlarda yardımcı olma gibi konularda ilişki kurdukları, yurt arkadaşlarıyla daha samimi arkadaşlıklar geliştirdikleri, kendi aralarındaki etkileşimin ise az olduğu görülmüştür. Ders hocalarıyla önemli problemler yaşamadıkları ancak; dersi kaydetme ve sınavların yapılması konusunda sorunlar yaşandığı görülmüştür. Öğretim elemanlarının; kendilerine diğer öğrenciler gibi davranmalarının, acımamalarının, aciz görmemelerinin engelli öğrencileri mutlu ettiği kanısına varılmıştır. Sınavlarda yardımcı bir insan bulma ve sınav süresi konularında sorunlar yaşandığı, yurtlarda ve üniversitenin bölümlerinde engelli öğrencilere uygun çalışma ortamlarının bulunmamasının ya da yetersiz olmasının sorunlar arasında yer aldığı, kendilerine uygun formatta (Braille, sesli ve büyük puntolu) kaynakların, yardım için görevlendirilmiş personelin ve yeterli bilgisayar donanımının olmadığı tespit edilmiştir. Görme engellilerin derslikleri, laboratuvarları, öğretim elemanlarının odalarını bulmada zorlandıkları, kampüs içindeki yolların bozuk olmasından ve merdivenlerin çokluğundan ötürü sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak; üniversite kütüphanelerinin engelli öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda yapılandırılması, akşamları kampüsün ışıklandırılması ve kaldırım/yolların engelli öğrencilere tehlike oluşturmayacak şekilde düzenlenmesi, üniversite personelinin engelli öğrencilerin sorunları ve ihtiyaçlarıyla daha yakından ilgilenmesi için görevlendirilmesi ve bilgilendirilmesi, öğrenci yurtlarında engelli öğrenciler için özel çalışma mekânlarının oluşturulması, engelli öğrencilerin ders notlarına ulaşmalarının kolaylaştırılması ve sınav şartlarının iyileştirilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Sarı (2005) tarafından 'Selçuk Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Bedensel Engelli ve Görme Engelli Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözümüne Yönelik Çağdaş Öneriler 'adlı makale çalışması kapsamında; on bedensel ve on görme engelli öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görme engelli öğrenciler, üniversiteye kayıt esnasında engelliler için oluşturulmuş bir ofisin bulunmadığını, engelli öğrencilerin kayıt işlemlerini orada bulunan arkadaşlarının yardımıyla yaptıklarını ve bundan dolayı büyük bir kaygı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Görme engelli öğrenciler, insanların beyaz baston

kullandıklarını görmelerine rağmen kendilerini önlerindeki engeller ile ilgili uyarmadıklarını, bazı engelleri çarparak fark ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğretim elemanlarının %70'inin görme engellilerle ilgili bilgi ve deneyimlerinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Görme engelli öğrencilerin %70'inin arkadaşlarıyla olumlu ilişkiler kurdukları; ancak ilk yıllarda arkadaşlarının kendilerini tanımadıkları için yaklaşmadıkları görülmüştür. Görme engelli öğrencilerin %70'inin fiziksel ortam düzenlemesine ilişkin sorun yaşadıkları görülmüştür. Öğrenciler, kaldırım ve merdivenlerin engellileri düşünerek yapılmadığını, zaman zaman yapılan ortam değişikliklerine uyum sağlamakta zorlandıklarını, yurtların da fiziksel şartlarının kendileri için uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Sosyal ve kültürel faaliyetlerin hiçbirine katılamadıkları, bu faaliyetleri arkadaşlarından duydukları, sosyal ve kültürel faaliyetlerin engellilere uygun olarak düzenlenmediği; öğrencilerin tamamı tarafından dile getirilmiştir. Görme engelli öğrencilerin tahtaya yazılarak işlenen derslerde zorlandıkları, ders materyallerini kendi imkanlarıyla temin etmek zorunda kaldıkları ve bu konuda da sorun yaşadıkları görülmüştür. Sınavların; hocaların veya arkadaşların yardımıyla yapıldığı, az gören öğrencilerin soruları okumakta zorlandıkları saptanmıştır. Bu öğrencilerin kütüphaneden yararlanamadıkları, sesli ve Braille kaynakların bulunmadığı tespit edilmiştir. Görme engelli öğrenciler, öğrenci işlerine müracaat ettiklerinde de işlemler esnasında personelin kendilerine yardımcı olmadığını sorunları arasında göstermişlerdir. Tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak; üniversiteye yerleştirme yapılmadan önce öğrencilere engel durumlarına göre seçebilecekleri bölümleri ve bölümlerin faaliyetlerini anlatan broşürlerin ulaştırılması, üniversiteye kayıt esnasında engelli öğrenciler ile ilgilenecek bir birimin oluşturulması, üniversite kütüphanelerinin görme engellilerin ihtiyaçlarına göre yapılması, engelli öğrencilerin ulaşımı için servis konulması, engelli öğrencilerin muaf olabilecekleri ve kredi tamamlayabilecekleri derslerin üniversite senatosu tarafından belirlenmesi ve ders seçimi esnasında seçeneklerin öğrenciye sunulması, ulaşım için kampüste gerekli fiziksel düzenlemelerin yapılması, üniversite bünyesinde bulunan radyo ve televizyon kanallarında engellilere yönelik programların yapılması ve engellilerin yeniliklerden haberdar edilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Aydın (2011) tarafından üniversitelerde öğrenim gören görme engelli öğrencilerin bilgiye erişim sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla yapılan yüksek lisans tez çalışması kapsamında; görme engellilerin yaygın olarak kullandıkları kütüphaneler ve öğrenim gördükleri üniversiteler aracılığıyla görme engelli

öğrencilere ulaşılarak, anket uygulanmış, üniversite kütüphanelerinin görme engellilere sağladığı hizmetleri saptamak amacıyla da üniversite kütüphanelerine anket gönderilmiştir. Araştırmaya katılan üniversite kütüphanelerinin yarısının görme engellilere ilişkin kaynak bulundurmadığı belirlenmiştir. Üniversite kütüphanelerinin web sayfalarının görme engellilerin erişebilirliğine uygun olmadığı, görme engellilerin üniversite kütüphanelerinden ziyade başka çevrimiçi kütüphanelerden faydalandıkları, daha çok elektronik kaynakları kullandıkları saptanmıştır. Tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak; üniversite kütüphanelerinin görme engelli öğrencilerin ihtiyacını karşılayacak nitelikte kaynak bulundurması, üniversite kütüphanelerindeki kaynakların elektronik ortamda görme engellilerin kullanımına açılması ve bu sayede diğer kurumlarla işbirliği yapılmasının kolaylaşması, görme engellilere kütüphanekullanıcı eğitimi verilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Zencir, Kutlutürk ve Subaşıoğlu tarafından 2017’de yapılan ’Türkiye’deki Üniversite Kütüphanelerinde Engellilere Yönelik Hizmetler: Web Sayfaları Bağlamında Bir İnceleme ‘adlı makale çalışması kapsamında; Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinin web sayfaları incelenmiştir. Çalışma sonucunda; üniversite kütüphanelerinin sadece %27’sinin web sayfaları aracılığıyla engellilere hizmet verdiği saptanmıştır. Çalışmada; web sayfalarında engellilere yönelik hizmet veren kütüphanelerin büyük oranda görme engellileri hedefledikleri, diğer engel gruplarını (işitme, konuşma, zihinsel vb.) kapsamadığı saptanmıştır. Görme engellilere hizmetler sunan bazı kütüphanelerin ise, sadece GETEM, GEKOP vb. Platformlara yönlendirme yaptıkları ya da koleksiyonda yer alan sesli kitap listelerini paylaştıkları belirlenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçların, 1990’lı yıllardan bu yana yapılmış çalışmalar ile benzerlik gösterdiği, üniversitelerde engellilere sağlanan kütüphanecilik hizmetleri ile ilgili sorunların halen devam ettiği, istenilen düzeyde bir iyileşme görülmediği; saptamalar arasında yer alan en dikkat çekici noktalardandır. Tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak; üniversite kütüphanelerinin hizmetlerini tüm engel gruplarını kapsayacak şekilde genişletmesi, engelli kullanıcıların üniversite kütüphanelerinin hizmet ve kaynaklarına kütüphanelerin web sayfaları üzerinden bağımsız sayfalar aracılığıyla ulaşabilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Tekin’in (2019) yapmış olduğu makale çalışması kapsamında, engelli öğrencilerin eğitim yaşamındaki sorunlarını saptamak amacıyla Konya’da bulunan Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi’nde öğrenim gören 5 görme, 5 işitme ve 5 bedensel

engelli öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda; engelli bireylerin genel olarak yaşamlarında karşılaştıkları sorunların üniversite eğitim sürecinde de devam ettiği görülmüştür. Engelli öğrencilerin karşılaştıkları fiziksel ve yapısal sorunlar başta olmak üzere eğitim sürecinin paydaşları olan akademisyenler, engeli bulunmayan öğrenciler ve üniversitenin ulaşım, barınma imkanlarından kaynaklı sorunların engelli öğrencilerin eğitimlerine devam etmelerini zorlaştırdığı sonucuna varılmıştır. Dersleri anlama konusunda öğretim elemanlarından ve arkadaşlarından yardım aldıkları, sınavlarda soruları okuyacak bir yardımcının görevlendirilmediği, arkadaşlarının sınavlarda ve derslerde bu öğrencilere yardımcı olduğu, yurtlarda ve üniversitelerde fiziksel koşulların bu öğrencileri zorladığı, ulaşım konusunda da sorun yaşadıkları görülmüştür. Tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak; üniversitelerin engelli öğrenciler için gerekli tüm destekleyici teknolojilerin kullanıldığı engelli dostu özel binalar (engellilere uygun tuvalet, asansör, merdiven ve oturma alanlarına sahip) tasarlaması, sınavlarda okuyucu ve yazıcı problemlerinin yaşanmaması için engelli öğrencilerin de kabul edeceği gönüllü ya da ücretli asistan öğrencilerden yararlanılması, engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte fiziki şartlara ve personel donanımına sahip barınakların kurulması, bu barınakların üniversitelere ulaşımının kolay olması ve bu sayede engellilerin ailelerine olan bağımlılıklarının azaltılması, işitme engelli öğrenciler için dersliklerdeki arka plan gürültüsünü ve ses yansımalarını azaltan FM sisteminin kullanılması gibi önerilerde bulunulmuştur. Kanun ve yönetmeliklerde üniversitelerin engelli öğrencilerin ders materyali ihtiyacını karşılamalarının gerekliliği, fiziksel ortam düzenlemelerinin engelli öğrencilere yönelik yapılmasının gerekliliği gibi hususlar açıkça yer alsa da, uygulamada görme engelli öğrencilerin halen ders materyallerini arkadaşlarının ve öğretim elemanlarının yardımıyla temin ettikleri ve bu konuda oldukça zorlandıkları, sosyal faaliyetlerin engelli öğrencilerin dahil olabileceği şekilde düzenlenmediği, engelli öğrencilerin üniversitelerin ve yurtların fiziki şartlarından ötürü sorun yaşadıkları, üniversitelere ve yurtlara ulaşmada zorlandıkları, sınavlarda soruları okuyacak bir yardımcı görevlendirilmediği, üniversite kütüphaneleri daha çok görme engelli öğrencilere yönelik hizmet verse de bu hizmetlerin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz olduğu görülmektedir.

Ülkemizde görme engelli öğrencilerin kendi çabalarıyla eğitim hayatlarını devam ettirdikleri, üniversitelerin bu öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik uygulamaları artırmaları gerektiği sonucu açıkça ortadadır.

2.6.5. Görme Engellilerde Kaynaştırma Eğitimi

Kaynaştırma, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan uygulamalarıdır. Diğer bir deyişle özel eğitim gerektiren çocukların normal gelişim gösteren yaşlılarıyla normal sınıflarda eğitim ve öğretime özel bir ekiple dahil edilmesidir (MEB, 2013).

Görme yetersizliğinden etkilenen bireyler, kaynaştırma yoluyla eğitim sürecinde oyun, eğitim uygulamaları ve diğer etkinlikler içinde normal gelişim gösteren akranlarıyla etkileşimde bulunma yoluyla tutum ve davranışlarını değiştirebilme olanağı elde edebilirler. Normal gelişim gösteren çocukların, görme yetersizliğinden etkilenmiş akranlarını daha iyi tanıyarak kabul etmelerini kolaylaştırmak ve onların eğitimine katkıda bulunacak fırsatlar yaratmak için kaynaştırma eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, görme yetersizliği olan çocuklarda benlik gelişimine yardımcı olmak, kişilik gelişimlerini ve en önemlisi de sosyal gelişimlerini destekleyerek toplum içinde bağımsız ve üretken bireyler olarak yaşamalarını kolaylaştırmak amacıyla kaynaştırma, gereklilik arz etmektedir (MEB, 2017).

Görme yetersizliğinden etkilenmiş bir çocuğun, gören akranlarıyla aynı eğitim ortamında eğitim görebilmesi için kaynaştırmanın gerekleri yerine getirilmelidir. Bunun için öncelikle normalleştirme, kaynaştırma, bütünleştirme ve en az kısıtlayıcı eğitim ortamı kavramlarının doğru anlaşılması gerekir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli & Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2014).

Normalleştirme: Toplumdaki yaşam biçim ve koşullarının tüm yetersizlikten etkilenmiş kişilere de sağlanması anlamına gelmektedir. Normalleştirme ilkesine göre görme yetersizliğinden etkilenmiş bir çocuk, gören akranlarının yararlandığı tüm haklardan yararlanabilir. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocuk da normal akranları gibi ailesine yakın, normal bir okula gidebilir. Ancak bu okullarda akranları kadar başarılı olabilmesi için gerekli olan özel eğitim öğretmeni, görme engellilerin kullanabileceği araç-gereçlerin sağlanması da bu öğrencilerin en doğal hakkıdır. Normalleştirme, kişiyi normal yapma

anlamına gelmemektedir. Aksine, yetersizlikten etkilenmiş bireylerin yetersizliğinin kabul edilip diğer kişilere sağlanan hizmet, hak ve fırsatların onlara da sağlanması anlamına gelmektedir. Normalleştirme ilkesinin savunduğu görüşlerin bir sonucu olarak kaynaştırma, bütünleştirme ve birlikte eğitim kavramları ortaya çıkmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli & Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2014).

Bütünleştirme: Bütünleştirme ilkesine göre görme yetersizliğinden etkilenmiş bireyler de bu toplumun bir parçasıdır. Sosyal hayata entegre olabilmeleri, toplumsallaşmanın gereğidir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Yaşlı & Engelli Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2014).

Birlikte Eğitim: Yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin, normal akranlarıyla birlikte, normal sınıflarda eğitim almasıdır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli & Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2014).

Kaynaştırma Eğitimi: Özel yetişmiş personelin, özel destekleriyle yetersizlikten etkilenmiş bireyin normal sınıflarda öğrenimini değişik zamanlı olarak sürdürmesi anlamına gelmektedir. Kaynaştırmada esas olan görme yetersizliğinden etkilenmiş öğrencinin, günün en azından bir bölümünde normal sınıfta akranlarıyla birlikte eğitim görmesidir. Ancak, bunun için gereksinimleri doğrultusunda özel yetişmiş personel tarafından öğrenciye, aileye, sınıfa, sınıf öğretmenine ve okul personeline gerekli destek özel eğitim hizmetinin verilmesi, öğrencinin öğreniminin en azından bir bölümünü normal sınıfta geçirebilmesi için gerekli araç-gereçlerin temin edilmesi ve ortam düzenlemelerinin ya da uyarlamalarının yapılması gerekmektedir. Görme yetersizliğinden etkilenmiş çocukların normal sınıfta normal akranlarıyla bir arada eğitim görmesinin, birlikte eğitim anlamına gelmesiyle beraber; kaynaştırmadan söz edilebilmesi için özel personel, destek hizmet ve özel düzenlemelerin yer alması gerekmektedir. Normalleştirme kavramı, en az kısıtlayıcı eğitim ortamı kavramının oluşmasına ve yetersizlikten etkilenen öğrencilerin akranları gibi, akranlarıyla birlikte gerekli destek hizmetleri sağlanarak kaynaştırma düzenlemelerinin oluşması hareketini başlatmıştır (MEB, 2016).

2.6.5.1. Müzik Dersinde Kaynaştırma

Kaynaştırma ortamında özel gereksinimli öğrenciler, bire bir müzik eğitimi almamaktadırlar. Sınıftaki diğer öğrencilerle bir arada müzik dersine dahil edilmektedirler.

Müzik öğretmeni, *Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı* (BEP) doğrultusunda belirlenen hedefleri gerçekleştirmek için müziği bir araç olarak kullanır. Bireyselleştirilmiş eğitim programı BEP özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır (MEB, 2018). Müzik derslerinde de özel gereksinimli bireylerin gelişim özellikleri, engel durumları, performansları doğrultusunda; müzik derslerinin genel amaçlarını gerçekleştirmek üzere; müzik öğretmeni tarafından, sınıflardaki özel gereksinimli öğrenciye yönelik BEP, yani bu öğrencilere uyarlanmış bir bireyselleştirilmiş müzik dersi eğitim programı hazırlanmalıdır.

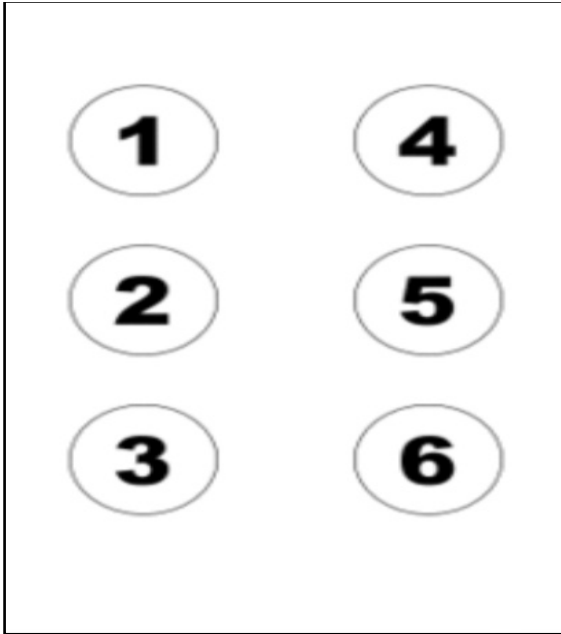
Müzik öğretmeninin hedefi, tüm öğrencilere ilgi ve yetenekleri doğrultusunda müzikal davranışlar kazandırmaktır. Müzik dersi hedefleri gerçekleştirilirken kaynaştırma öğrencilerinin derste pasif bir gözlemci olmasının önüne geçilmesi ve bu öğrencinin sınıfın bir parçası haline getirilmesi önem taşımaktadır. Müzik öğretmenleri, kaynaştırma öğrencilerinin engel durumunu göz önüne alarak öğretimsel düzenlemeler yapmalıdır. Örneğin, görme engelli öğrenciler için kayıt etme olanağı sağlanabilir. Kaynaştırma öğrencilerinin müziksel işitme, temel notasyon, armoni ve teori bilgileri, müzik tarihi bilgileri, dans, şarkı söyleme, ritim çalgıları ya da koro çalışmalarında piyano, gitar ve okul bandosu çalışmalarında başarılı olmaları beklenmektedir. Ancak, kaynaştırma öğrencilerinin bu müzikal çalışmalarda başarılı olmaları için gerekli öğretimsel düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Güven, 2011).

Görme engelliler, müzik eğitimi anabilim dallarında mesleki müzik eğitimi sürecinde de normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada, kaynaştırma eğitimi görmektedirler (Şendurur, 2016). Pirrgon ve Babacan'ın 2013'te yapmış oldukları "Görme Engelli Öğrencilerin Piyano Eğitimi Üzerine Durum Çalışması" adlı adlı makale çalışmasında, müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin daha verimli bir öğretim süreci geçirebilmeleri için öğretim elemanlarının hizmet içi eğitime tabi tutulması, müzik eğitiminde kullanılacak her türlü ve gerekli teknolojik donanımların edinilmesi gibi önerilerden faydalanılması gerektiği düşünülmektedir.

2.7. Görme Engellilerin Eğitiminde Kullanılan Araç-Gereçler

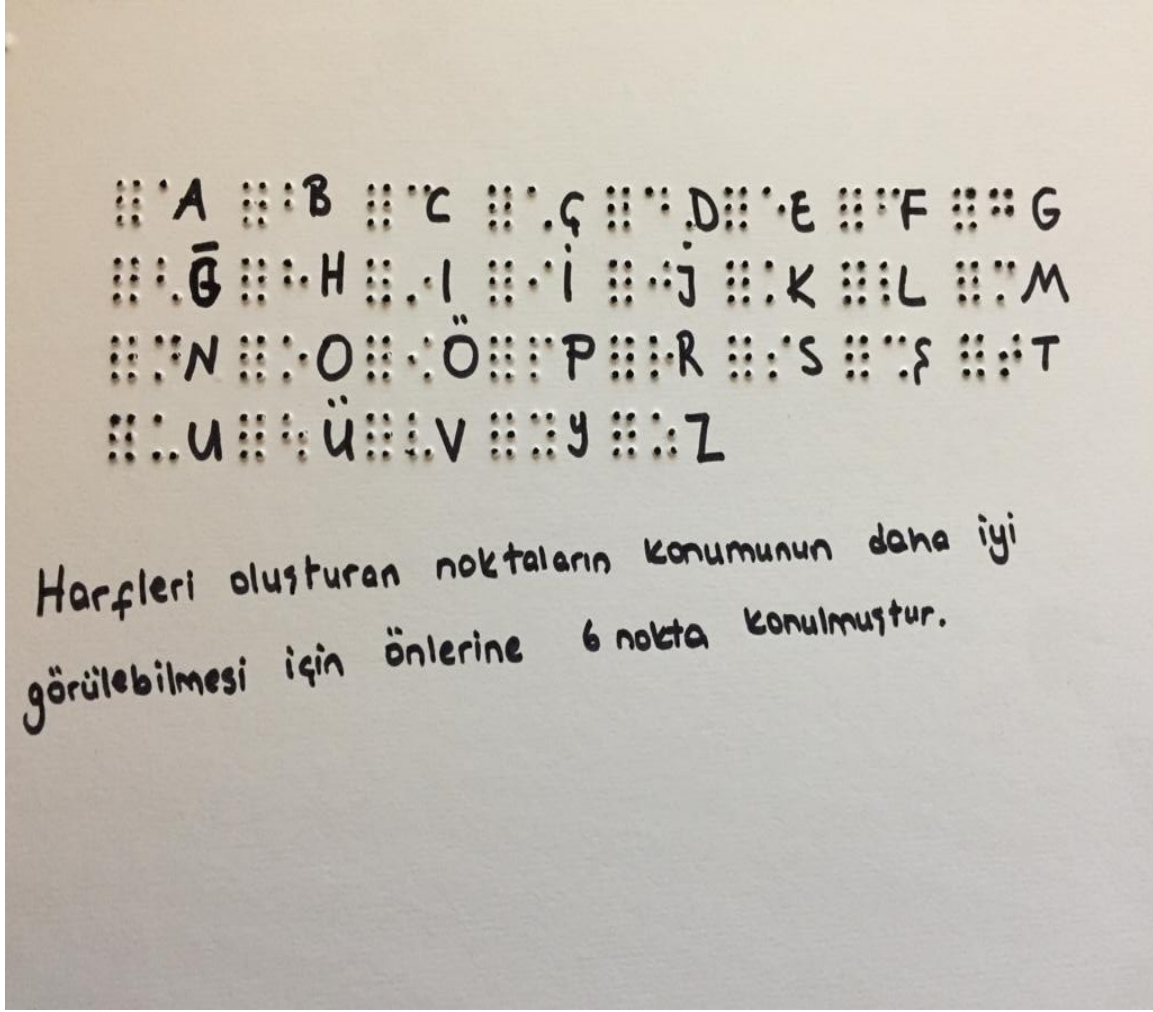
2.7.1. Braille Yazı

Braille (Kabartma) Yazı; altı nokta esasına dayanan, toplam 63 karakter kombinasyonundan oluşan ve görme engelliler tarafından parmakla okunan bir yazı sistemidir. Geleneksel olarak kabartma yazı, kalın bir kâğıt ya da karton üzerinde darbe ile oluşturulan, kabartma noktaların bütünlük teşkil etmesi ile anlamlı bir döküman haline gelmesi esasına dayanmaktadır (Sazlı & Yurtseven, 2010). Bu yazı sistemi 1821 yılında Louis Braille tarafından geliştirilmiş, görme engelli insanların okuyup yazması için kullanılan bir alfabedir (MEB, 2017).

Şekil 1. Altı Nokta

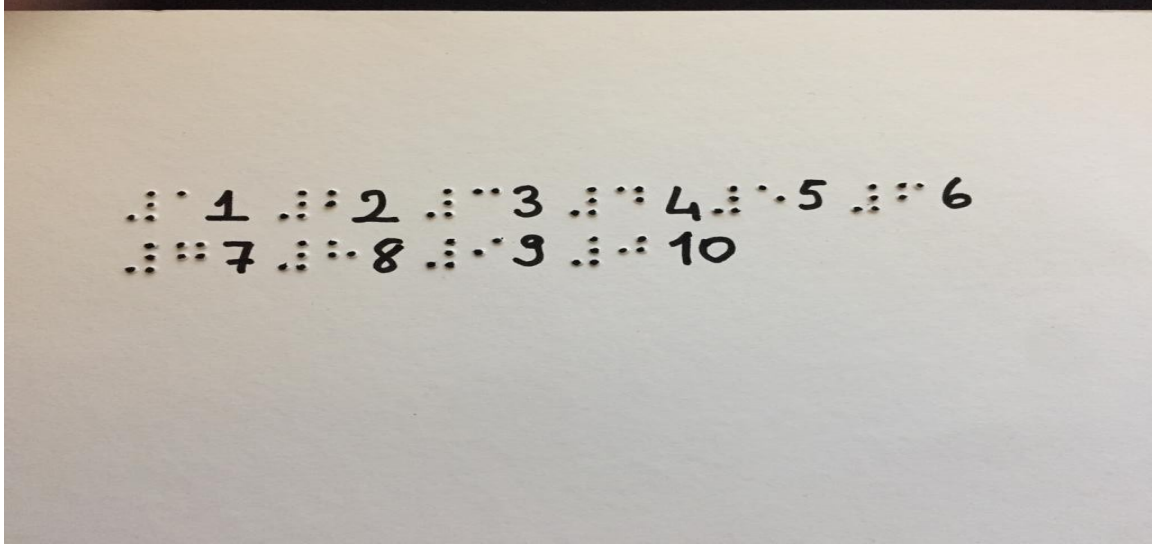
Bu altı noktaların birbirlerine olan uzaklıkları ve nokta alanları aynı olmak zorundadır. Altı nokta yan yana ve düşey olarak dizilmiş, üçer noktalı ve iki sıradan meydana gelerek harflerin temelini oluşturmaktadır. Altı noktanın sol tarafta yeralan, sıranın üst taraftaki noktası bir sayı olarak, aşağıya doğru 1, 2, 3. nokta olarak adlandırılmaktadır. Sağ tarafta yeralan sıranın ilk noktası ise dört sayı olarak başlanır ve 4, 5, 6. noktalar şeklinde numaralandırılarak sistem oluşturulmuştur. Alfabede yeralan bütün harfler, bu altı noktanın kombinasyonlarıyla oluşturulur (Akpınar, 2012).

Şekil 2.Braille Harfler

Şekil 2’de görüldüğü üzere bu altı noktadan yalnızca 1. Noktanın kabartılması ile ‘A ‘ harfi, 1. ve 2. noktaların kabartılması ile ‘B ‘harfi, 1. ve 6. noktaların kabartılması ile ‘Ç’ harfi, 1, 4 ve 5. noktaların kabartılması ile ‘D ‘harfi meydana gelmektedir. Diğer bütün harfler de bu şekilde gerekli kabartma işlemleri uygulanarak meydana gelmektedir (Akpınar, 2012).

Braille yazıda rakamlar için ayrı bir sembol bulunmamaktadır. Bu sistemden yola çıkarak rakamlar oluşturulmaktadır. Örneğin; ‘A ‘harfinin sembolü olan 1. nokta 1 rakamını, ‘B ‘ harfinin sembolü olan 1. ve 2. nokta 2 rakamını, ‘C ‘harfinin sembolü olan 1. ve 4. noktalar 3 rakamını vermektedir. Yalnız harfler ve rakamlar arasında bir karışıklık oluşmaması için, 3, 4, 5 ve 6. noktaların yazılan rakam sembolünden önce kabartılarak, o sembolün rakam olduğunun belirtilmesi gerekmektedir (Akpınar, 2012).

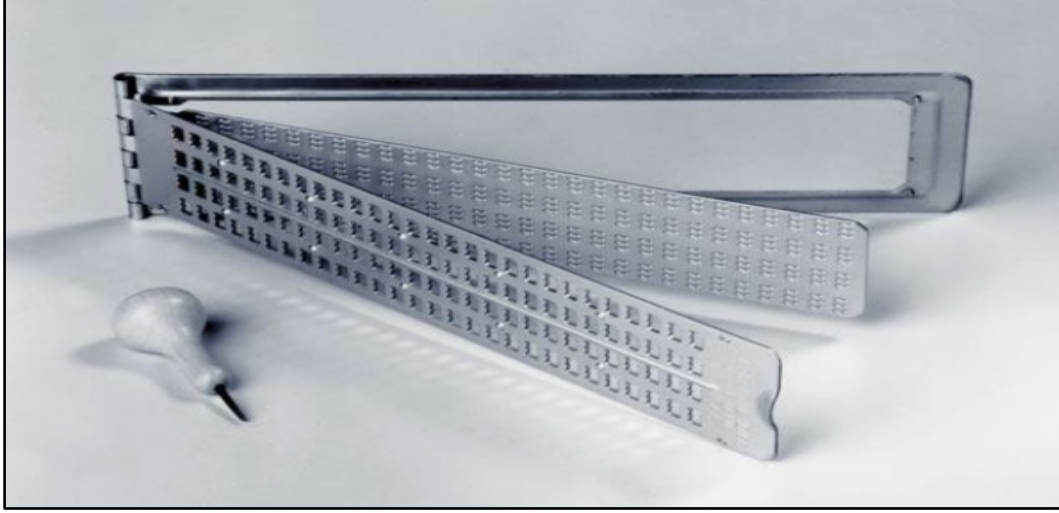
Şekil 3.Braille Rakamlar

Görme yetersizliği olan bireyler, Braille Alfabetiyle yazılmış yazılara parmak uçlarıyla dokunarak okurlar.

Şekil 4. Braille Alfabetiyle Yazılmış Yazılara Parmak Uçlarıyla Dokunarak Okuma (MEB, 2017)

Görme yetersizliği olan bireyler, Braille yazı yazarken tablet ve kalem adı verilen araçlardan yararlanırlar. Tablet, üzerinde altı noktalı hücrelerin bulunduğu bir yazma çerçevesidir. Tabletın arasına kâğıt takıldıktan sonra tahtadan ya da plastikten tutma yeri olan çiviye benzer bir kalemle yazılır. Tabletle yazı yazmak için harfleri tersten yazmak gerekmektedir. Okuma-yazmaya yeni başlayan çocuklar önce dört satırlık tabletle başlar, sonra büyük tablete geçirilir.

Şekil 5. Tablet ve Kalem (MEB, 2017)

Görme yetersizliği olan bireyler, tabletin yanısıra daktilo ile de Braille yazı yazarlar. Braille daktilosu, üzerinde altı tane tuşun bulunduğu bir daktilodur. Tuşların her biri altı noktadan birini yazmak için işlev görür. Yazılan harfte kaç nokta varsa, o noktaları yazmak için gerekli tuşlara aynı anda basılır (MEB, 2017).

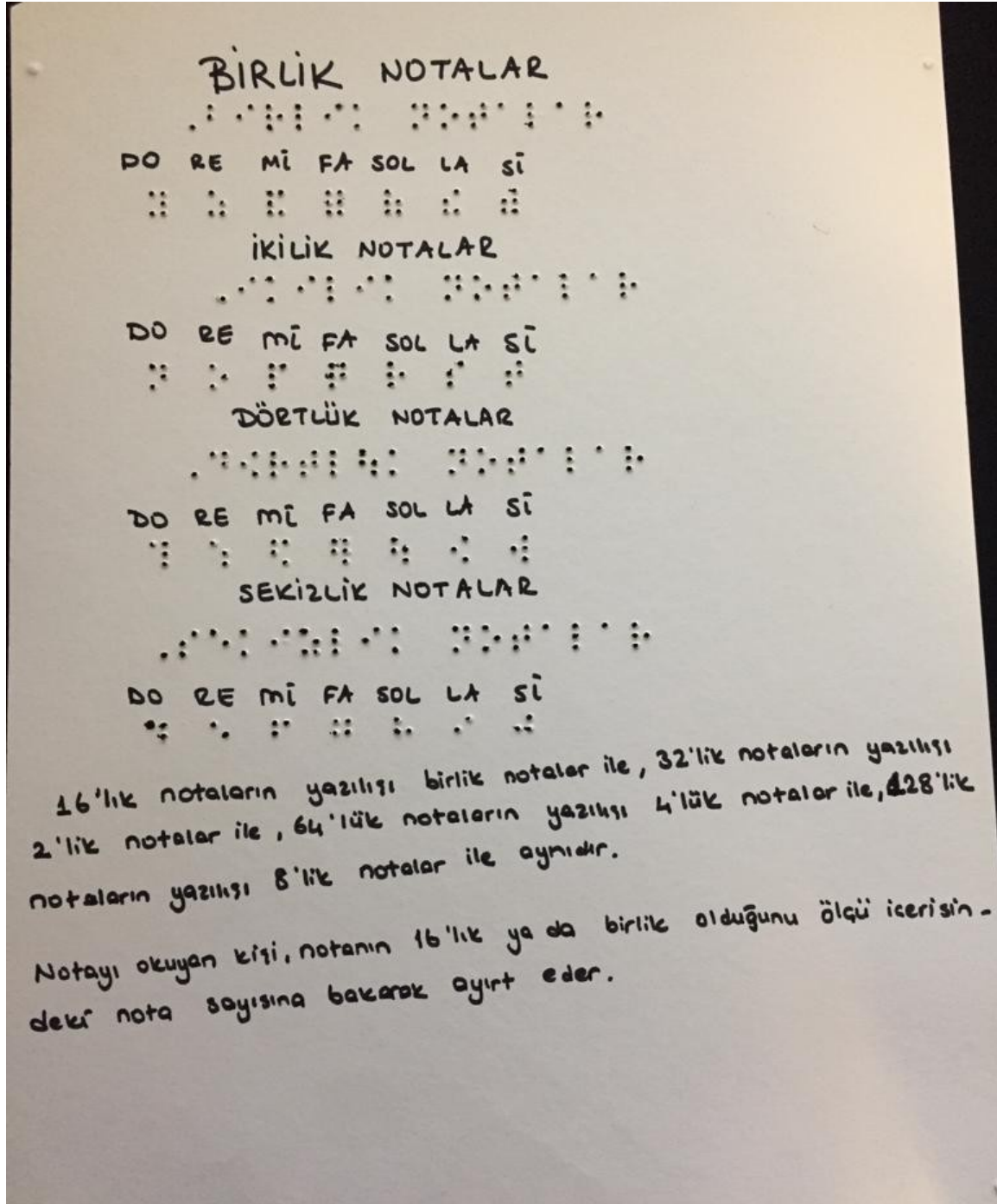
Şekil 6. Braille Daktilosu (MEB, 2017)

2.7.2. Braille Notalar

Kabartma müzik nota yazımı, dikey değil yatay bir anlayışla kâğıda geçirilmektedir. Bu yüzden, normal yazıda akor veya alt alta gelen notaların kabartma versiyonunda aynen yansıtmak mümkün değildir. Kabartılan her müzik karakteri, birbirleriyle yan yana olmak durumundadır. Nokta konumları, söz konusu karakter kaç nokta içerirse içersin, eşit oranda bir hücre birimine sahiptir. Yani nokta sayısının artımı, kapladığı alanı genişletmez veya daraltmaz. Bu nedenle kabartmaya aktarılmış herhangi bir müzik partiyonu hatta düz yazı materyali, kütüphane raflarında oldukça geniş bir yer işgal eder. Örneğin; L.

vanBeethoven'in 9. Senfonisi'nin orkestra partisiyonu kabartmaya çevrildiğinde 15 cilt, Walter Piston'ın *Orkestrasyon* kitabı kabartmaya çevrildiğinde 19 cilt olmaktadır. Bir basılı sayfa, yoğunluk derecesine göre 3, 4 hatta 5 kabartma sayfaya tekabül etmektedir (Sazlı & Yurtseven, 2010).

Kabartma müzik notasyonunda her bir nota ismi ve nota değeri, altı nokta dizilişinden oluşan belli bir karakter tarafından yansıtılmaktadır. Nokta konumlarının çoğu, harfkodlarına da karşılık gelmektedir. Örneğin; 'N' harfi müzikte ikilik do, 'Y' harfi birlik do, 'J' harfi sekizlik si ile aynıdır (Sazlı & Yurtseven, 2010).

Şekil 7.Braille Müzik Notaları

2.7.3. Görme Engellilerin Kullandığı Teknolojik Araç-Gereçler

Günümüzde çok çeşitli teknolojik araçlar, görme engellilerin kullanımına sunulmuştur. Bu yardımcı teknolojilerin en yaygın olanları arasında ekran okuyucular, tarayıcılar, Braille monitörler, Braille yazıcılar, çeşitli büyütücüler sayılabilir (Aydın, 2011).

Bilgisayarlar, görme engellilerin günlük hayatlarında, iş ve eğitim ortamlarında daha bağımsız ve üretken olmalarını sağlamaktadır. Görme engellilerin bilgisayar kullanımını

sağlayan ekran okuyucular, bilgiye erişimi kolaylaştıran en önemli araçlardan biridir. Ekran okuyucu programlar sayesinde görmeyenlerin bilgisayar kullanımları ve internet erişimleri son derece kolaylaşmıştır. Ekran okuyucu aracılığıyla kullanıcı, ekrandaki yazıları satır satır yukarıdan aşağıya okuyabilir, ekranda yer alan metin, grafik, kontrol düğmeleri ve menüler, bilgisayarda oluşturulmuş bir ses tarafından kullanıcıya okunur (Aydın, 2011).

Tarayıcılar:

Tarayıcılar ise, basılı dokümanların taranarak elektronik metin haline getirilmesini sağlamaktadır. Tarayıcılar, bir optik karakter tanıma (OCR) ile birlikte çalışırlar. Yazılım, sayfayı önce bir resim olarak alır ve sonra sayısal görüntüyü metne çevirir. Dökümanları farklı formatlarda kaydetmek ve Braille çıktıları almak mümkündür. Bir tarayıcı, bilgisayar ve OCR yazılımından oluşan OCR sistemleriyle elde edilen elektronik kitaplar, görme engellilerin, çoğu geleneksel basılı olan kitaplara, dergilere ve diğer materyallere ulaşmasını sağlamaktadır. OCR sistemler, basılı materyalin bilgisayara aktarılmasını sağlayarak, taranmış bir kitabın sesli, Braille veya büyütülmüş halde okunmasını sağlamaktadır (Aydın, 2011).

Braille Yazıcılar:

Braille Yazıcılar saniyede birkaç yüz karaktere çıkabilen hızlarda çalışarak, Braille koduna dönüştürülmüş veriyi, kabartma olarak özel kâğıtlar üzerine yazarlar.

Değişik iş yoğunluklarında, kişisel ve kurumsal kullanıma uygun çeşitli hızlarda yazıcı seçenekleri mevcuttur. Yaklaşık olarak bir metnin Braille hali, normal metnin iki katı boyutunda olmaktadır. Metnin kapladığı alandan tasarruf etmek için Braille kısaltmalar kullanılır (Aydın, 2011).

Şekil 8.Braille Yazıcı (<https://brailleteknik.com/urun/index-everest-dv4-braille-baski-makinesi-dv4-everest-brayil/>)

Braille Monitör:

Braille kullanımının diğer bir şekli Braille monitörlerdir. Yenilenebilir Braille ekran ya da Braille klavye olarak da adlandırılan bu cihazlar, bilgisayar ekranındaki verinin dokunulabilir bir hale getirilmesini sağlar. Braille monitörlerde yeralan küçük iğneler, mekanik olarak inip kalkarak Braille karakterleri oluşturur. Kullanıcı, bir satırı okuduktan sonra, cihaz diğer satırı okumak üzere yenilenir. Böylece Braille çıktısı satır satır okunabilir. Braille monitörler aynı anda 20 ile 80 karakter arası sergileyebilirler. Görme engelli bilgisayar kullanıcıları için Braille yazılara bir alternatif sunarlar (Aydın, 2011).

Şekil 9.Braille Monitör (<https://brailleteknik.com/urun/focus-14-blue-tasinabilir-kabartma-ekran-ekran-korler-icin/attachment/35616/>)

Büyütücüler:

Teleskopik ve tele mikroskopik gözlükler, ayaklı ve el büyüteçleri, okuma stantları ve büyük puntolu kitaplar az gören bireylerin kullandığı araçlardır (MEB, 2017).

2.8. Görme Engellilerde Müzik Eğitimi

Gözden çok kulağın önem taşıdığı müzik, tarih boyunca görme engellilerin en fazla ilgi duyduğu alanlardan biri olmuştur. İstihdam olanaklarının çok sınırlı olduğu her dönemde müzik yeteneği onların sosyal ilişkilerinde, başkalarına bağımlı olmaktan kurtulma mücadelelerinde önemli ve olumlu bir rol oynamıştır (Köseler, 2006).

Ülkemizde görme yetersizliği olan çocuklara müzik eğitimi, MEB'e bağlı kurum ve kuruluşlar tarafından verilmektedir. Başta görme engelliler okulları olmak üzere özel alt sınıflar ve kaynaştırma eğitimi ile verilen eğitim desteklenmektedir. Görme engelliler okullarında MEB tarafından hazırlanan özel eğitim programı uygulanmaktadır. Bu okullarda verilen dersler, diğer okullarla paralellik göstermektedir. Ancak, müzik, beden eğitimi, görsel sanatlar (modelaj) dersleri farklı olarak yürütülmektedir. Bunun en önemli sebebi, normal okullarda yürütülen programın görme engelliler okulunda öğrenim gören öğrencilere verilme güçlüğüdür (Akpınar, 2012).

Görme engelli öğrenciler için müzik eğitimi diğer öğrenciler ile aynı konuları, aynı bilgi ve becerileri kapsar. Kulak eğitimi, ses eğitimi, solfej eğitimi, ritim duygusu, parmak tekniği, nota okuma-yazma gibi konular, görme engelliler için de gerekli konulardır. Farklı olan sadece uygulanan özel öğretim metotları ve özel eğitim materyalleridir. Gören öğrencinin gözünü kullanarak yaptığı etkinlikleri, görme engelli öğrenci diğer duyularını kullanarak yapar. Bir müzik aletini tutuş şekli, ellerin-parmakların kullanılış şekli, nefesli çalgılarda dudakların pozisyonu gibi hususlar, görme engelli öğrenciye uygulamalı biçimde gösterilerek öğretilmelidir (Köseler, 2006).

Görme engellilerin eğitimine ilişkin ulaşılan tüm kaynaklar göstermektedir ki, görme engellilerin eğitiminde kullanılacak materyallerin, dokunsal ve işitsel olması esastır. Ball'un 2017'de, Özsökmen'in 2019'da yapmış olduğu araştırmalar da, ulaşılan tüm kaynakları ve yukarıda Köseler (2006) tarafından değinilen dokundurarak öğretmenin gereğini doğrular niteliktedir. Söz edilen araştırmalar; görme engelli öğrencilerin, uygulamaya yönelik hareketleri, çalgı tekniklerini, vokal tekniklerini detaylı anlatılmadığı ya da dokunarak gösterilmediği takdirde öğrenmede zorlandıklarını ortaya koymaktadır.

Görme engelli öğrencilerle çalışan eğitimciler, çalgı eğitimi verebilmek için kendilerince çözüm yolları geliştirmekte, daha önceki tecrübelerinden yararlanmakta ve bu konuyla ilgili hizmet içi eğitime tabi tutulmamış oldukları için zorluk yaşadıklarını ifade etmektedirler (Pirgon ve Babacan, 2013).

Köseler (2006), görme engelli bir öğrenciye nasıl çalgı öğretileceğini şu şekilde açıklamıştır:

Örneğin Piyano tuşları üzerinde ellerin hangi pozisyonda olması gerektiğini anlatmak için önce öğretmen ellerini tuşlar üzerine yerleştirir ve öğrencinin dokunarak ellerin pozisyonunu görmesini sağlar. Daha sonra bunun aynısını öğrencinin yapmasını ister. Öğretmenin dikkati sürekli öğrencinin hareketleri üzerinde olmalıdır. Öğrencinin yaptığı yanlış o anda düzeltilmelidir. Zamanında düzeltilmeyen yanlışlar, bir süre sonra kalıcı hale gelebilir. Bu açıklamada verilen etkinliğin, diğer çalgılara da uygulanabileceği düşünülmektedir.

Görme engelli öğrenciler, bir eseri çalışmadan önce, ellerindeki Braille notayı okuyarak, müzik parçasını ezberlerler. Önce birkaç ölçü ezberleyip çalarlar, daha sonra ezberleyip çaldıkları bölümün üzerine yeni ezberledikleri ölçüleri çalıp eklerler ve bu süreç, müzik parçasının tamamı bitene kadar böyle devam eder (Pirgon & Babacan, 2013).

Görme engellilerin kendi müzik aletlerini koruyabilmeleri, özelliklerini bilmeleri, bakımını yapabilmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle görme engelli öğrenciye kendi müzik aletinin özellikleri, kutusuna nasıl konulacağı, kutusundan nasıl çıkarılacağı, tozdan rutubetten nasıl korunacağı, temizliğinin nasıl yapılacağı aşama aşama anlatılmalı ve gösterilmelidir. Örneğin, gitarın tellerinin nasıl takılacağını, nefesli çalgıların bakımının nasıl yapılacağını öğretmek gerekir (Köseler, 2006).

Köseler (2006), Ball (2017) ve Özsökmen'in (2019) yapmış oldukları çalışmalar, görme engelli öğrencilerin, dokunmadıkları bir çalgıyı yalnızca sesinden tanıyabileceklerini, bir çalgının tutuşunun, çalma tekniklerinin gören insanlardan daha detaylı olarak ve dokundurarak görme engelli öğrencilere anlatılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Görme engelli çocuklar, müzik aletlerini televizyonda veya canlı konserler esnasında uzaktan görerek tanıma olanağına sahip değildirler (Köseler, 2006). Ayrıca, arkadaşlarını izleyerek çalgı tutuşu, çalgı teknikleri hakkında fikir sahibi olmaları mümkün değildir. Çalgı çalışırken aynada kendilerini izleyerek hatalarını düzeltmeleri de mümkün değildir. Bu nedenle, yanlış davranışlarını öğretmenlerinin düzeltmesine ihtiyaç duyarlar (Ball, 2017).

Görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde Braille (Kabartma) yazı sisteminden faydalandıkları bilinmektedir. Louis Braille tarafından icat edilen Braille Yazı sistemi harflerin yanı sıra müzikte gerekli olan işaretleri de kapsamaktadır (Pirgon & Babacan, 2013).

Piyano ve org da çalan Louis Braille, müzik notalarını da geliştirerek önemli bir hizmette bulunmuştur. Braille yazı sistemi görmeyenlerin eğitiminde fırsat eşitliğinin sembolüdür. Braille notalar sayesinde görme engelliler eserlerin veya egzersizlerin notalarını parmaklarıyla okuyup çalarak öğrenebilmektedirler. Braille yazıyla nota okuyup yazma becerisi kazanmak için sabırlı ve kararlı bir çalışma yürütmek gerekir. Braille notalar ve müzik işaretleri, ancak bu konuda bilgili ve deneyimli kişiler tarafından öğretilir. Braille nota bilgisi, sadece notaların isimlerini ve değerlerini bilmekten ibaret değildir. Onların meydana getirdiği melodiyi deşifre etme becerisine sahip olmak demektir (Köseler, 2006). Braille yazı sisteminde karşılaşılan en büyük sorunun materyal eksikliği olduğu birçok araştırmada vurgulanmıştır (Dilsiz, 2017; Öz, 2019; Özsökmen, 2019; Sazlı & Yurtseven, 2010; Şendurur, 2016). Görme engelli bireylerin bu yazıyı yeterince kullanmaması veya kullanamaması, özellikle örgün ve akademik eğitim süresince eğitimciler tarafından bu yazı metodunun zorunlu tutulmaması, müzik eğitimcilerinin

Braille nota bilmemesi de Braille yazının müzikte kullanımını zorlaştırmaktadır (Özsökmen, 2019; Sazlı & Yurtseven, 2010).

Görme engelli bir birey, kendi arkadaşından, öğretmeninden veya kayıttan dinleyerek ezberlemeye çalıştığı bir müzik eserini ancak bağlı olduğu bu unsurları taklit ederek ya da kendisine söylenen önerilerle gerçekleştirebilecektir. Oysa müzik eğitimi teknik bilgilere dayalı olduğu kadar yorum bilgisine de dayanmaktadır. Çevredeki kişi ve kişilere bağlı olarak ezberlenen eserler, yapıtların seviyesi arttıkça sorun teşkil etmeye başlayacaktır. Ritim, artikülasyon, nüans gibi müzikal öğeler dinleyerek çalındığında yorumcu ya da öğretmeni taklit etmenin ötesine geçemeyecektir. Eğer kişi, bir oda müziği topluluğunda çalışırsa, diğer partileri ancak duyabildiği oranda anlayabilecektir. Elde yazılı bir kaynak olması, eseri daha iyi tanımak, analiz yapabilmek ve en azından kişinin merak ettiği nota yazısını görebilmesi için önemli bir unsur teşkil ettiği gibi somut bir veri olanağı da sağlayacaktır (Sazlı & Yurtseven, 2010).

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Braille yazının, müzik eğitimi sürecinde kullanımının zorluklarına, yaşanan materyal eksikliklerine rağmen görme engelli bir bireyin müzikal okur-yazarlığını sağlayan tek araç olduğu ve özellikle mesleki müzik eğitimi sürecinde kullanımının zorunlu olduğu görülmektedir. Braille nota yazımı ile ilgili bilgiler Braille notalar bölümünde detaylı olarak da verilmiştir.

2.8.1. Görme Engellilerin Müzik Alanında Kullandığı Teknolojik Araç-Gereçler

Görme engelli müzisyenler arasında yaygın bir biçimde kullanılan bazı önemli müzik programları ve bunların ekran okuyucuyla (Windows için üretilen Jaws gibi) kullanılabilmesi için geliştirilen yazılımlardan bazıları *Sibelius/Speaking Files*, *Lime Aloud/Goodfeel*, *Tocatta*, *Cakewalk/Sonar/Caketalking* olarak gösterilebilir. *Lime Aloud programı*, *Lime nota yazım programı* 'nın görme engelliler tarafından kullanılan ismidir ve *Dancing Dots* firması tarafından üretilen *Goodfeel* paket programı içerisinde yer almaktadır. *Goodfeel* programı, eğitmenlere ve diğer görme engeli olmayan müzisyenlere geleneksel notasyon ile yazılmış bir eseri herhangi bir Braille yazım bilgisine sahip olmaksızın Braille'e çevirme olanağı sağlamaktadır. Bu program aynı zamanda görme engelli bestecilerin eserlerini yazabilmesine ve görme engelli olmayan müzisyenlerle paylaşabilmesine İmkân vermektedir. *Sonar programı* ise bir kayıt stüdyo programı olup, bir müzik eserini dijital ortamda seslendirmeye yönelik olarak üretilmiştir. Son yıllarda

ProTools programı da Macintosh kullanıcıları için *VoiceOver* ekran okuyucu aracılığı ile görme engelliler arasında kullanılmaya başlanmıştır (Sazlı & Yılma Şakalar, 2018).

Nota yazım programları son derece görseldir ve sadece bazı görme engelliler tarafından kullanılabilir. Nota yazım programlarının en önemli farklılığı, görme engelli bireylerin tüm komutları belirlenen kısa yollar aracılığı ile bilgisayar klavyesi aracılığı ile yapma zorunluluğu, görme engelli olmayan kullanıcıların ise bilgisayar faresi kullanarak birçok komutu gerçekleştirebilmeleridir. *Lime Aloud* nota yazım programı, görme engelli bireyin nota yazmasını ve ifade terimlerini, ya bir bilgisayar klavyesi ya da bir müzik klavyesi aracılığıyla girişlerini yapmaya ve yazdıklarını duyabilmesi, ekran okuyucu tarafından algılanabilmesi veya bir Braille ekran monitör aracılığıyla Braille nota okuyabilmesine olanak sağlamaktadır (Sazlı & Yılma Şakalar, 2018).

Görme engellilerin yaygın olarak kullandığı, bir notanın Braille'e çevrilmesine, görme engellilerin nota yazmasına, diğer müzisyenlerle paylaşmasına ve hatta online müzik kütüphaneleri oluşturmaya olanak sağlayan *Goodfeel* programının yanısıra az gören müzisyenlerin nota okuyabilmelerini sağlayan *Lime Lighter* adlı bir cihaz bulunmaktadır. *Lime Lighter* az gören müzisyenin önünde stant gibi durur. Sağ alt tarafında kontrol pedalı vardır. Pedal ile istenen hız ve akış sağlanır. Her kayışta notanın netliği kaybolmaz, kaymalar slayt olarak gelir. Ekran içinde dikdörtgen bir alan oluşturulmuştur. O alan, yeni gelen notaları gösterirken, bir önceki birkaç notayı da görebilme imkânı da sunarak kesintisiz akış sağlar. Böylece pedala her basışta bulunulan yeri kaybetme olasılığı da sıfırlanmıştır. Geri gitmek için pedalın soluna, başa gitmek için pedalın ortasına basılarak akış kontrolü sağlanır. Bu cihaz, müzik notalarını siyah beyaz olarak 1.25 kattan 10 kata kadar büyütür. Nota yazma olanağı da sağlar (<https://brailleteknik.com/gorme-engellilerin-muzik-egitiminde-yararlanilan-teknolojiler/>).

Şekil 10. Lime Lighter (<https://brailleteknik.com/-engellilerin-muzik-egitiminde-yararlanilan-teknolojiler/>).

2.9. Görme Engellilerin Müzik Alanında Faydalanabileceği Kütüphaneler

RNIB - Kraliyet Ulusal Körler Enstitüsü:

Bu kuruluş, belki de dünyada Braille müzik üreten en önemli kuruluştur. Büyük bir basılı Braille koleksiyonu, Braille ve sesli müzik notaları mevcuttur ve bunlar, aranabilir çevrimiçi katalogta bulunabilir. İngiltere dışındaki kullanıcıların kuruluşla iletişime geçerek, ödünç alma ya da satın almayoluyla

notatalebinde bulunmalarını sağlamaktadır (<http://www.brailleorch.org/en/resources/>).

Körler İçin İtalyan Kütüphanesi:

Monza'da bulunan bu kütüphane, geniş bir Braille müzik koleksiyonuna sahiptir. Satın alma ya da ödünç alma yoluyla nota edinilebilir. Başvurular sadece İtalyanca olarak yapılabilmektedir (<http://www.brailleorch.org/en/resources/>).

İspanya Ulusal Körler Örgütü:

Bu kuruluşun sürekli güncellenen bir Braille müzik kataloğu bulunmaktadır. Katalog, 7 bölümden oluşmaktadır. Akordeon, ses eğitimi, piyano, gitar, diğer enstrümanlar çalgılar

ve diğer materyaller gibi. Bu kuruluştaki notalar da satın alma yoluyla ve online olarak edinilebilir. Ancak; dilin İspanyolca olması nedeniyle okumakta zorluk yaşanabilir (<http://www.brailleorch.org/en/resources/>).

BrailleOrch: Görme engelli, Çinli bir müzisyen olan Haipeng Eu tarafından kurulmuş online bir Braille müzik kütüphanesidir. Haipeng Eu, bu projeyi, kendi yaşadığı zorlukları başka görmeyen müzisyenlerin yaşamaması için ortaya koymuştur. Nota yazım programlarını kullanarak, kendi çabalarıyla geniş bir Braille nota arşivi oluşturmuştur. Kütüphanede, daha çok senfonik eserler, ileri seviye piyano etüt ve eserleri yer almaktadır. Diğer çalgılara yönelik eserler de bulunmaktadır. Bu sitede, ulaşılabilecek diğer müzik kütüphanelerine ilişkin bilgiler de yer almaktadır. Bu kütüphanedeki Braille notalar, üye olmayı gerektirmeden görme engellilerin erişimine ücretsiz olarak BRF formatında sunulmuştur. Bu kütüphaneye www.brailleorch.org adresinden ulaşılabilir.

Engelsiz Nota:

Engelsiz Nota, Türkiye'nin görme engellilere hizmet veren ilk online müzik kütüphanesidir. Bu kütüphane, bir grup müzisyen ve akademisyenin önderliğinde, *Eğitimde Görme Engelliler Derneği* bünyesinde kurulmuştur. Görme engelliler, burada istedikleri zaman Braille printer yazıcı bulunan bir yerden çıktısını alabilecekleri brf uzantılı dijital müzik kitapları bulabilmektedirler. Ayrıca bu kitaplar bilgisayarda da açılarak Braille ekranı bulunan her bilgisayarda çıktı almaya gerek duyulmaksızın okunabilmektedir. *Engelsiz Nota*, Türkiye'de müzikle ilgilenen tüm görmeyen bireylerin nota ihtiyacına cevap vermeyi amaçlamaktadır. *Engelsiz Nota*'da yer alan eserlerden yalnızca görme engelliler yararlanabilir. Görme engellilerin *Engelsiz Nota*'ya üye olurken engel durumlarını gösteren bir belgeyi üye kayıt formuna eklemeleri, e-posta vb. İletişim araçlarıyla ulaştırmaları gerekmektedir (<https://www.engelsiznota.org/node/1>).

2.10. Görme Engellilerde Mesleki Müzik Eğitimi

Ülkemizde mesleki müzik eğitimi, üniversitelerin eğitim fakültelerine bağlı güzel sanatlar eğitimi bölümlerinin müzik eğitimi anabilim dallarında, güzel sanatlar fakültelerinde ve konservatuarlarda verilmektedir. Görme engelli bireyler de bu kurumlarda akranlarıyla birlikte eğitim görmektedirler.

Müzik öğretmeni yetiştiren müzik eğitimi anabilim dalları da üniversitelerde görme engellilerin eğitim gördüğü alanlardan biridir (Pirgon & Babacan, 2013). Görme engelli

bireyler, normal gelişim gösteren akranları gibi müzik eğitimi anabilim dallarınca yapılan müzik giriş yetenek sınavına tabi tutulurlar. Yetenek sınavında başarılı olan bireyler, müzik eğitimi anabilim dallarında öğrenim görmeye hak kazanırlar. Bu bireyler, kaynaştırılmış eğitim sistemi içinde öğrenimlerini sürdürürler. Bu eğitim süresince görme engelliler Braille yazı sistemini kullanırlar (Şendurur, 2016).

Mesleki müzik eğitimi veren bu kurumlar, müzik alanının bütününü ya da bir kolunu meslek olarak seçen veya seçmek isteyen kişilere yönelik olup, mesleğin gerektirdiği müziksel davranışları kazandırmayı amaçlar (Uçan'dan aktaran Pirgon& Babacan, 2013). Bu süreçte mesleki müzik eğitimi alan bireyler, ses, çalgı, müziksel işitme yazma ve okuma, müzik kuramları, müziksel beğeni ve yaratıcılık eğitimleri almaktadırlar (Pirgon& Babacan, 2013).

Üniversitelerde öğrenim gören görme engellilerin başta materyal edinme olmak üzere çeşitli ihtiyaçları vardır (Şendurur, 2016).

Görme engellilerin üniversitelerin müzik eğitimi anabilim dallarında müzik öğrenimi gördükleri süreç içerisinde yaşadıkları sorunlarının, bu çok yönlü ve çeşitli ihtiyaçlarının ortaya konulması; bu araştırmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ülkemizde ve diğer ülkelerde ‘görme engellilerde müzik’ ve ‘özel eğitimde müzik’ alanında, 1998-2020 tarihleri arasında yapılmış olan makale, tez, bilimsel araştırma projesi raporu, seminer raporu gibi çeşitli çalışmalara kronolojik sırayla yer verilmiştir.

Yazar ve Tecimer tarafından 2020’de yapılmış olan ‘Görme Engelli Müzik Öğretmenlerinin Öğretmenlik Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar’ başlıklı makale çalışmasında, görme engelli müzik öğretmenlerinin, öğretmenlik sürecinde karşılaştıkları sorunları araştırmak ve tespit edilen sorunların çözümüne yönelik öneriler getirmek amaçlanmıştır. Bu araştırma, nitel bir araştırmadır ve bir durum çalışmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim- öğretim yılı içerisinde öğretmenlik yapmakta olan ve en az bir yıllık öğretmenlik tecrübesi bulunan 10 görme engelli müzik öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan görme engelli müzik öğretmenlerinden dokuzu, engeli bulunmayan öğrenciler ile çalışmakta, yani normal okullarda görev yapmakta olup, öğretmenlerden sadece biri görme engelliler okulunda çalışmaktadır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Veriler, ‘Google Formlar’ kullanılarak hazırlanan görüşme formlarının katılımcılara ‘WhatsApp, Facebook, e- posta ‘gibi iletişim kanallarıyla ulaştırılması yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, görme engelli müzik öğretmenlerinin öğretmenliğe ilk başladıklarında tahta kullanarak nota öğretememe, herhangi bir konuyu öğretememe, kaynak ve materyal temin edememe, öğrencilere çalgı tutuşunu gösterememe, sınıfa hakim olamama, kutlama-anma törenlerini hazırlamada başarısız olma gibi kaygılar yaşadıkları ancak zaman içinde bu kaygılarından kurtuldukları saptanmıştır. Araştırmaya katılan görme engelli müzik öğretmenlerinin öğretmenlik sürecinde materyal edinememe, MEB’in yayınladığı öğretmen kılavuz kitaplarına erişememe ve bu nedenle ders içeriklerini kendi başlarına hazırlamak zorunda kalma gibi

sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Görme engelli müzik öğretmenlerinin çalgı öğretimi konusunda öğrencilere çalgı tutuşunu göstermede sorun yaşadıkları, bunun nedeni olarak da öğrenciye dokunmanın yanlış anlaşılacağı kaygısı taşımaları oldu tespit edilmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin müzik derslerine katılımları ve çalgı öğrenmeleri konusunda, işitme engelli öğrenciler ve ağır zihinsel engelli öğrencilerin eğitiminde zorlandıkları saptanmıştır. Görme engelli müzik öğretmenlerinin, görme engelinden değil ancak, müzik eğitimi müfredatındaki konulardan kaynaklanan sorunlar yaşadıkları da tespit edilmiştir. Uygulanmakta olan müzik öğretim müfredatının, öğrencilerin düzeyinin üstünde olduğu müzik öğretmenleri tarafından belirtilmiştir. Araştırmaya katılan görme engelli müzik öğretmenlerinin sadece üçte birinin MEB tarafından oluşturulan 'EBA, e-Okul, MEBBİS ' gibi platformların kullanımında genel olarak bir sorun yaşamadığı ancak, bu sitelerdeki güvenlik kodlarının seslendir butonunun olmaması ya da ekran okuyuculara uygun olarak hazırlanmayan, erişilebilir olmayan sistemlerin oluşturduğu sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Görme engelli müzik öğretmenlerinin, en çok normal gelişim gösteren öğrencilere müzikal okuma-yazma öğretiminde, bunu takiben sınıf yönetiminde zorlandıkları, MEB tarafından verilen hizmet içi eğitimlerin erişilebilir olmaması nedeniyle bu eğitimlerden yararlanamadıkları görülmüştür.

Tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak; görme engelli müzik öğretmenlerinin normal gelişim gösteren öğrencilere müzikal okuma-yazma öğretiminde yaşadıkları zorlukları en aza indirebilmek için, güzel sanatlar liselerinde ve müzik öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören tüm görme engelli öğrencilere normal nota şekillerinin ve nasıl okunduklarının öğretilmesi, sınıf yönetimi sorunlarının en aza indirilebilmesi için MEB tarafından engelli öğretmenleri tanıtan videolar hazırlanması ve bu videoların, öğrencilere ve toplumun geneline, engelli öğretmenlerin engellerinden kaynaklı olumsuzlukları kullanmak yerine, öğretmenlerin bilgi ve donanımlarından yararlanmayı aşılacak nitelikte olması, MEB tarafından görme engelli müzik öğretmenlerinin öğretmen kılavuz kitaplarına erişimlerinin sağlanması, MEB tarafından oluşturulan e-Okul, EBA, MEBBİS gibi platformların görme engelli öğretmenlerin erişebileceği şekilde tasarlanması, hizmet içi eğitimlerin verimliliğini artırmak için, engelli öğretmenler için uygun öğretim ortamlarının oluşturulması, görme engelli müzik öğretmenlerine ve tüm müzik öğretmenlerine, ağır derecede zihinsel engellilere uygulanacak öğretim yöntemlerinin müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarca öğretilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Doğan ve Nart tarafından 2020 yılında yapılmış olan 'Eğitim Müziği Dağarının Görme Engelliler Tarafından Kullanımı İçin Braille Sisteminde Dijital Nota Arşivinin Hazırlanması (Ulusal Marşlar Örneği) başlıklı bilimsel araştırma projesinde, Türkiye'deki görme engelli müzik öğretmenleri ve öğretmen adaylarının ulusal marşların piyano eşliklerine erişimi için dijital dağarcık hazırlamak amaçlanmıştır. Çalışmanın alt amaçlarını, görme engellilerin ihtiyaç duydukları ulusal marşları tespit etmek, bu marşların görme engelli müzisyenlere yönelik teknolojileri kullanarak dijital nota arşivini hazırlamak, görme engellilere yönelik kâr amacı gütmeyen bir dijital nota kütüphanesi olan 'engelsiznota.org' web adresinde ücretsiz olarak internet erişimine açmak oluşturmaktadır. Bu çalışma, nitel bir durum çalışmasıdır. Bu amaçlar doğrultusunda; görme engelli müzik öğretmeni adaylarının nota temini sorunlarını belirlemek için, Gazi Üniversitesi MEAD'da 2014-2017 yılları arasında öğrenim görmüş olan öğrenciler ile görüşmeler yapılmış, öğrencilerin derslerinde ve sınavlarında gözlemci olarak bulunmuş, derslerinde uygulamalar yapılmış ve nota materyallerinin Braille sisteminde yeniden yazılmasına üç yıl süreyle yardımcı olunmuştur. Görme engelli müzik öğretmeni adayları ile yapılan görüşmeler sonucunda, daha çok ulusal marşların Braille notasına ihtiyaç duydukları görülmüştür. Ulusal marşların Braille sisteminde dijital arşiv olarak hazırlanabilmesi için 2018 yılında Goodfeel tam sürüm paket programı demo sürümü denenmiş ve yazılı notayı bilgisayara yükleme, notanın üzerinde değişiklik yapma ve görme engelliler için dijital yazım dosya formatı olan 'Braille read file 'dosyasına dönüştürmekte etkili olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda araştırmacılar tarafından Braille sisteminde hazırlanan 'Piyano İçin Braille Ulusal Marşlar', engelsiznota.org web adresinde ve Bartın Üniversitesi açık erişim sayfasında görme engelliler için erişilebilir hale getirilmiştir.

Özsökmen'in 2019'da yapmış olduğu "Görme Engelli Öğrencisi Olan Konservatuar Eğitimcilerinin Eğitim Sürecine İlişkin Görüşlerinin Betimlenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, Türkiye'deki görme engelli öğrencisi olan konservatuar eğitimcilerinin profesyonel müzik eğitimi sürecine ilişkin görüşleri alınarak yaşadıkları sorunlar tespit edilmiştir. Diğer taraftan ise, konservatuar eğitimi gören görme engelli öğrenciler ile de görüşülerek eğitim süreçlerine ilişkin sorunlar belirlenmiştir. Eğitimcilerin ve öğrencilerin bu konudaki tutum ve yaklaşımlarının tespiti, eğitim sürecindeki eksikliklerin saptanması ve eksikliklere yönelik çözüm önerilerinin sunulması, bu araştırmanın amaçları arasındadır. Araştırma kapsamında görme engelli öğrencilerin eğitim aldığı Türkiye'deki tüm konservatuarlara ulaşılmıştır. Hazırlanan yapılandırılmış görüşme formları,

konservatuar eğitimcilerine ve görme engelli öğrencilere gönderilmiştir. Çalışmaya 10 üniversiteden 28 eğitimci, 14 görme engelli okuyan ve mezun durumdaki öğrenci katılmıştır. Tarama modelinin esas alındığı, betimsel olan bu çalışmada nitel araştırma teknikleri ile elde edilen veriler, nitel çözümleme tekniklerine göre çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, araştırmaya katılan eğitimcilerin çoğunun görme engellilerin eğitime yönelik hizmet içi eğitim almadıkları, meslek yaşamları süresince sadece bir görme engelli öğrenciyle çalıştıkları, Braille alfabesi hakkında bilgi sahibi oldukları, ancak bu bilginin görme engelli öğrenciyle iletişim kurabilecek yeterlilikte olmadığı tespit edilmiştir. Görme engelli öğrenciler ile çalışan konservatuar eğitimcilerinin, görme engelli öğrencilere yönelik uygun müfredatın olmayışı, kabartma kaynak yetersizliği, bazı öğrencilerin Braille nota bilmiyor olması ve bunu çalgılarına yansıtmakta zorluk yaşaması, duruş çalışmaları ve diyafram egzersizleri gibi uygulamalı gösterilen hareketlerde zorlanması gibi sorunlarla karşılaştıkları saptanmıştır. Görme engelli öğrencilerin Braille kaynak yetersizliği, notaların okunup yazılmasında zorluk yaşanması, notaları Braille'e çevirirken zaman kaybı yaşanması, toplu derslerde tahtaya yazılanların seslendirilmemesi, eğitimcinin görme engelli bir öğrenciyle nasıl iletişim kuracağını bilmemesi, kaynak sıkıntısından dolayı sınıf seviyesinden geri kalma gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür. Karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin olarak eğitimcilerin hizmet içi eğitim almaları, öğrencilerle olumlu iletişim kurmaları, ülkemizde kabartma müzik kütüphanesi kurulması, görme engelli öğrencilere ve bu öğrencilerle çalışan eğitimcilere Braille nota öğretecek bir merkezin kurulması getirilen öneriler arasındadır.

Öz tarafından 2019'da yapılmış olan "Türkiye'de Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar ile İlgili Öğrenci Görüşleri" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde karşılaşmış oldukları sorunlarla ilgili bir araştırma yapılmıştır. Görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde karşılaştıkları sorunların, öğrenci görüşlerine başvurularak tespit edilmesi ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır. Bu sorunları saptamaya yönelik Ankara'da bulunan görme engelliler okullarında öğrenim gören 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerine Likert tipi anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre haftada bir saatlik müzik dersi görme engelli öğrenciler için yetersiz bulunmuştur. Ayrıca, öğretmen ve öğrencilerin Braille alfabesini yeterli düzeyde kullanamadığı, müzik sınıflarının fiziksel anlamda yetersiz olduğu, müzik öğretmenlerine görme engelli öğrencilerin eğitime ilişkin hizmet

içi eğitim verilmesi gerektiği ve görme engelli öğrencilere yönelik kaynaklara ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda, sorunların çözümüne yönelik olarak; görme engellilere üst düzeyde Braille alfabesi ve Braille nota eğitimi verilmesi, Braille müzik kaynaklarının tüm öğrencilere ulaştırılması, müzik dersi saatlerinin artırılması, görme engelliler okullarına atanan müzik öğretmenlerine hizmet içi eğitim ve Braille alfabesi eğitimi verilmesi, görme engelliler okullarında müzik eğitimi verilen mekanların fiziksel şartlarının iyileştirilmesi, MEAD'larda görme engellilerin eğitimine yeterli düzeyde yer verilmesi, gibi önerilerde bulunulmuştur.

Bağrıyanık tarafından 2019 yılında yapılan “Üniversitelerde Mesleki Müzik Eğitimi Alan Görme Engellilerde Piyano Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar (Ankara İli Örneği)ılda ‘yüksek lisans tez çalışmasında, üniversitelerde mesleki müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerin piyano eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ortaya konulduktan sonra görme engelli öğrencilere yönelik piyano eğitiminin daha etkili ve verimli yürütülebilmesi için çözüm yolları araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara'daki üniversitelerde 2014-2015 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören görme engelli 4 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre üniversitelerde mesleki müzik eğitimi alan görme engelli öğrencilerden 3'ünün hiç görmediği, birinin ise az gördüğü saptanmıştır. Hepsinin güzel sanatlar liselerinden mezun olduğu, çocukluk ve gençlik yıllarından aileleri ve öğretmenleri tarafından yönlendirildiği, hepsinin Braille alfabe ve Braille nota bildiği tespit edilmiştir. Öğrenciler Braille kaynaklara erişme konusunda zorluk yaşadıklarını ve piyano öğretmenlerinin yardımıyla notaları Braille olarak yazabildiklerini ifade etmişlerdir. Görme engelli öğrenciler, piyano dersleri için ayrılan süreyi yetersiz bulmuşlar, piyano eğitimi esnasında yaşanan teknik sorunları çözebildiklerini ancak, üniversitelerde görme engellilerin piyano eğitimine karşı yaklaşımın olumsuz yönde olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin 3'ü piyano eğitimi aldığı öğretim elemanıya olumlu ilişkiler kurarken, 1 öğrenci, öğretim elemanıya iletişiminin istenilen düzeyde olmadığını ifade etmiştir. Aile, sosyal çevre ve okul arkadaşlarının görme engelli öğrencileri destekledikleri elde edilen sonuçlar arasındadır. Öğrencilerin 3'ünün müzik alanında mesleki kariyer planladığı, 1'inin ise müzik alanı dışında bir meslek istediği tespit edilmiştir. Çalışmada Braille yazılı kaynaklara erişimin artırılması, müzik eğitimcilerinin hizmet içi eğitime tabi tutulması ve

engellilere yönelik eğitim yaklaşımlarının yeniden düzenlenmesi gibi öneriler geliştirilmiştir.

Sazlı ve Yılma Şakalar'ın 2018'de yapmış oldukları "Görme Engelli Müzisyenlerin Besteleme Teknikleri ve Dijital Uygulamalar" başlıklı makale çalışmasında, görme engelli bir müzisyen için bir müzik eserini yazmanın, okumanın, anlamının, analiz etmenin, icra etmenin daha zor olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada görme engelli müzisyenlerin müzik eserlerini yazmada ne tür program veya programlar kullandıkları belirlenmiş, yaygınlığı göz önünde bulundurularak ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Araştırma için gerekli veriler, %90 görme kaybına uğramış 5 görme engelli müzisyene anket uygulanarak elde edilmiştir. Ülkemizde besteleme üzerine yoğunlaşan görme engelli müzisyen sayısının azlığı göz önüne alındığında bu sayı önemli bir veri niteliğindedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kişilerin Braille notasyon çıktılarını kullanmadığı, programlar aracılığıyla yazılan eserlerin edit edilmesinde (düzeltilmesinde) çeşitli zorluklar yaşadığı, 20. ve 21. yüzyıl besteleme tekniklerini içeren yapıtları hiç uygulamaya geçirmedeği veya son derece sınırlı düzeyde gerçekleştirdiği saptanmıştır. Türk müziği alanında söz konusu programların görme engelli kullanıcılara cevap vermediği görülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda; Braille müzik yazımı kullanım düzeyinin artırılmasına yönelik projelerin uygulamaya geçirilmesi, görme engelli müzisyenlerin eserlerinin hem print, hem de Braille notasyon olarak basılmasının ve çoğaltılmasının sağlanması, dijital. Müzik programlarının kullanımı için başvurulabilecek profesyonel bir mekanizmanın oluşturulması, Braille nota basımı için bir merkez kurulması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Özel'in 2018'de yapmış olduğu "Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Görme Engellilerin Müzik Eğitiminde Braille Nota Sisteminin Kullanımı ve Türkiye'deki Durumun İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, görme engellilerin müzik eğitiminde Braille nota kullanımının her iki ülkede Amerika Birleşik Devletleri örneğinde ve Türkiye Özelinde ne durumda olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma için gerekli veriler, kaynak taraması ve görüşme yapılarak toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ABD'nde Braille nota kullanımının yaygın olduğu, ülkemizde yaygın olmadığı, ABD'nde görme engellilerin müzik eğitimini destekleyen ve Braille nota kaynakları sağlayan kurumların yeterli olduğu, ülkemizde bu tür kurumların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar göz önüne alınarak ülkemizde görme engellilerin

Braille nota kullanımının ve erişilebilirlik düzeylerinin artırılması konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Devrim, Güneş ve Göçer tarafından 2018'de yapılmış olan “Üniversite Kütüphanelerinde Erişilebilirlik Bilgi Hizmetleri: Görme Engeli Olan Kullanıcıların Müzik Notalarına Erişimi” başlıklı makale çalışmasında, üniversitelerde müzik eğitimi alan görme engeli olan öğrencilerin erişilebilirlik anlamında kütüphane bilgi-belge hizmet çeşitliliği, erişimi ve etkinliği araştırılmıştır. Marmara Üniversitesi, *Kütüphane ve Dokümantasyon DaireBaşkanlığı* bünyesinde kurulmuş olan erişilebilirlik biriminin müzik eğitiminde öğrenim gören görme engeli olan öğrencilere yönelik verdiği hizmetler ve bu hizmetlerin memnuniyet dereceleri görüşme tekniği ile incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; günümüzde gelişen teknoloji ve alt yapı imkânlarına bağlı olarak, üniversitelerin engelli öğrenciye yönelik olarak planlayacağı ve sunacağı hizmetlerin, akademik eğitim-öretim hayatına başlayacak öğrenci için üniversiteyi seçiminde önemli bir kriter olduğu ve üniversite seçiminde fiziksel alt yapının yanı sıra; gerek eğitim alt yapısını iyi planlaması, gerekse uygun müfredat ve uygulama ortamlarının, görme engeli olan öğrencinin üniversite eğitimini kolaylaştırıcı etken olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonuçları göstermektedir ki, Türkiye'deki üniversitelerde görme engelliler için sunulan müzik hizmeti, standartları yakalayamamıştır. Görme engelli öğrenciler, diğer öğrencilerle aynı şartlarda eğitim aldığı için; fırsat eşitliğinin sağlanması açısından, görme engelli öğrencilere verilen hizmetlerin çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda üniversite kütüphanelerine çok iş düşmektedir.

Mawby tarafından 2018'de yapılan “Özel Eğitime İhtiyacı Olan Çocuklar İçin Okullarda Müzik: Bütün Bir Okul Perspektifi” adlı doktora tez çalışmasında, Yorkshire'daki 3 özel okulda engelli çocukların, ebeveynlerinin, öğretmenlerinin ve okul paydaşlarının görüşleri alınarak, İngiltere'deki özel eğitimin ne durumda olduğu araştırılmıştır. Araştırma, etnografik bir araştırmadır ve araştırmacı her okulda bir dönem geçirmiş, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve ders gözlemleri yoluyla veri toplamıştır. Araştırma, İngiltere'deki özel okulların, özel eğitime ihtiyacı olan çocuklarla nasıl müzik yaptığını, özel eğitimde müzik uygulamalarının nasıl daha iyi yapılabileceğini, müzik terapi ile müzik eğitimi arasında bir etkileşim olup olmadığını, özel okulların müfredatlarına müzik terapiyi nasıl yerleştirdiklerini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre uygulayıcıların, engelli öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda hareket

etmeleri gerektiği, engelli çocukların görüşleri doğrultusunda araştırmaların yapılması gerektiği ve eğitim planının bu doğrultuda hazırlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ball tarafından 2017'de yapılmış olan "Ağır derecede Görme Engelli Öğrencilerin Yüksek Müzik Eğitimi Deneyimleri" başlıklı Pedagojik Çalışmalar Araştırma Semineri raporunda, ABD'de, İngiltere'de ve Finlandiya'da müzik eğitimi almakta olan 3 görme engelli müzik öğrencisiyle görüşme yapılarak müzik eğitimi sürecinde yaşadıkları deneyimler araştırılmıştır. Veriler, yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmeler Finlandiya'daki öğrenci ile yüz yüze, ABD ve İngiltere'deki öğrenci ile *FaceTime* aracılığıyla yapılmıştır. Veriler, betimsel olarak analiz edilmiştir. Görme engellilerin müzik eğitimi deneyimlerini saptamayı amaçlayan bir durum çalışmasıdır ve bu nitel araştırmanın bulgularına göre 3 katılımcının da akranlarından daha fazla ders süresine ihtiyaç duydukları görülmüştür. Ancak, katılımcıların müzik eğitimi aldıkları 3 ülkede de yasal olarak görme engellilerin akranlarıyla eşit ders süresine sahip oldukları ve eğitimcilerin kendi istekleri doğrultusunda öğrencilerine zaman ayırdıkları görülmüştür. Çalgı tutuşu, çalgı teknikleri, vokal teknikleri gibi akranlarının eğitimcilerinden görerek ya da aynada kendilerini izleyerek çalıştıkları görsel öğeleri anlamakta zorlandıkları, eğitimcilerinin bu öğeleri betimledikleri ya da dokunarak gösterdikleri takdirde öğrenebildikleri görülmüştür. Üç katılımcının da Braille nota bildikleri, müzik alanındaki teknolojik araç-gereçleri kullanabildikleri görülmüştür. Müzik okullarına giriş sınavları esnasında sorunlarla karşılaştıkları, bazı eğitimcilerin bu öğrencilerle çalışmayı red ettikleri, öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları zorluklar nedeniyle zaman zaman müziği bırakma noktasına geldikleri görülmüştür. ABD'nde eğitim alan katılımcının eğitim materyallerine daha rahat erişebildiği, İngiltere'de eğitim alan katılımcının eğitim materyallerine güçlüklerle erişebildiği, Finlandiya'da eğitim alan katılımcının ise sadece yazılı metinlerin Braille versiyonlarına erişebildiği ancak, Braille notalara erişemediği ve eserleri ses kayıtlarıyla çalıştığı görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların eğitim aldıkları 3 ülkedeki yüksek öğretim politikalarının düzenlenmesi konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Varış ve Hekim'in 2017'da yapmış oldukları "Özel Gereksinimli Bireyler ve Müzik Eğitimi" başlıklı makale çalışmasında, ise özel gereksinimli bireylerin müzik eğitimindeki yeri ve sorunlarının, müziğe ilgi duyan özel gereksinimli bireyler ve müzik eğitimi, özel gereksinimli bireylerin müzik eğitimi almak üzere girdikleri müzik okullarının giriş sınavlarında yaşadıkları sorunlar, özel gereksinimli bireylerin müzik okullarında

yaşadıkları sorunlar, yasal-yönetmelik başlıklar çerçevesinde tartışmak amaçlanmıştır. Bu araştırma, literatür taraması yoluyla yapılmıştır. Araştırmada, özel gereksinimli bireylerin mesleki müzik eğitimi veren kurumlara giriş sürecinde ön yargı ve olumsuz bakış açılarıyla karşılaştıkları, eğitim sürecinde müzik eğitimi veren kurumlarda özel gereksinimli bireylerin koşullarına uygun fiziki şartların (bedensel engelliler için asansör, görme engelliler için yürüyüş yolu) yetersiz olduğu, özel gereksinimli bireylere uygun öğretim materyallerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Öğretmenlik alan bilgisine sahip olmayan öğretim elemanlarının, özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarını bilmemeleri nedeniyle, bu bireyler için uygun öğretim ortamları oluşturamayacağı ifade edilmiştir. Ülkemizde engellilerin eğitim imkanlarından yararlanması için birçok yasal düzenleme yapılmış olsa da, halen yasaların uygulanması noktasında eksikliklerin olduğu dile getirilmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda; müzik eğitimcilerinin engellilere uygun öğretim ortamları hazırlaması ve bunun için de engellilerin kullandığı öğretim materyallerini tanınması, müzik eğitimcilerinin özel eğitim uzmanları ile işbirliği içerisinde çalışması, hizmet içi eğitimlere katılması, özel gereksinimli bireylere de mesleki müzik eğitimi almak üzere başvurduğu müzik eğitimi kurumlarında akranlarıyla eşit imkanlar tanınması, sahip olduğu müzikal yetenekleri doğrultusunda değerlendirilmesi, özel gereksinimli bireylerin eğitim aldığı ortamlarda gerekli fiziki şartların sağlanması, var olan yasal düzenlemelere uygun olarak hareket edilmesi ve engellilere verilen hak ve özgürlüklerin tanınması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Dilsiz'in 2017'de yapmış olduğu "Görme Engelli İlköğretim Okullarında Müzik Dersi Sürecine İlişkin Öğretmen Görüşleri" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, görme engelli ilköğretim okullarında görev yapan müzik öğretmenlerinin müzik dersi sürecine ilişkin görüşlerini tespit etmek ve bu alandaki mevcut durumu saptamak amaçlanmıştır. Nitel bir araştırmadır. Araştırma için gerekli veriler *Ankara Mithat Enç Görme Engelliler İlköğretim Okulu* ve *Göreneğliler Görme Engelliler İlköğretim Okulu*'nda görev yapan müzik öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, görme engelliler ilköğretim okullarında çift engelli öğrencilerin (hem görme engelli, hem zihinsel engelli öğrencilerin) görme engellilerle birlikte eğitim gördüğü, bu durumun ders başarısını olumsuz etkilediği saptanmıştır. Ders saatinin yetersiz olduğu, öğretmenlerin öğrencilere zaman ayıramadığı, etkinlik yapma imkanlarının olmadığı saptanmıştır. Braille notayla yazılmış kaynakların ve metotların olmaması nedeniyle, öğretmenlerin ve öğrencilerin, çalgı derslerini kendi imkânları

doğrultusunda yürüttükleri gözlenmiştir. Okullarda müzik derslikleri ve materyaller bakımından yeterli imkânların var olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda; görme engelliler okullarındaki müzik dersi saatlerinin arttırılması, Braille kaynak temin edilmesi için yurt dışındaki üniversitelerle iletişime geçilmesi, görme engelli müzik öğretmenlerinin kaynak paylaşımı yapabilmeleri için iletişim halinde olması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Şendurur tarafından 2016'da yapılan "Görme Engelli Müzik Öğretmenlerinin Görme Engelli Öğrencilerin Çalgı Eğitimi Dersi Sürecine İlişkin Görüşleri" başlıklı makale çalışmasında, görme engelli müzik öğretmenlerinin, görme engelli öğrencilerle çalgı eğitimi dersi sürecinde karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma, nitel bir araştırmadır. Veriler, görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, *Mithat Enç Görme Engelliler İlköğretim Okulu*'nda daha önce çalışmış olan görme engelli bir müzik öğretmeni ve halen çalışmakta olan görme engelli bir müzik öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, söz konusu okuldaki müzik sınıfının yeterli donanımına sahip olduğu, piyano, keman, org, bağlama, ud ve orff çalgılarının mevcut olduğu, görmemenin bu dersi yürütmede bir engel teşkil etmediği, asıl engelin, çalgı eğitiminde kullanılacak Braille notalara erişimdeki güçlükler olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin ve öğrencilerin, kendi kaynaklarını kendileri yazmak yoluyla çalgı derslerini yürüttükleri görülmüştür. Araştırma sonucunda, Braille nota metotlarına görme engellilerin erişiminin sağlanması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Karaman'ın 2016'da yapmış olduğu "Görme Engelliler Okullarında Çalışan Müzik Öğretmenlerinin Müzik Dersi Öğretim Programının ve Ders İçi Etkinliklerin Uygulanışına İlişkin Görüşleri (Adana İli Örneği)" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, görme engelliler okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin, görme engelliler okullarında uygulanan müzik dersi programı ve ders içi etkinliklerin uygulanışına ilişkin görüşlerini almak amaçlanmıştır. Nitel bir araştırmadır. Araştırma için gerekli veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla elde edilmiştir. Öğretmen görüşleriyle durum saptaması yapıldığı için, genel tarama modeli ve olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Adana İli'nde bulunan görme engelliler okullarını kapsamaktadır. Adana İli'nde bulunan bir görme engelliler okulunda görev yapan 2 müzik öğretmeniyle görüşülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre görme engelliler okulları için uygun bir müzik dersi öğretim programı olmadığı, müzik dersinin uygulanışına yönelik kılavuz kitapların diğer okullarla aynı olduğu ve görsel öğelerin çoğunlukta olduğu, ders

içi uygulamaların görme engeli dolayısıyla zaman aldığı, bu yüzden ders saatinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak; görme engelliler okullarında uygulanan müzik dersi programının görme engellilere özel olarak hazırlanması, öğretmenlere gönderilen kılavuz kitapların daha az görsel öğeler içermesi ve görme engellilerin müzik dersine yönelik yol gösterici nitelikte olması, öğretmen kılavuz kitaplarındaki etkinliklerin ses kaydı şeklinde ve şarkıların kulaktan öğrenilebilecek eşlikleri ile birlikte gönderilmesi ve bu yolla görme engelli müzik öğretmenlerinin ve öğrencilerin ders kitaplarındaki etkinlikleri yapabilmelerinin kolaylaştırılması, müzik dersi saatlerinin arttırılması, ders dışı zamanlarda öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda çalgı, koro eğitimi alması, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda özel gereksinimli bireylerde müzik eğitime yönelik bir ders olması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Baker tarafından 2014'te yapılmış olan "Görme Engelli Müzisyenlerin Görüşleri: Çocukluk Hikâyeleri, Hayat Boyu Öğrenme ve Müzikal Katılım" başlıklı makale çalışmasında, Kraliyet Ulusal Kör Enstitüsü (RNIB) desteğiyle Kasım 2011-Ağustos 2012 ayları arasında 5 görme engelli müzisyenin hayat hikayeleri incelenmiştir. Bu araştırmanın yapılması 2 yıl sürmüş ve veriler görme engelli müzisyenlerin anlatıları yoluyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, görme engelli müzisyenlerin büyük puntolu notaları okumakta zorlanmaları, Braille notaları okumalarındaki zorluklar, görme engelli müzisyenlerin eğitimi konusunda uzmanlaşmış eğitimcilere erişememeleri hayat boyu öğrenmelerinin önünde engel oluşturmaktadır.

Pirgon ve Babacan'ın 2013'te yapmış oldukları "Görme Engelli Öğrencilerin Piyano Eğitimi Üzerine Durum Çalışması" başlıklı makale çalışmasında, piyano eğitiminde görme engelli bir öğrencinin mevcut durumunu ortaya koymak ve görme engellilerin piyano eğitiminde karşılaştıkları güçlüklerle yönelik çözüm önerileri sunmak amacıyla 2008-2011 yılları arasında *Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı*'nda öğrenim gören görme engelli bir öğrencinin, piyano eğitimi süreci incelenmiştir. Araştırmada durum çalışması modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, gözlem ve görüşme yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, kendi piyano eğitimi sürecini değerlendiren görme engelli 1 öğrenci ve farklı öğretim yıllarında bu öğrencinin piyano derslerini yürütmüş olan 2 öğretim elemanından oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretim elemanlarının daha önce görme engellilere yönelik bir eğitim almadıkları ve bu alanda

hizmet içi eğitimlerin ve seminerlerin faydalı olacağı görüşü ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin yaşadığı en temel problemin kaynak edinmedeki güçlükler olduğu, maddi olanaksızlıklardan dolayı öğrencinin görme engelliler için mevcut teknolojik imkanlardan faydalanamamasının enerji ve zaman kaybına neden olduğu ve bu durumun öğrencinin motivasyonunu düşürdüğü görülmüştür. Ayrıca, öğrencinin bedenini görsel olarak imgeleyemediği için piyanoda duruş probleminin olduğu ve bu problemin çalış tekniklerini uygulama açısından sıkıntı yarattığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda, öğretim elemanlarının görme engellilerle piyano dersi açısından pedagojik donanımlarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak; öğretim elemanlarına engellilerin eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim ve seminer verilmesi/workshop gibi çalışmaların yapılması, Braille notaların arşivlenerek metotlaşmaya gidilmesi, piyano dersinde belirlenen hedeflerin geniş zamana yayılması, hedeflere ulaşma konusunda teşvik edici olunması, öğrencinin engelinden dolayı geliştirmiş olduğu kendine has öğrenme stili, avantaj ve dezavantajları, sınırları ve güçlükleri ile detaylı bir şekilde algılanması, öğrenciye bu sınırlar çerçevesinde eğitim verilmesi, problemlerin çözülmesi için aceleci davranılmaması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Baydağ tarafından 2013'te yapılmış olan "Görme Engelli Bireylerin Sosyalleşme sürecinde Verilen Müzik Eğitiminin, Müzikal Motivasyon, Müziksel İlgi ve Müzik Yaşantılarına Etkisi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, görme engelli çocukların topluma entegre olabilmeleri, diğer çocuklarla iletişim kurabilmeleri, iyi bir eğitim alabilmeleri, kaliteli bir yaşam sürebilmeleri için sosyal ve iyi bir motivasyona sahip olmalarının gerekliliği nedeniyle, görme engellilere sosyalleşme sürecinde verilen müzik eğitiminin, müzikal motivasyon, müziksel ilgi ve müzik yaşantılarına etkisi araştırılmıştır. Araştırmada deneme modeli esas alınmış ve araştırmanın örneklemini, *Türkân Sabancı Görme Engelliler İlköğretim Okulu*'nda öğrenim gören 9-10 yaş grubundaki 20 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu, 10 test ve 10 kontrol grubu olmak üzere ikiye ayrılmış ve her 2 gruba müzikal motivasyon ölçeği, müziksel ilgi ölçeği ve müzik yaşantılarını belirlemek için anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, görme engelli bireylerin sosyalleşme sürecinde aldıkları müzik eğitiminin, motivasyon, sosyalleşme, ve müziksel ilgi dışında, çocuklarda zihinsel, sosyal, psikomotor ve dil gelişimlerini destekleyebileceği sonucuna varılmış, deney grubu ve kontrol grubu arasında anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak; ders dışında çalgı eğitimi verilmesi, müzik öğretmenliği programı yeniden düzenlenerek özel eğitime yönelik

teorik ve uygulamalı eğitimler verilmesi ve müzik öğretmeni adaylarının özel eğitim konusunda öğrendikleri bilgileri özel eğitim okullarında staj ya da topluma hizmet derslerinde uygulamalarının sağlanması, görme engellilerin sosyalleşmelerini sağlayacak sanatsal etkinliklere yönlendirilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Dzambazov tarafından 2013'te yapılmış olan "Görme Engelli Öğrenciler Arasında kültürel aktarım Aracı Olarak Müzik" başlıklıyüksek lisans tez çalışmasında, 2012-2013 yılları arasında Güney Afrika'daki *Worcester Kör Enstitüsü*'nde öğrenim gören bir grup görme engelli öğrenci incelenmiştir. Nitel bir araştırmadır ve bir durum çalışmasıdır. Araştırmacı, 3 ay boyunca enstitüde stajyer olarak çalışmış, öğrenci ve öğretmenlerle görüşme yapmış, eğitim sürecini gözlemlemiştir. Araştırmaya öğrenci ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler kaynaklık etmektedir ancak, asıl veriler araştırmacı tarafından staj süresince yapılan gözlemler, etkinlikler sırasında yapılan video kayıtları ve tutulan günlükler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmaya katılan görme engelli öğrenciler, daha önce müzik eğitimi almamışlardır. Bu araştırmanın amacı grup halinde müzik yapmanın görme engelli öğrencilerin sosyal bağlarına katkıda bulunup bulunmadığını, engelliliğe dair kültürlerini ve kimliklerini etkileyip etkilemediğini araştırmaktır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, grup müziği görme engellilerin sosyal, bilişsel, duygusal ve iletişimsel yönlerini olumlu yönde etkilemektedir.

Borges ve Tome tarafından 2012'de yapılmış olan "Musibaille Projesi - Görme Engelli Müzisyenlerin Derse Dahil Edilmesi" başlıklı makale çalışmasında, görme engelli müzisyenlerin nota okuyup yazmalarına olanak sağlayan, *Musibaille* adlı bir yazılım tanıtılmıştır. Brezilya'nın 8 eyaletinde 500'den fazla görme engelli öğrenci ve öğretmene *Musibaille* yazılımını kullanmayı öğretmek amacıyla iki günlük bir eğitim verilmiştir. Bu iki günlük eğitimin sonucunda hiç Braille müzik bilmeyen görme engelli müzisyenlerin, bu yazılımı kullanarak Braille nota üretebildikleri görülmüştür. Ayrıca bu yazılım sayesinde üretilen Braille notaların bulunduğu, online bir müzik kütüphanesi de tanıtılmıştır. Bu yazılım sayesinde görme engelli öğrencilerin devlet okullarında da müzik dersine dahil edilmeleri ve müzik öğretmenlerinin görme engelli öğrencilerle çalışmak istememesinin önündeki engellerin kaldırılması amaçlanmaktadır.

Akpınar'ın 2012'de yapmış olduğu "Görme Engellilerde Braille İşaret Sistemi ve Müzikte Kullanılabilirliği" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, Braille işaret sisteminin müzikte kullanılabilirliği, öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından incelenmiştir. Bu araştırmada Braille işaret sistemi hakkında bilgi verilmesi, karşılaşılan sorunların tespit edilmesi ve bu

sorunların çözümü için olumlu katkılar sağlanması amaçlanmıştır. Araştırmada, durum tespitine yönelik tarama modeli kullanılmış, öğretmen ve öğrencilerin karşılaştıkları sorunları tespit etmek amacıyla anket uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini, Türkiye’deki 16 görme engelliler ilköğretim okulunda görev yapan müzik öğretmenleri ve bu okullarda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise 6 müzik öğretmeni ve 73 görme engelli öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda Braille işaretlerle ilgili kaynakların ve dökümanların yetersiz olduğu görülmüştür. Haftalık ders saatinin artırılmasının gerekliliği, bu okullarda çalışan müzik öğretmenlerine özel eğitim verilmesinin gerekliliği, müzik öğretim programı hazırlanırken görme engelli öğrencilerin görüşlerinin alınmasının gerekliliği gibi önerilerde bulunulmuştur.

Demirci’nin 2012’de yapmış olduğu ”Türkiye’de Görme Engelliler Ortaokullarında Öğretmen görüşlerine göre Müzik Dersi Kazanımlarının Gerçekleşebilme Durumu” başlıklıyüksek lisans tez çalışmasında, görme engelliler ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerin müzik eğitimi durumlarını saptamak ve bu durum saptamasına göre görme engellilerin mevcut müzik eğitimi durumlarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel bir araştırmadır. Görme engelliler ortaokullarında görev yapan müzik öğretmenleri belirlenerek, bu öğretmenlere anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kazanımlara ve sınıf düzeyine göre değişiklik gösterse de, dinleme, söyleme, çalma öğrenme alanları ile müzik kültürü öğrenme alanı kazanımlarının gerçekleşebilme durumu, çok seslilik ve müzik arşivi oluşturma dışında genel olarak olumlu yönde sonuçlanmıştır. Müziksel algı ve bilgilenme öğrenme alanı ile müziksel yaratıcılık öğrenme alanı kazanımlarının gerçekleşebilme durumunda sorunların olduğu ortaya çıkmıştır. Müziksel yaratıcılık öğrenme alanı kazanımının gerçekleşebilme durumunda, temel müzik yazı ve öğeleri ile Türk müziği makam dizilerinin tanınmasında olumsuzlukların olduğu görülmüştür. Braille müzik yazısının müzik dersinde kullanılmasının, müziksel algı ve bilgilenme ve bununla beraber müziksel yaratıcılık öğrenme alanı kazanımlarının gerçekleşebilme durumuna pozitif yönde etki edeceği görülmüştür. Araştırma sonucunda tespit edilen sorunların çözümüne yönelik olarak; görme engelliler okullarındaki müzik odalarının gerekli donanıma sahip olması, müzik derslerinin haftada bir saatten iki saate çıkarılması, Braille müzik işaretleri sisteminin öğrenilebilmesi için müzik derslerine en başından itibaren sınıf öğretmenleri yerine müzik öğretmenlerinin girmesi, gibi önerilerde bulunulmuştur.

Sazlı ve Yurtseven tarafından 2010 yılında yapılan "Müzikte Braille: Görmeyenlerin Eğitimindeki Yeri ve Kurumsal Çözüm Önerileri" adlı makale çalışmasında, müzik Braille'in müzik notasyonunun kısa bir tarihçesi ve genel bir bakış çerçevesinde konunun eğitim içerikli yönü vurgulanmıştır. Altı nokta yazı esasına dayanan *Müzik Braille*'in, bir görme engellinin örgün ve akademik hayatındaki yeri ve önemi, eğitimci bir kişinin bu durumdaki bir öğrenciye yaklaşımı ve hangi bilimsel metotları kullanabileceği konusu ele alınmıştır. Özel bir eğitim aracı olan kabartma müzik yazımı ve kullanımı sırasında hangi teknik olanaklardan yararlanılabileceği ifade edilmiştir. Genellikle ezbere dayalı bir eğitim anlayışına sahip olan görme engelliler ve onları eğitenlere yazılı materyalden nota okumanın ve analiz yapabilmenin kazançları anlatılmıştır. Ele alınan ve çoğu eğitimci tarafından da bilinmeyen bu konudaki eksikliklerin saptanması konusunda öneriler getirilmiştir. Türkiye'de ve ABD'nde müzik eğitimi almış görme engelli bir besteci olan Sazlı, eğitim sürecinde gözlemlediklerini ve konuya ilişkin yaşantı ve deneyimlerini aktarmıştır. Çalışmada, bu alanın kurumsal düzeyde ele alınmamış olmasının önemli bir boşluk yarattığı ifade edilmiş, bu nedenle eğitim fakültelerinin müzik öğretmenliği bölümlerinde bir ya da iki dönemlik açılarak bu açığın kapatılması önerilmiştir. Bu ders için öngörülen program taslağına da çalışmada yer verilmiştir.

Moss tarafından 2009'da yapılmış olan "Az Gören ve Kör Enstrümantal Müzik Lisesi Öğrencilerinin Tam Kapsamlı Kaynaştırma Deneyimi Kalitesi" başlıklı doktora tez çalışmasında, lisede enstrümantal müzik eğitimi alan kör ve az gören öğrencilerin kaynaştırma deneyimlerini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırma, şu alt problem cümlelerinden yola çıkılarak yapılmıştır:

(A) öğrencilerin enstrümantal müziğine katılım motivasyonları, (B) öğrencilerin enstrüman öğrenme stratejileri geliştirme yeteneklerinin ne ölçüde etkilendiği, (C) diğer insanların müdahalesinin öğrencilerin enstrüman öğrenmelerini nasıl etkilediği, (D) öğrencilerin enstrümantal müzik topluluklarındaki deneyimleri ve sosyal bağlantı algıları. Veriler, görme engellilere hizmet eden yerel ve uluslararası kuruluşlarla temasa geçilerek, bilgi verebilecek 11 kişiyle telefon görüşmeleri yapılarak, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Katılımcılar, problem cümleleri doğrultusunda, kör ve az gören müzik öğrencileriyle ilgili, araştırmacıyı bilgilendirmişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre müzik liselerinde öğrenim gören kör ve az gören öğrenciler; çalışma orkestralarına Braille notalar, büyük puntolu notalar, orkestra yöneticileri, orkestra üyeleri, ebeveynleri

aracılıyla katılabilmektedir. Müzik eserlerini ezberleyerek çalışmaktadırlar ve enstrüman öğrenme motivasyonları yüksektir.

Doğar'ın 2004'te yapmış olduğu "Görme Engelli Müzik Öğretmenlerinin Mesleki Açıdan Karşılaştıkları sorunlar" başlıklıyüksek lisans tez çalışmasında, örgün eğitim kurumlarında görev yapan görme engelli müzik öğretmenlerinin mesleki açıdan karşılaştıkları problemlerin, kendi değerlendirmeleri doğrultusunda ortaya konulması ve çözüm yolları aranması amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini, 2003-2004 öğretim yılında MEB'e bağlı ilk ve ortaöğretim görme engelli eğitim kurumlarında görev yapan görme engelli müzik öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket ve görüşme formları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda görme engelli müzik öğretmenlerinin en çok hizmet içi eğitim, müzik eğitimindeki gelişmeleri izleyememe, okul çevresindeki müzik kültürünün olumsuzluğu, insanların ön yargılı olması, ders dışı etkinliklerde etkin rol oynayamama, eğitimi öğrenci merkezli kılacak etkinliklerde bulunamama, eğitim-öğretim araçlarından yeterince yararlanamama konularında sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir.

Erdoğan'ın 2000'de yapmış olduğu "Türkiye'deki Üniversitelerin Eğitim Fakültelerine Bağlı Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dallarının Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Öğrenim Gören Kör Bireylerin Çalgı Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, adı geçen kurumlarda müzik eğitimi anabilim dallarında öğrenim gören görme engellilerin çalgı eğitiminde ne gibi sorunlarla karşılaştıkları araştırılmıştır. Durum çalışması modeli esas alınmıştır. Veriler, anket-görüşme yoluyla toplanmıştır. Kırk beş öğretim elemanına anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre okullarda görme engellilere yönelik özel derslik, araç-gereç ve yazılı kaynakların bulunmadığı, öğretim elemanlarının görme engellilere çalgı eğitimi vermek üzere özel bir eğitim almadıkları saptanmıştır.

Smaligo tarafından 1998'de yapılmış olan "Kör Müzik Öğrencileri İçin Yardımcı Kaynaklar" başlıklı makale çalışmasında, yazarın kendi görme engelli kızına öğretebilmek için Braille müzik eğitimi alarak deneyimlediği ve ulaştığı kör müzik öğrencileri için yardımcı kaynaklar anlatılmaktadır. Piyano ve ses eğitmeni olan Mary Smaligo, görme engelli kızının müzik eğitimi sırasında edindiği deneyimlerin Braille müzik eğitimiyle ilgili bilgiye ihtiyaç duyanlara ulaşması için, *Gelecekteki Yansımalar ve Müzik Eğitimcileri Ulusal Konferansı (MENC)* tarafından yayınlanan ulusal bir dergi olan *Müzik Eğitimcileri Dergisi*'ne bir makale sunmuştur. Makalede, kör müzik öğrencileri için bütün yardımcı

kaynaklar araştırılıp tartışmaya açılmamıştır ancak, birçok yardımcı kaynak ele alınmıştır. Braille müzik yazmaya ve okumaya yarayan programlar, görme engelli bir öğrenciye olanak sağlandığı takdirde gelebileceği noktalar anlatılmıştır.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; kullanılan araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve verilerin analizi alt bölümlerine yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda lisans düzeyinde eğitim alan görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunların/ ihtiyaçların ortaya konulduğu bir durum çalışmasıdır. Ve nitel bir araştırmadır.

Eğitim alanında da yaygın olarak kullanılan nitel araştırma modellerinden biri olan durum çalışmaları, bir kişi, olay veya kurumu farklı bakış açıları ile derinlemesine inceleyen özgün çalışmalardır (Büyüköztürk & Kılıç Çakmak, 2014; Seggie & Bayyurt, 2017).

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye'deki üniversitelerin müzik eğitimi anabilim dallarında 2019-2020 eğitim- öğretim yılı içerisinde lisans düzeyinde öğrenim gören görme engelli öğrenciler ve bu öğrencilerle çalışmış tüm müzik eğitimcileri oluşturmaktadır. Bu araştırmanın çalışma grubunun oluşturulabilmesi için müzik eğitimi anabilim dalı başkanları ve akademisyenler ile ön görüşmeler yapılarak bünyesinde görme engelli öğrenci barındıran kurumlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Türkiye'deki tüm (26) MEAD'lara ulaşılmış ve ön görüşmeler sonucunda 26 MEAD'dan 8'inde (MEAD'ların %30.7'sinde) 2019-2020 eğitim-öğretim yılında 16 görme engelli öğrencinin eğitim aldığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak görme engelli öğrenciler açısından, 8 kurumun tamamına ve 16 öğrenciye ulaşıldığı için; araştırmanın kapsam geçerliği, örneklem = evren olarak bütünleşmiştir.

Tüm 26 MEAD’larda görev yapan akademisyenler arasından ise 12 MEAD’da (MEAD’ların %46’sinde) görev yapan 32 akademisyen araştırmaya katılmıştır. Sonuç olarak müzik eğitimcileri açısından, 12 müzik eğitimi anabilim dalında görev yapan 32 müzik eğitimcisi örneklem olarak belirlenmiştir.

Aşağıda çalışma gruplarına (görme engelli öğrencilerin ve bu öğrenciler ile çalışmış müzik eğitimcilerinin) üniversitelere göre dağılımları ve katılımcılara ait demografik bilgilere yer verilmiştir.

Görme engelli öğrencilerin ve araştırmaya katılan akademisyenlerin üniversitelere göre dağılımı, Tablo 2 ve Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 2

Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı

İl	Üniversite	Öğrenci Sayı
Ankara	Gazi Üniversitesi	6
İstanbul	Marmara Üniversitesi	2
Samsun	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1
Denizli	Pamukkale Üniversitesi	2
Sivas	Cumhuriyet Üniversitesi	1
Van	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1
Erzurum	Atatürk Üniversitesi	1
Konya	Necmettin Erbakan Üniversitesi	2
Toplam	8	16

Tablo 2’de görüldüğü üzere; Türkiye’deki tüm (26) MEAD’ların 8’inde (MEAD’ların (%30.7’sinde) 2019-2020 eğitim-öğretim yılında toplam 16 görme engelli öğrencinin öğrenim gördüğü tespit edilmiştir.

Tablo 3

Akademisyenlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

İl	Üniversite	Akademisyen Sayısı
Ankara	Gazi Üniversitesi	7
Denizli	Pamukkale Üniversitesi	5
Samsun	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	5
İstanbul	Marmara Üniversitesi	3
Konya	Necmettin Erbakan Üniversitesi	3
Çanakkale	Onsekiz Mart Üniversitesi	1
Sivas	Cumhuriyet Üniversitesi	2
Van	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2
Muğla	Sıtkı Koçman Üniversitesi	1
Malatya	İnönü Üniversitesi	1
Erzurum	Atatürk Üniversitesi	1
Tokat	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1
Toplam	12	32

Tablo 3’te görüldüğü üzere; araştırmaya 26 MEAD’ın 12’sinden (%46’sinden) toplam 32 müzik eğitimcisi katılmıştır.

4.2.1. Araştırmaya Katılan Görme Engelli Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler

Tablo 4

Öğrencilerin Yaş Dağılımları

Öğrencilerin Yaş Dağılımları	f	%
18-20 Yaş Aralığı	7	43.75
21-24 Yaş Aralığı	7	43.75
25-30 Yaş Aralığı	2	12.5
Toplam	16	100.00

Tablo 4'te; araştırmamıza katılan öğrencilerin 7'sinin (%43,75) 18-20 yaş aralığında, 7'sinin (%43,75) 21-24 yaş aralığında ve 2'sinin (%12,5) 25-30 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 5

Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı	f	%
Erkek	10	62.5
Kadın	6	37.5
Toplam	16	100.0

Tablo 5'te; MEAD'larda 2019-2020 eğitim-öğretim yılında eğitim alan görme engelli öğrencilerin 10'unun (%62,5'inin) erkek, 6'sının (%37,5'inin) ise kadın olduğu görülmektedir.

Tablo 6

Öğrencilerin Görme Düzeyleri

Öğrencilerin Görme Düzeyleri	f	%
Hiç Görmüyor	6	37.5
Nesneleri Tanımlayabilecek Kadar Az Görüyor	4	25
Büyük Puntolu Yazıları ve Notaları Okuyabilecek Kadar Görüyor	4	25
Küçük Puntolu Yazıları ve Notaları Çok Yakınlaştırarak Okuyabilecek Kadar Az Görüyor	2	12.5
Toplam	16	100.0

Tablo 6'da; öğrencilerin 6'sının (%37,5'inin) hiç görmüyor olduğu, 4'ünün (%25'inin) nesneleri tanımlayabilecek kadar az görüyor olduğu, 4'ünün %25'inin büyük puntolu yazıları ve notaları okuyabilecek kadar az görüyor olduğu ve 2'sinin (%12,5'inin) küçük puntolu yazıları ve notaları çok yaklaştırarak okuyabilecek kadar az görüyor olduğu görülmektedir.

Tablo 7

Öğrencilerin Mezun Oldukları Liseler

Liseler	f	%
Güzel Sanatlar Lisesi	7	43.75
Anadolu Lisesi	5	31.25
Anadolu İmam Hatip Lisesi	1	6.25
Genel Lise	2	12.5
Açıköğretim Lisesi	1	6.25
Toplam	16	100.00

Tablo 7’de; 2019-2020 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören görme engelli öğrencilerin 7’sinin (%43,75’inin) güzel sanatlar liselerinden, 5’inin (%31,25’inin) anadolu liselerinden, 1’inin (%6,25’inin) anadolu imam hatip liselerinden, 2’sinin (%12,5’inin) genel liselerden ve 1’inin (%6,25’inin) açık öğretim liselerinden mezun olduğu görülmektedir. Yani bu öğrencilerin %56,25’inin mesleki müzik eğitimine üniversitede başladığı görülmektedir.

Tablo 8

Öğrencilerin Sınıf düzeyleri

Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri	f	%
1.Sınıf	7	43.75
2.Sınıf	4	25
3.Sınıf	3	18.75
4.Sınıf	2	12.5
Toplam	16	100.00

Tablo 8’de; MEAD’larda 2019-2020 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerin 7’sinin (%43,75’inin) 1. sınıf, 4’ünün (%25’inin) 2. sınıf, 3’ünün (%18,75’inin) 3. sınıf ve 2’sinin (%12,5’inin) ise 4. Sınıf öğrencisi olduğu; yani bu öğrencilerin yaklaşık olarak yarısının 1. Sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 9

Öğrencilerin Ana Çalgıları

Öğrencilerin Ana Çalgıları	f	%
Bağlama	7	43.75
Flüt	3	18.75
Gitar	2	12.5
Keman	2	12.5
Ud	1	6.25
Piyano	1	6.25
Toplam	16	100.00

Tablo 9’da; ana çalgı olarak öğrencilerin 7’sinin (%43,75’inin) bağlama, 3’ünün (%18,75’inin) flüt, 2’sinin (%12,5’inin) gitar, 2’sinin keman, 1’inin (%6,25’inin) piyano ve 1’inin) ud çaldığı görülmektedir.

Bu öğrencilerin yaklaşık yarısının ana çalgı olarak bağlamayı tercih ettikleri, bağlamayı flüt, gitar ve kemanın takip ettiği görülmektedir.

Tablo 10

Öğrencilerin Ana çalgı dışında aldıkları Çalgı Dersleri

Çalgı Dersleri	f	%
Piyano	10	62.5
Bağlama	1	6.25
Piyano,Bağlama,Elektro Gitar	1	6.25
Piyano,Blok Flüt,Gitar	1	6.25
Piyano,Gitar	1	6.25
Piyano,Bağlama	1	6.25
Piyano,Gitar,Bağlama,Blok Flüt,Akordiyon,Keman	1	6.25
Toplam	16	100.00

Tablo 10’da görüldüğü üzere; öğrencilerin 10’unun (%62,5’inin) ana çalgı dışında piyano çaldığı görülmektedir. Öğrencilerin piyanonun yanısıra 1’inin (%6,25’inin) bağlama,

1'inin bağlama ve elektro gitar, 1'inin gitar, 1'inin gitar ve blok flüt, 1'inin bağlama, gitar, blok flüt, akordiyon ve keman çaldığı; 1'inin ise sadece bağlama çaldığı görülmektedir.

Görüşme formunda sorulan kişisel bilgilere ilişkin soruların dışında öğrenciler ile iletişime geçildiği esnada, öğrenciler tarafından araştırmacıya verilen bazı bilgiler şunlardır:

- Araştırmaya katılan öğrencilerden biri, görme engelinin yanısıra öğrenme güçlüğüne de sahiptir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerden biri, MEAD'daki öğrenimine 2008 yılında başlamış, devamsızlığı nedeniyle mezun olamamıştır. 2019-2020 eğitim-öğretim yılı Bahar dönemi içerisinde sadece piyano dersinden sorumludur. Ancak, halen bir MEAD'da öğrenim görmekte olduğu için, araştırmaya dahiledilmiştir

4.2.2. Araştırmaya Katılan Müzik Eğitimcilerine Ait Demografik Bilgiler

Tablo 11

Müzik Eğitimcilerinin Yaş Dağılımları

Yaş	f	%
30-35 Yaş Aralığı	3	9.37
36-40 Yaş Aralığı	3	9.37
41-45 Yaş Aralığı	10	31.25
46-50 Yaş Aralığı	9	28.25
51-60 Yaş Aralığı	6	18.75
61-65 Yaş Aralığı	1	3
Toplam	32	100.00

Tablo 11'de; araştırmaya katılan ve görme engelli öğrenciler ile çalışan 32 müzik eğitimcisinden 3'ünün (%9,37) 30-35 yaş aralığında, 3'ünün 36-40 yaş aralığında,

10'unun (%31,25) 41-45 yaş aralığında, 9'unun (%28,25) 46-50 yaş aralığında, 6'sının(%18,75) 51-60 yaş aralığında, 1'inin (%3) 61-65 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Tabloda da görüldüğü üzere müzik eğitimcilerinin 25'i (%78,12'si) 41-60 yaş aralığındadır.

Tablo 12

Müzik Eğitimcilerinin Cinsiyet dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kadın	12	37.5
Erkek	20	62.5
Toplam	32	100.0

Tablo 12’de; 32 müzik eğitimcisiinden 20’sinin (%62,5) erkek, 12’sinin (%37,5’inin) kadın olduğu, yani görme engelliler ile çalışan müzik eğitimcilerinin yaklaşık 2/3 ünün üçte ikisinin erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 13

Müzik Eğitimcilerinin Mezun Oldukları Müzik Eğitimi Kurumları

Okullar	f	%
MEAD	25	78.12
Konservatuar	3	9.37
Güzel Sanatlar Fakültesi	4	12.5
Toplam	32	100.00

Tablo 13’de; 32 müzik eğitimcisiinden 25’inin (%78) MEAD’lardan, 3’ünün (%9,37) konservatuarlardan, 4’ünün (%12,5) güzel sanatlar fakültelerinden mezun olduğu görülmektedir.

Tablo 14

Müzik Eğitimcilerinin Ünvanları

Unvanlar	f	%
Prof. Dr.	2	6.25
Prof.	2	6.25
Doç.Dr.	7	21.87
Öğr.Ü.Dr.	10	31.25
Öğr.Gör.Dr.	1	3
Öğr.Gör.	6	18.75
Arş.Gör.Dr.	1	3
Arş.Gör.	3	9.37
Toplam	32	100.00

Tablo 14’te; araştırmaya katılan 32 müzik eğitimcisiinden 2’sinin (%6,25) Prof Dr., 2’sinin (%6,25) Prof., 7’sinin (%21,87) Doç Dr., 10’unun (%31,25’inin) Öğr. Ü. Dr., 1’inin (%3) Öğr. Gör. Dr., 6’sının (%18,75) Öğr. Gör., 1’inin (%3) Arş. Gör. Dr., 3’ünün (%9,37) ise Arş. Gör. olduğu görülmektedir. Araştırmamıza katılan müzik eğitimcilerinin çoğunluğunun Öğr. Ü. Dr. olduğu ve bunu Doç. Dr.’ların takip ettiği görülmektedir.

Tablo 15

Müzik Eğitimcilerinin Çalışma Süreleri

Çalışma Süreleri	f	%
5-10 Yıl Arası		9.37
11-15 Yıl Arası	2	6.25
16-20 Yıl Arası	10	31.25
21-29 Yıl Arası	12	37.5
30 Yıl Ve Üstü	5	15.62
Toplam	32	100.00

Tablo 15’te; 32 müzik eğitimcisiinden 3’ünün (%9,37) 5-10 yıl arası, 2’sinin (%18,75) 11-15 yıl arası, 10’unun (%31,25) 16-20 yıl arası, 12’sinin (%37,5) 21-29 yıl arası, 5’inin

(%15,62) 30 yıl ve üstü müzik eğitimcisi olarak çalışma tecrübesine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 16

Müzik Eğitimcilerinin Müzik Eğitimi Verdikleri Alan veya Alanlar

Müzik Eğitimcileri	Alanlar
M-E1	Piyano
M-E2	Piyano, Piyano ile Eşlik, MİOY Armoni, Müzik Biçimleri Bilgisi
M-E3	Bağlama
M-E4	Piyano, Piyano ile Eşlik, Koro, Müzik Biçimleri Bilgisi vb.
M-E5	Piyano, Türk Sanat Müziği
M-E6	Piyano, MİOY
M-E7	Ses Eğitimi, Özel Öğretim Yöntemleri
M-E8	Müzik Tarihi, Müzik Kültürü, Flüt, Piyano, Oyun, Dans ve Müzik, Okul Öncesi Müzik Eğitimi
M-E9	Müzik Teknolojisi, Bilgisayar Destekli Müzik Eğitimi, Öğretim Teknolojisi, Eğitim Müziği Besteleme
M-E10	Bağlama, Müzik Kültürü, Türk Halk Müziği Teori ve Uygulaması
M-E11	Keman, Viyola, Orkestra
M-E12	Piyano, Müzik Pedagojisi
M-E13	Gitar
M-E14	Keman, Armoni
M-E15	Piyano, MİOY
M-E16	MİOY, Armoni, Piyano ile Eşlik, Ses Eğitimi
M-E17	Ses Eğitimi, Koro, Armoni, Müzik Biçimleri
M-E18	Piyano, MİOY, Oda Müziği
M-E19	Bağlama, Türk Halk Müziği Teori ve Uygulaması
M-E20	Türk Müziği
M-E21	Koro, Keman, Okul Öncesi Müzik Eğitimi
M-E22	Türk Halk Müziği, Bağlama, Orkestra, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarlama
M-E23	Flüt, Piyano
M-E24	Piyano

Tablo 16 (devam)

Müzik Eğitimcilerinin Müzik Eğitimi Verdikleri Alan veya Alanlar

M-E25	Viyolonsel, Okul Çalgıları, Bilgisayar ile Nota Yazımı
M-E26	Piyano ve Gitar
M-E27	Viyolonsel, Müzik Eğitimi Programları
M-E28	Ses Eğitimi, Koro, MİOY
M-E29	Keman
M-E30	Piyano, Müzik Tarihi, Müzik Kültürü, Okul Öncesi Müzik Eğitimi, Koro, MİOY
M-E31	Ses Eğitimi Koro
M-E32	Viyola ve Orkestra

Tablo 16’da araştırmamıza müzik eğitiminin her alanından müzik eğitimcisinin katıldığı görülmektedir. Otuz iki müzik eğitimcisinden 2’sinin (%6,25) piyano, 10’unun (%31,25) piyanonun yanısıra piyano ile eşlik, MİOY, ses eğitimi, koro, müzik biçimleri bilgisi, armoni, müzik pedagojisi, oda müziği, Türk sanat müziği, flüt, gitar gibi dersler verdiği görülmektedir. Birinin (%3) bağlama; 2’sinin (%6,25) bağlamanın yanısıra müzik kültürü, Türk halk müziği teori ve uygulaması, orkestra, bilgisayar destekli müzik eğitimi, materyal tasarımı gibi dersler verdiği görülmektedir. Diğer müzik eğitimcilerinin ise; MİOY, müzik tarihi, müzik kültürü, müzik teknolojileri, koro, ses eğitimi, gitar, flüt, okul çalgıları, viyola, keman, viyolonsel, orkestra gibi çeşitli alanlarda müzik eğitimi verdikleri görülmektedir.

Tablo 17

Müzik Eğitimcilerinin Çalıştıkları Görme Engelli Öğrenci Sayıları

Çalışılan Görme Engelli Öğrenci Sayısı	f	%
1	15	46.87
2	8	25
3	4	12.5
4	2	6.25
6	1	3
8	1	3
20	1	3
Toplam	32	100.00

Tablo 17’de; 32 müzik eğitimcisiinden 15’inin (%46,87) 1; 8’inin (%25) 2 ; 4’ünün (%12,5)3 ; 2’sinin (%6,25) 4 ; 1’inin (%3) 6; 1’inin 8; 1’inin 20 görme engelli öğrenci ile çalıştığı görülmektedir. Yani çok sayıda görme engelli öğrenci ile çalışan müzik eğitimcileri olsa da, araştırmamıza katılan müzik eğitimcilerinin yaklaşık olarak yarısı, meslek yaşamı boyunca sadece 1 görme engelli öğrenci ile çalışmıştır.

Tablo 18

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrenciler ile Çalışma Süreleri

Çalışma Süreleri	f	%
1.Dönem	5	15.62
1-3 Yıl Arası	17	53.12
4-6 Yıl Arası	8	25
8 Yıl ve Üstü	2	6.25
Toplam	32	100.00

Tablo 18’de, 32 müzik eğitimcisiinden 5’inin (%15,62) bir dönem, 17’sinin (%53,12) 1-3 yıl arası, 8’inin (%25) 4-8 yıl arası, 2’sinin (%6,25) 8 yıl ve üstü görme engelli öğrenciler ile çalışma tecrübesine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 19

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelliler ile Müzik Eğitiminde Çalıştıkları Alanlar

Çalışılan Alan	f	%
Piyano	5	15.62
Piyano ve Teorik Dersler	1	3
Piyano ve MİÖY	1	3
Piyano ve Piyano ile Eşlik	1	3
Piyano ile Eşlik, Armoni, MİÖY	1	3
Armoni	1	3
Türk Sanat Müziği	1	3
Bağlama	2	6.25
Bağlama, Müzik Kültürü, Türk Halk Müziği Teori ve Uygulaması	1	3
Müzik Tarihi	2	6.25
MİÖY, Müzik Tarihi, Müzik Biçimleri Bilgisi, Güncel ve Popüler Müzik, Türk Halk Müziği	1	3
Koro	1	3
Ses Eğitimi, Koro, Piyano ile Eşlik, Özel Öğretim Yöntemleri	1	3
Ses Eğitimi, Koro, MİÖY	1	3
Viyolonsel, Okul Çalgıları, Bilgisayarla Nota Yazımı	1	3
Bilgisayar Destekli Müzik Eğitimi	1	3
Müzik Teknolojileri	1	3
Müzik Öğretim Programları	1	3
Ses Eğitimi	2	6.25
Keman	1	3
Keman,Orkestra	1	3
Gitar	1	3
Flüt	1	3
Toplu Ders	1	3
Rehberlik	1	3

Çalışılan Alan	f	%
Toplam	32	100.00

Tablo 19’da, 32 müzik eğitimcisiinden 5’inin (%15,62) piyano dersinde; 5’inin (%15,62) piyanonun yanısıra piyano ile eşlik, armoni, işitme, ses eğitimi, koro, özel öğretim yöntemleri gibi derslerde; 2’sinin (%6,25) müzik tarihi, 1’inin (%3) müzik tarihinin yanısıra MİOY, müzik biçimleri bilgisi, müzik kültürü, güncel ve popüler müzikler, Türk halk müziği derslerinde; 2’sinin ses eğitimi, 2’sinin bağlama, 1’inin bağlamanın yanısıra müzik kültürü, Türk halk müziği teori ve uygulaması, 1’inin armoni, 1’inin gitar, 1’inin flüt, 1’inin keman, 1’inin kemanın yanısıra orkestra, 1’inin koro, 1’inin viyolonsel, okul çalgıları, bilgisayarla nota yazımı, 1’inin bilgisayar destekli müzik eğitimi, 1’inin müzik teknolojileri, 1’inin müzik öğretim programları, 1’inin Türk sanat müziği, 1’inin rehberlik, 1’inin toplu derslerde görme engelli öğrenciler ile çalıştığı görülmektedir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Veriler, görme engelli müzik öğrencilerine ve bu öğrencilerle çalışmış müzik eğitimcilerine uygulanan, araştırmacı tarafından oluşturulan ve uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu sorularıyla toplanmıştır (Bakınız EK-1 ve EK-2).

Yapılandırılmış görüşme, ne tür soruların, ne şekilde sorulacağını, hangi verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptayan görüşme planının aynen uygulandığı bir görüşme yöntemidir (Karasar, 2009).

Yapılandırılmış görüşme formu soruları, araştırmanın alt problemleri göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Araştırmacının da görme engelli bir müzik öğretmeni olması ve kendisinin de müzik eğitimi sürecinde aynı sorunları deneyimlemiş olması, araştırmanın amaçlarının belirlenmesi ve katılımcılara sorulan soruların geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Görüşme formu soruları, müzik eğitimi alanında çalışan bir uzmanın, özel eğitim/müzik eğitimi alanında çalışan bir uzmanın, kompozisyon alanında görme engelli bir akademisyenin ve bir araştırma teknikleri uzmanının görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Görme engelli öğrencilere uygulanan görüşme formu iki bölümden

oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin 8 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise müzik eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin 26 soru yer almaktadır.

Müzik eğitimcilerine uygulanan görüşme formları da iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin 11 soru, ikinci bölümde ise görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin 24 soru bulunmaktadır. Görme engelli öğrenciler ile çalışmış müzik eğitimcileri için hazırlanan görüşme formları tüm Türkiye'deki MEAD'lara gönderilmiş ve sadece görme engelliler ile çalışma deneyimi olan müzik eğitimcilerinin bu formu doldurmaları istenmiştir. Katılımcılara uygulanan görüşme formları, Gazi Üniversitesi Etik Kurulu'nun denetiminden geçirilmiş ve Gazi Üniversitesi tarafından araştırmanın yürütüleceği kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Görüşme formları, görme engelli öğrencilere ve müzik eğitimcilerine tüm iletişim kanalları (e-posta, WhatsApp, Facebook) kullanılarak, Google Formlar aracılığıyla ulaştırılmıştır. Formların dijital olarak doldurulması, özellikle görme engelli öğrencilere ve araştırmacıya kolaylık sağlamıştır. Görme engelli öğrenciler bilgisayarlarda ve akıllı telefonlarda bulunan ekran okuyucuları kullanarak görüşme formlarını doldurmuşlardır. Katılımcıların, görüşme formlarını bir ay içerisinde doldurmaları istenmiş, formların iletilmesinden iki hafta sonra hatırlatma e-postası/mesajı gönderilmiştir.

4.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda eğitim alan görme engelli öğrenciler ve bu öğrenciler ile çalışmış müzik eğitimcileri, analiz birimleri olarak saptanmıştır. Veriler, katılımcıların görüşlerine yer verilerek, betimsel olarak analiz edilmiştir.

Durum çalışmalarında veriler, genellikle betimsel veya içerik analizi yoluyla analiz edilir (Seggie & Bayyurt, 2017). Betimsel analiz, araştırmalardan elde edilen bulguların özetlenerek ve yorumlanarak okuyucuya sunulduğu, yapılan görüşme ve gözlemlerden elde edilen verilerin çarpıcılığını artırmak amacıyla sık sık doğrudan alıntılara yer verildiği nitel veri analiz türlerinden biridir (Özdemir, 2010). Yukarıda verilen bilgilere dayalı olarak, bu araştırmanın bulguları, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda katılımcıların sorulara verdikleri cevaplardan alıntılar yapılarak alt başlıklar halinde sunulmuştur.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular, Türkiye’deki MEAD’larda eğitim alan ‘görme engelli öğrenciler açısından’ ve aynı kurumlarda görme engelli öğrenciler ile çalışan ‘müzik eğitimcileri açısından’ olmak üzere iki başlık halinde sunulmuştur.

5.1. Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitimi Sürecinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmaya katılan görme engelli öğrencilerin görüşlerine yer verilirken görme engelli öğrenciler ‘Ö’ harfi ile kodlanmıştır.

Soru-1. Müzik eğitimi veren kurumlarda öğrenim görebilmek için girdiğiniz yetenek sınavlarında karşılaştığınız sorunları yazar mısınız?

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin 13’ü (%81.25’i) sınavlarda herhangi bir sorunla karşılaşmadığı görülmektedir. Öğrencilerin 3’ünün (%18.75’inin) dile getirdiği sorunlar, Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

Öğrencilerin Yetenek Sınavlarında Karşılaştıkları Sorunlar

Öğrenciler	Sorunlar
Ö7	Sınav alanına erişim, uzun bekleme süreleri ve uygun olmayan bekleme alanı. Engelliler hakkında yeterli bilgiye veya deneyime sahip olmayan refakatçılar veya hiç refakatçi olmaması.
Ö10	Engelli alımıyla alakalı hocalarımın kendilerini yetersiz görmesi ve beni okula almakta kararsızlık yaşamaları olmuştu. Beni alırken, bu ilk engellimiz demişlerdi. Öğrenme sürecinde zorlanmalar yaşanmıştı ve hâlâ yaşanmakta.
Ö15	Deşifre nota okumakta sorun yaşadım. Deşifre sorusundan sıfır puan aldım. Eğer bu sorun çözülebilseydi, üniversiteyi dereceyle kazanırdım.

Tablo 20’de görüldüğü üzere; 3 öğrencinin (%18,75) yetenek sınavlarında karşılaştıkları sorunlar, sınav alanına erişim sorunu, bekleme sürelerinin ve bekleme alanlarının uygun olmaması, engelliler hakkında yeterli bilgi veya deneyime sahip olmayan refakatçılarının sınavlarda engellilere refakat etmesi ya da engellilere refakat edecek refakatçılarının bulunmaması;

MEAD’lara engelli öğrenci alımı konusunda öğretim elemanlarının kendilerini yetersiz hissetmeleri nedeniyle görme engelli öğrencinin okula kabul aşamasında yaşanan sorunlar ve yetenek sınavlarında deşifre nota okuma becerisini ölçmeye yönelik sorulan soruların, görme engelli öğrencilere sorulması konusunda karşılaşılan güçlüklerden doğan sorunlardır.

Varış ve Hekim’in 2017’de yapmış oldukları çalışmada da, engelli öğrencilerin müzikal yetenekleri ne kadar iyi olursa olsun, yetersizlikleri nedeniyle beklentileri karşılayamayacakları gerekçesiyle okula kabul sürecinde müzik eğitimcilerinin olumsuz tutumlarıyla karşılaştıkları ifade edilmiştir. Ball tarafından 2017’de yapılmış olan çalışmada ise, A.B.D., İngiltere ve Finlandiya’da öğrenim gören üç görme engelli öğrenci, okula kabul sürecinde müzik eğitimcilerinin olumsuz tutumlarıyla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırma bulguları ile araştırmamızın bulguları örtüşmektedir.

(Öğrencilerin kaygılarını saptamaya yönelik olarak, görme engelli öğrencilere birbiriyle bağlantılı üç soru sorulmuş ve bu sorular, birlikte analiz edilmiştir.)

Soru-2. Eğitim gördüğünüz okula ilk geldiğinizde, arkadaşlarınızla ve eğitimcilerinizle gerek ders içerisinde, gerek sosyal alanlarda iletişim kurma konusunda kaygılarınız oldu mu? ('Arkadaşlarım beni aralarına almazlarsa, hocalarımı derste anlamazsam' gibi.)

Soru-3. Önceki soruya verdiğiniz cevap 'Evet' ise, okula ilk geldiğinizde yaşadığınız kaygıları yazar mısınız?

Soru-4. Buna benzer kaygılarınız olduysa, zaman içerisinde bu sorunlar ortadan kalktı mı? ('Hocanın anlatım şeklini daha iyi algıladığım için dersi daha iyi anlamaya başladım, arkadaşlarımla ödev yaparken, konsere giderken artık zorlanmıyorum' gibi.)

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde, 5 öğrencinin (%31.25'inin) herhangi bir kaygı taşımadığı, 5'inin (%31.25'inin) ise, hem kaygı taşımadıklarını ifade ettikleri, hemde 'eğer varsa, zaman içerisinde kaygılarınız ortadan kalktı mı?' Sorusuna 'Evet' cevabı vererek kendileri ile çeliştikleri görülmüştür. Altı öğrencinin (%37.5'inin) ifade ettiği kaygılar, Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21

Öğrencilerin Yaşadıkları Kaygılar

Öğrenciler	Kaygılar
Ö5	Evet. Dersleri anlayamama korkusu. Evet, zaman içerisinde kaygılarım ortadan kalktı.
Ö7	Evet. Lisede her gün için standart ve hemen hemen her zaman aynı sınıftaki ders uygulama planının aksine, üniversitede dağınık ve esnek ders yapısının olması, ders yer/zaman değişiklik ve iptallerinin çok olması, üniversite alanının çok geniş ve büyük olması nedeniyle müzik bölümü dışındaki aktiviteler/önemli alanlara (yemekhane, kütüphane, konferans salonları gibi) bir yardımcı olmadan erişememe. Hayır, kaygılarım devam ediyor.
Ö10	Evet. Derste görsel öğeleri seslendirmelerini isterken utanırdım. Öğretmenlerime dahi söylemekten çekinirdim. Bu durumun, arkadaşlarımdan görme engellilere bakış açısını farklılaştıracağını düşünürdüm. Bu nedenle derslerde dinleyici gibi davranır, sadece öğretmenin söylediği notları alırdım. Evet, kaygılarım zaman içerisinde ortadan kalktı.
Ö12	Evet. Okulumuzun görme engelli alt yapı eksikliğinden dolayı hocaların dersleri anlatıp geçmesi. Benim not alma hızımdan daha hızlı anlatıyorlardı, bu yüzden kaçıırıyordum. Arkadaşlarımdan not istediğimde bana bir şekilde ulaştırıyorlar. Ses kaydı vb. Ama bire bir ders alma gibi bir imkanım olsa daha iyi olabilirdi. Okuldan ziyade benim ulaşım problemim var. Hayır, kaygılarım devam ediyor.
Ö13	Evet. İşitme dersini anlayamamaktan epey korkuyordum, işitmeye bağlı diğer dersleri de. Armonide halen zorlanıyorum. Evet, zaman içerisinde kaygılarım ortadan kalktı.
Ö14	Evet. Yalnızlık, güven eksikliği. Evet, kaygılarım zaman içerisinde ortadan kalktı.

Tablo 21’de görüldüğü üzere kaygılarını belirten 16 öğrenciden 6’sının (%37,5’inin) dersleri anlamama kaygısı, yalnız kalma kaygısı ve güven eksikliğine bağlı kaygılar, derslerde görme engelinden dolayı yardım istediği takdirde ötekileştirilme kaygısı, üniversite içinde kendi başına rahat dolaşamamaktan doğan kaygılar gibi kaygıları bulunmaktadır. Bu kaygıların olduğunu ifade eden 6 öğrenciden 4’ünün (kaygılı öğrencilerin %66’sının) kaygılarının zaman içinde azaldığı ancak, 2’sinin (kaygılı öğrencilerin %33’ünün) ise hâlâ kaygılı olduğu görülmektedir.

Sarı tarafından 2005'te yapılmış olan çalışmada da, görme engelli öğrencilerin üniversiteye kayıt esnasındaki işlemleri orada bulunan arkadaşlarının yardımıyla yaptıkları ve bu durum nedeniyle kaygılandıkları görülmüştür. Sarı'nın (2005) çalışmasında ve yapmış olduğumuz bu araştırmada da, görme engelli öğrencilerin üniversitelere ilk geldikleri an itibariyle kaygılandıkları görülmektedir.

Soru-5. Arkadaşlarınıza ve eğitimcilerinize sizinle nasıl iletişim kurabilecekleri konusunda rehberlik edebiliyor musunuz? ('Hocam, bana dokundurarak gösterirseniz anlarım; arkadaşım, beni kantine götürmek yerine bana nasıl gideceğimi öğretmen daha yararlı olur' vb.)

() Evet () Hayır

Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımı, Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22

Öğrencilerin, Arkadaşlarına/Hocalarına Rehberlik Edebilme Konusundaki Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımı

3	f	%
Evet	13	81.25
Hayır	3	18.75
Toplam	16	100.00

Tablo 22'de görüldüğü üzere MEAD'larda öğrenim gören 16 görme engelli öğrenciden 13'ü (öğrencilerin %81,25'i), arkadaşlarıyla/hocalarıyla iletişim kurma konusunda herhangi bir sorun yaşamamaktadır. Bu öğrencilerin 3'ünün (%18,75'inin) arkadaşlarıyla/hocalarıyla iletişim kurma konusunda sorun yaşadığı görülmektedir.

Sarı'nın (2005) yapmış olduğu araştırmaya katılan görme engelli öğrencilerin %70'inin arkadaşlarıyla olumlu ilişkiler kurdukları ancak, ilk yıllarda adaptasyon sorunu yaşadıkları saptanmıştır. Bu araştırmanın bulguları, yapmış olduğumuz araştırmanın bulgularıyla kısmen örtüşmektedir.

Soru-6. Bireysel derslerde ek süreye ihtiyaç duyuyor musunuz? ('Bazı şeyleri akranlarımdan daha fazla ek süreye ihtiyaç duyarak öğreniyorum' vb.)

() Evet () Hayır

Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımı, Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23

Öğrencilerin Bireysel Derslerde Ek Süreye İhtiyaç Duyma Konusundaki Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımı

Öğrencilerin Cevapları	f	%
Evet	11	31.25
Hayır	5	68.75
Toplam	16	100.00

Tablo 23'te görüldüğü üzere, öğrencilerin 11'i (%68,75'i) bireysel derslerde ek süreye ihtiyaç duymamakta, 5'i (%31,25'i) ise akranlarından daha fazla ek süreye ihtiyaç duymaktadır. Görme engelli öğrencilerin üçte ikisi; yani çoğunluğu, bireysel derslerde ek süreye ihtiyaç duymamaktadır.

(Aşağıda görme engelli öğrencilere, toplu derslere dahil olmaları konusunda birbiriyle bağlantılı iki soru sorulmuş ve cevaplar birlikte analiz edilmiştir).

Soru-7. Arkadaşlarınızla birlikte girdiğiniz toplu derslere dahil olmakta zorlanıyor musunuz? (Müzik tarihi, armoni, işitme, koro, orkestra vb.)

() Evet () Hayır

Soru-8. Eğer derslerde zorlanıyorsanız, hangi derslerde, ne gibi zorluklar yaşadığınızı yazar mısınız?

Öğrencilerin her 2 soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde, 3 öğrencinin (%18,75'inin) toplu derslere dahil olmakta zorlanmadığı, 13'ünün (%81,25'inin) zorlandığı, zorlanan öğrencilerin ise genelde armoni ve işitme derslerinde olmak üzere tahtada yazılanların seslendirilmemesinden kaynaklanan sorunlar yaşadığı görülmektedir.

Tahtada yazılanların seslendirilmemesinden kaynaklı sorunların yanısıra toplu derslerde yaşadıkları diğer sorunlarını da dile getiren öğrencilerin, sorulan 2 soruya verdikleri örnek cevaplar, Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24

Öğrencilerin Toplu Derslere Dahil Olma Konusunda Yaşadıkları Zorluklar

Öğrenciler	Toplu Derslere Dahil Olma Konusunda Yaşadıkları Zorluklar
Ö1	Evet, batı müziği işitme derslerinde yazmada geç kalıyorum.
Ö2	Evet, Armoni vb. derslerde tahtaya yazılan nota vb. yazıların görme problemi olan kişilere seslendirilmesinin unutulması.
Ö7	Evet, üniversitenin uzaktan eğitim sistemi üzerinden verilen derslerin (Türk dili, tarih, İngilizce vb.) test bölümlerinin görme engelliler için kullanılamaması.
Ö8	Evet, işitme derslerinde dikte yazmak zor oluyor. Çünkü tüm ezgiyi aklımda tutuyorum, ardından öğretmenime tekrarlıyorum. Armoni derslerinde de tahtada yazılan akor çözümlemelerini takip edemiyorum.
Ö10	Evet, uygulamalı derslerde; örneğin armoni, kontrpuan eşlik, şarkı besteleme vb.
Ö13	Evet, koro ve işitme derslerinde nota bulmakta zorlanıyorum. Armoninin nasıl yazılıp çizileceğini bilmiyorum.
Ö14	Evet, bazı şeyleri ezberlemekte zorlanıyorum.

Tablo 24’te görüldüğü üzere, toplu derslere dahil olmakta zorlanan öğrencilerin hemen hemen hepsi, armoni ve işitme dersinde tahtaya yazılanların seslendirilmemesi nedeniyle dersi anlayamadıklarını belirtmişlerdir. Toplu derslere dahil olunmada, üniversitenin uzaktan eğitim sistemi üzerinden verilen dersler için hazırlanan testlerden yararlanamama, sözel derslere dahil olmakta zorlanma, bazı şeyleri ezberlemekte zorlanma, işitme derslerinde dikte yazarken tüm ezgiyi aklında tutup, sonrasında öğretmenine tekrarlamaktan kaynaklı zorluklar, işitme ve koro derslerinde nota temin edememe, ve armoni derslerinin nasıl yazılacağını bilmeme gibi sorunlar yaşanmaktadır. İşitme dersinde dikte yazarken tüm ezgiyi aklında tuttuğunu ifade eden öğrencinin, Braille nota bilmediği sonucuna varılabilir. Görme engelli bir müzik öğretmeni olan araştırmacının da, dikteleri aklında tutmadığı, Braille olarak yazdığı, öğretmeni istediğinde yazdığı notayı okuduğu göz önüne alınacak olursa, öğrencinin Braille nota bilmediği için böyle bir yol izlediği kanısı netlik kazanabilir.

Özsökmen’in 2019’da görme engelli konservatuar öğrencilerinin müzik eğitimi sürecinde yaşanan sorunları üzerine yapmış olduğu çalışmada da, öğrencilerin, tahtanın seslendirilmemesi nedeniyle derse dahil olmakta zorlandıkları tespit edilmiştir. Sarı’nın 2005’te yapmış olduğu çalışmada da aynı sonuca varılmıştır. Bu araştırmanın bulguları, araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir.

Soru-9. Braille nota biliyor musunuz?

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen cevaplar, Braille notaya ihtiyaçları olup olmadığını görebilmek için öğrencilerin görme düzeyleri ile birlikte Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25

Öğrencilerin Braille Nota Bilme Durumları ve Görme Düzeyleri

Görme Düzeyi	Brail Nota Bilme Durumu	f	%
Hiç Görmüyor	Biliyor	4	25
Hiç Görmüyor	Bilmiyor	2	12.5
Nesneleri Tanımlayabilecek Kadar Az Görüyor	Biliyor	3	18.75
Nesneleri Tanımlayabilecek Kadar Az Görüyor	Bilmiyor	1	6.25
Büyük Puntolu Notaları ve Yazıları Okuyabilecek Kadar Görüyor	Biliyor	1	6.25
Büyük Puntolu Notaları ve Yazıları Okuyabilecek Kadar Görüyor	Bilmiyor	3	18.75
Küçük Puntolu Notaları ve Yazıları Çok Yakınlaştırarak Okuyabilecek Kadar Görüyor	Biliyor	1	6.25
Küçük Puntolu Notaları ve Yazıları Çok Yakınlaştırarak Okuyabilecek Kadar Görüyor	Bilmiyor	1	6.25
Toplam		16	100.00

Tablo 25’te 16 öğrenciden 9’unun (%56,25) Braille nota bildiği; bu öğrencilerin 4’ünün (%25) hiç görmüyor olduğu, 3’ünün (%18) nesneleri tanımlayabilecek kadar az görüyor olduğu, 1’inin (%6,25) büyük puntolu yazıları ve notaları okuyabilecek kadar az görüyor olduğu, 1’inin küçük puntolu yazıları ve notaları çok yaklaştırarak okuyabilecek kadar az

görüyor olduğu görülmektedir. Bu 9 öğrenciden 1'i büyük puntolu yazıları ve notaları okuyabilecek kadar, 1'i ise küçük puntolu yazıları ve notaları okuyabilecek kadar az görmesine rağmen Braille nota bilmektedir. Bu öğrenciler, görme güçlerini kaybetmedikleri sürece Braille notaya ihtiyaç duymayacakları halde Braille nota bilmektedirler. Ancak, 1 hiç görmeyen ve 1 nesneleri tanımlayabilecek kadar az gören öğrenci, Braille nota bilmemektedir.

Soru-10. İşitme, armoni, koro, orkestra, çalgı, piyano gibi derslerde ihtiyaç duyduğunuz eserlerin Braille notasına nasıl erişiyorsunuz?

Öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde, 5'inin (%31,25) Braille nota bilmediği için soruyu cevaplamadığı görülmektedir. Öğrencilerin çoğunun ses kaydı ile çalıştıklarını belirttikleri görülmektedir. Ses kaydının yanısıra Braille notaların bulunduğu dijital platformlardan da yararlandıkları görülmektedir. Bir öğrenci, Braille nota bilmesine rağmen Braille notalara erişemediğini belirtmiştir. Bu soruya verilen örnek cevaplar, Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26

Öğrencilerin Braille Notalara Erişimleri

Öğrenciler	Braille Nota Erişimleri
Ö3	Çoğu zaman <i>Engelsiz Nota</i> Kütüphanesi aracılığıyla, az da olsa uluslararası kütüphanelerden.
Ö4	Genelde ses kaydı alıyorum ya da yazıyorum.
Ö5-13	<i>Engelsiz Nota</i> Kütüphanesi'nden erişiyorum. Eğer çalışacağım eser orada yoksa, derste ses kaydı alıyorum ve onu dinleyerek yazıyorum.
Ö16	Piyano notalarını kendim yazıyorum. Hoca çalışıyor, ben kaydediyorum; sonra onu dinleyerek yazıyorum. Diğer notaları da daha önce elinde bulunan arkadaşlardan alıp yazarak kendime birer kopyasını çıkarıyorum.

Tablo 26'da görüldüğü üzere; öğrencilerin; *Engelsiz Nota* Kütüphanesi ve az da olsa uluslararası kütüphaneler aracılığıyla, bu kütüphanede bulunmayan notaları derslerde aldıkları ses kayıtlarını dinleyerek yazma yoluyla, ses kaydı almanın yanısıra herhangi bir şekilde nota yazarak, piyano notalarını kaydettikten sonra Braille olarak yazma yoluyla ve diğer notaları da daha önce edinmiş olan görme engelli arkadaşlarından alarak eriştikleri görülmektedir. Bazılarının dijital kütüphanelerden hiç faydalanmadığı, kendi notalarının tamamını kendilerinin yazdıkları görülmektedir. Öğrencilerin halen ses kayıtları ya da

birilerinin okuması yardımıyla nota yazdıkları görülse de *Engelsiz Nota*Kütüphanesi'nin öğrencilerin Braille nota erişim olanaklarını artırdığı görülmektedir.

Özsökmen'in 2019'da yapmış olduğu çalışmada da, görme engelli öğrencilerin Braille kaynaklara erişim zorluğunu sorunlar arasında gösterdikleri görülmüştür.

Soru-11. Müzik tarihi, eğitim bilimine giriş vb. yazılı kaynaklar kullanılarak yürütülen derslerin materyallerine; (Braille, büyük puntolu ya da ses kaydı şeklindeki ders notlarına) nasıl erişiyorsunuz?

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, MEAD'larda öğrenim gören görme engelli öğrencilerin, ders materyallerine, derslerde ses kaydı alarak, arkadaşlarından derslerde tuttukları notları alarak ya da bu notları arkadaşlarının seslendirmesini isteyerek, zaman zaman derste bilgisayar ya da Braille yazı araçları ile not tutarak eriştikleri görülmektedir. Öğrencilerden 1'i (%6,25) bu soruyu cevaplamamıştır. Bunların yanı sıra ders materyallerine erişim durumlarını belirten bazı öğrencilerin sorulan soruya verdikleri örnek cevaplar, Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27

Öğrencilerin Diğer Ders Materyallerine Erişimleri

Öğrenciler	Ders Materyallerine Erişim
Ö2	Dijital ortamlarda çalışacağım şekilde kaynaklar bulmaya çalışıyorum.
Ö3	Ses kaydı ve dokümanları tarayıcı ile bilgisayara tarayarak.
Ö11	Engelli biriminden Braille olarak çıktı alıyorum.
Ö12	Ses kaydı, uzaktan eğitim materyalleri veya babamın sesli okumasıyla küçük notlar alarak.
Ö15	Kitabı taratıyorum, Braille olarak çıktı alıyorum. Braille nota bilmiyorum ama Braille yazı biliyorum çünkü. Bazen de arkadaşlarım okuyup ses kaydı yapıyorlar.
Ö16	Herkes gibi derste not alıyorum. GETEM gibi kütüphanelerde bazı kitapların dijital hali (PDF ya da Word hali) var. Kütüphanelerde olmayan kitapları da kırtasiyelerde taratıp Pdf yaptırıyorum.

Tablo 27'de görüldüğü üzere MEAD'larda öğrenim gören görme engelli öğrencilerin büyük çoğunluğunun derste ses kaydı alarak, arkadaşlarına not seslendirterek ders materyali edindikleri görülmektedir. Derste not alarak, dokümanları tarayıp dijital hale getirerek, Braille çıktı alarak ve görme engellilerin kullandığı kütüphanelerden kitapların

dijital halini edinerek, kitabı kütüphanelerde bulunmadığı durumlarda kırtasiyelerde taratarak materyallere eriştikleri görülmektedir. Bu öğrencilerin, materyal erişimi konusunda arkadaşlarıyla yardımlaşma halinde oldukları görülmektedir. Ses kaydı ile ders çalışmanın, görme engelliler için en çok tercih edilen çalışma yöntemi olduğu söylenebilir. Öte yandan kitapların taranarak bilgisayar ortamına aktarılması ve ekran okuyucular tarafından seslendiriliyor olması ya da Braille yazıcılardan çıktı alınabiliyor olması, görme engelli öğrencilerin ders materyallerine erişimlerini kolaylaştıran unsurlar arasındadır.

Sarı'nın (2005) yapmış olduğu çalışmada da, görme engelli öğrencilerin ders notlarını genellikle arkadaşlarından yardım alarak elde ettikleri görülmüştür. Bu araştırmanın bulguları, araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir.

Soru-12. Görme engellilerin kullanabileceği ulusal ve uluslararası müzik kütüphaneleri, görme engelli müzisyenlerin iletişim halinde olduğu e-posta, Facebook, WhatsApp... grupları hakkında bilgi sahibi misiniz? (Engelsiz Nota, RNIB, Menvi vb.)

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen cevaplar, Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28

Öğrencilerin Müzik Kütüphaneleri ve Görme Engelli Müzisyenlerin İletişim Halinde Olduğu Platformlardan Haberdar Olma Durumları

Öğrencilerin Cevapları	f	%
Evet	11	68.75
Hayır	5	31.25
Toplam	16	100.00

Tablo 28'de görüldüğü üzere, 16 öğrenciden 5'i (öğrencilerin %31,25) görme engelli öğrencilerin kullanabileceği ulusal ve uluslararası müzik kütüphanelerinden ya da görme engelli müzisyenlerin oluşturduğu mail Facebook, WhatsApp gruplarından haberdar değildir. Öğrencilerin Braille notalara erişim durumlarına ilişkin bulgulardan hareketle, 11 öğrenciden biri hariç, 10 öğrencinin (öğrencilerin %62,5'inin) yalnızca *Engelsiz Nota* Kütüphanesi'nden haberdar oldukları söylenebilir.

Soru-13.. Bu konu hakkında bilgi sahibiyse, bu sosyal medya gruplarından, kurum ya da kuruluşlardan faydalıyor musunuz?

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen cevaplar, Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29

Öğrencilerin Müzik Kütüphaneleri ve Görme Engelli Müzisyenlerin Oluşturduğu Platformlardan Faydalanma Durumları

Öğrencilerin Cevapları	f	%
Evet	10	62.5
Hayır	6	37.5
Toplam	16	100.0

Tablo 29’da görüldüğü üzere, 16 öğrenciden 6’sı, (öğrencilerin %37,5) görme engellilerin faydalanabileceği müzik kütüphanelerinden ve iletişim platformlarından faydalanamamaktadır. Öğrencilerden 1’i, bu kütüphane ya da gruplardan haberdar olduğu halde faydalanamamaktadır.

Bu 6 öğrencinin, diğer 10 öğrenciye nazaran öğrenim süreçlerinde daha fazla zorlandıkları, gerek materyal erişimi, gerek öğretim sürecini kolaylaştırıcı çözüm yollarını öğrenme konusunda daha fazla zorlandıkları söylenebilir.

Soru-14. Öğrenim gördüğünüz üniversitenin kütüphanesinden, ihtiyaç duyduğunuz ders materyallerini ve ilgi duyduğunuz alanlardaki diğer kaynakları temin edebiliyor musunuz? (Braille veya büyük puntolu notalar, ve diğer yazılı kaynaklar, okumak istediğiniz herhangi bir kitap vb.)

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen cevapların dağılımı, Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30

Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Üniversitelerin Kütüphanelerinden Faydalanma Durumları

Öğrencilerin Cevapları	f	%
Evet	4	25
Hayır	12	75
Toplam	16	100

Tablo 30’da görüldüğü üzere; 16 öğrenciden yalnızca 4 öğrenci (öğrencilerin %25) öğrenim gördüğü üniversitenin kütüphanesinden faydalanabilmekte, 12 öğrenci (%75) ise faydalanamamaktadır.

Sarı'nın (2005), yapmış olduğu çalışmada, görme engelli öğrencilerin üniversite kütüphanelerinden faydalanamadıkları, Aydın'ın 2011'de yapmış olduğu çalışmada ise, görme engellilerin üniversite kütüphanelerinden ziyade, başka online kütüphanelerden faydalandıkları ve daha çok elektronik kaynakları kullandıkları saptanmıştır. Bu araştırmaların bulguları, araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir.

Soru-15. Öğrenim gördüğünüz üniversitede engelli danışma birimi var mı?

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen cevapların dağılımı Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31

Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Üniversitelerin Engelli Danışma Birimlerinden Haberdar Olma Durumları

Öğrencilerin Cevapları	f	%
Evet	13	81.25
Hayır	3	18.75
Toplam	16	100.00

Tablo 31'de görüldüğü üzere; 16 öğrenciden 3'ü, (öğrencilerin %18,75) öğrenim gördükleri üniversitelerde engelli danışma birimi olmadığını belirtmişlerdir. Ancak, kanunlara göre bu birimlerin üniversitelerde kurulması zorunludur.

Araştırmacı tarafından hayır cevabı veren öğrencilerin üniversitelerinin web sayfalarına bakıldığında, engelli danışma birimlerinin bütün üniversitelerde mevcut olduğu saptanmıştır.

Soru-16. Eğer bir önceki soruya verdiğiniz cevap 'Evet' ise, bu birimden 'Eğitim Materyallerine Erişim', 'Okulun Fiziki Şartlarının İyileştirilmesi', 'Sosyal Faaliyetlere Katılım', 'Gerektiğinde Psikolojik Destek Alma' vb. konularda hizmet alabiliyor musunuz?

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen yanıtlar Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32

Öğrencilerin Üniversitelerdeki Engelli Birimlerinden Faydalanma Durumları

Öğrencilerin Cevapları	f	%
Evet	7	43.75
Hayır	9	56.75
Toplam	16	100.00

Tablo 32’de görüldüğü üzere, 16 öğrenciden 9’u, (öğrencilerin %56,25) öğrenim gördükleri üniversitelerin engelli öğrenci birimlerinden faydalanamamaktadır. Bir önceki tabloda, üç öğrencinin, öğrenim gördüğü üniversitenin engelli öğrenci biriminin varlığından dahi haberdar olmadığı görülmektedir. Verilen cevaplara göre MEAD’larda 2019-2020 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören görme engelli öğrencilerin 9’u (%56,25) eğitim materyallerine erişim, sosyal faaliyetlere katılım, psikolojik destek alma vb. konularda engelli öğrenci birimlerinden destek alamadıkları ve bu sorunlarla kendileri baş etmek durumunda kaldıkları tespit edilmiştir. Sonuç olarak, engelli öğrenci birimlerinin engelli öğrencilerle üniversitelere geldikleri ilk yıl iletişim halinde olup, bu birimlerden nasıl faydalanılabilecekleri konusunda bilgilendirme ve yönlendirme yapmaları önem kazanmaktadır.

Soru-17. Sizce, vize ve final sınavlarınız erişilebilir bir şekilde ve fırsat eşitliği göz önüne alınarak yapılıyor mu?

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen cevapların dağılımı Tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33

Öğrencilerin Sınavlarının Erişilebilirlik Durumu

Öğrencilerin Cevapları	f	%
Evet	14	87.5
Hayır	2	12.5
Toplam	16	100.0

Tablo 33’te görüldüğü üzere, 16 öğrenciden 14’ü (%87,5) vize ve final sınavlarının erişilebilir ve fırsat eşitliğine dayalı bir şekilde yapıldığını belirtmiş, 2 öğrenci ise (%12,5) bunun tam tersi yönde görüş bildirmiştir. Bu durumda, ülkemizdeki müzik öğretmeni

yetiştiren kurumlarda eğitim alan görme engellilerin vize ve final sınavlarının, büyük ölçüde erişilebilir ve fırsat eşitliğine dayalı olarak yapıldığı söylenebilir.

Soru18. Bir müzik eserini nasıl çalıştığınızı yazar mısınız? (Piyano, çalgı ve ses eğitimi derslerinde çalacağınız ya da söyleyeceğiniz eserler.)

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, MEAD’larda öğrenim gören görme engelli öğrencilerin Braille notadan çok, hocalarına eserleri çaldırıp ya da solfej yaptırıp ses kaydı alarak ve bu kayıtları bölüm bölüm dinleyerek ezberledikleri görülmektedir. Ses kaydının yanısıra bazılarının Braille notadan ve büyük puntolu notalardan da yararlandıkları görülmektedir. Parçaları eğitimcilerine çaldırmanın yanısıra Youtube’den dinleyerek de çalıştıkları görülmektedir. Bu soruya verilen örnek cevaplar Tablo 34’te verilmiştir.

Tablo 34

Öğrencilerin Bir Müzik Eserini Çalışma Süreçleri

Öğrenciler	Müzik Eseri Çalışma Süreçleri
Ö1	Hocamdan eserin ses kaydını istiyorum, daha sonra bölüm bölüm ses kaydını dinleyerek çalışıyorum.
Ö2	Varsa Braille kaynaklardan. Yoksa arkadaşlarımdan destek alarak.
Ö3	Ölçü ölçü ezberleyerek.
Ö5	Kitaptan notalarını okuyarak çalışmaya çalışıyorum. Eğer notalarını okuyamıyorsam, ses kaydı alıyorum.
Ö8	Öğretmenlerimden notaların sesleri ve süre değerleri hakkında sesli bildirim alıyorum. Sol elde sekizlik lâ, ardından sekizlik sus gibi. Bununla birlikte daha çok tekrar etme şeklini kullanıyoruz. Öğretmenlerim çalışıyor ölçü ölçü, ben tekrarlayarak ezberliyorum. Bağlama çalarken perdeleri net göremediğimden, kas hafızamı kullanıyorum. Piyano çalarken ise çok aydınlık bir ortam yaratıyorum. Bu sayede basacağım tuşları görebiliyorum.
Ö13	Şan ve solfej parçalarını yazıp deşifre yapıyorum. Piyano ve bağlama parçalarını da ses kaydı alıp dinleyerek çalışıyorum
Ö16	Hocam ses kaydı yapıyor. O kaydı dinleyerek, eseri Braille notaya alıyorum. Zaten kaydı Braille’e geçirirken ezgi zihnimde kalıyor. Aklımda kalmayan yerleri de yazdığım notaya bakarak ezberliyorum. Bazen yoğun pasajlarda motif motif, cümle cümle ezberliyorum

Tablo 34’te görüldüğü üzere görme engelli öğrencilerin hemen hemen hepsi, ses kaydından yararlanarak bir müzik eserini çalışmakta, bunun yanısıra Braille ve büyük puntolu notadan da faydalanmaktadırlar. İster Braille nota kullanarak, ister ses kaydı kullanarak olsun hepsi çalacakları eseri bölüm bölüm ezberleyerek çalışmakta ve parçadan bütüne giderek eseri ortaya çıkarmaktadırlar. Bunların dışında öğretmenlerine parçaları ölçü ölçü çaldırıp/okutup tekrar ederek ve dinleyerek ezberleyen 2 öğrenci bulunmaktadır.

Bu şekilde bir çalışmanın, müzik eğitimcileri için çok büyük bir vakit kaybına neden olduğu söylenebilir. Ayrıca, bu şekilde çalışıldığında, öğrencinin çalgı tekniklerini düzeltmeye, müzikal yorumlamayı öğretmeye vakit kalmayacağı da söylenebilir.

Pirgon ve Babacan'ın 2013'te yapmış olduğu çalışmada da, görme engelli öğrencinin, bir eliyle Braille nota okuduğu, bir eliyle de piyano çaldığı, daha sonra da iki eli bu şekilde ezberleyip birleştirdiği görülmüştür. Bu araştırmanın bulguları, araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir.

Soru-19. Görme engeliniz derslerde, sınavlarda ve konserlerde çalma/söyleme performansınızı nasıl etkiliyor, yazar mısınız? ('Fiziki şartlarını bilmediğim bir yerde çalmak beni tedirgin eder, karşımdaki insanları görmem beni heyecanlandırır ya da karşımdaki kalabalığı görmem benim heyecanımı azaltır, rahat çalarım vb.).

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde 16 öğrenciden 4'ünün (%25) görme engelinin çalma/söyleme performansı üzerinde etkisinin olmadığını, 3 öğrencinin (%18,75) çalma/söyleme esnasında heyecanlanmadıklarını, 2 öğrencinin (%12,5) fiziki şartlarını bilmediği bir yerde çalmaktan dolayı tedirgin olduklarını belirttikleri görülmektedir. Yani 7 öğrencinin (%43,75) görme engelli olmaları; derslerde, sınavlarda ve konserlerde çalma/söyleme performanslarını etkilemediği görülmektedir. Bu soruya verilen örnek cevaplar, Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35

Öğrencilerin Görme Engelinin Çalma/Söyleme Performansına Etkisi

Öğrenciler	Görme Engelinin Çalma/Söyleme Performansına Etkisi
Ö3	Çok fazla etkilenmiyorum. Sadece insanların bana nasıl baktıklarını merak ettiğim oluyor.
Ö6	Bazen çalgımı görme konusunda sorun yaşıyorum.
Ö9	Engelimden dolayı tedirgin ve heyecanlı oluyorum. Toplum içinde utangacım.
Ö10	Karşımdaki insanları görmem beni heyecanlandırır.
Ö12	Heyecan konusunda sakınım ama görmem tabi ki olumsuz etkiliyor.
Ö15	Fiziki şartlarını bilmediğim bir mekânda sahneye çıkmam. Kaza yaşamak istemem. Prova esnasında mekânı keşfederim. Derslerde böyle bir sorunum yok.

Tablo 35'te öğrencilerin görme engelinin sınavlarda, derslerde ya da konserlerde çalarken/söylerken, insanların kendisine nasıl baktığını merak etme, enstrümanını çalgısını

göremediği için sorun yaşama, karşısındaki insanları göremediği için heyecanlanma, görme engelinden dolayı tedirgin ve heyecanlı olma/utanma, fiziki şartlarını bilmediği ortamlarda sahneye çıkmaktan tedirgin olma ve provalarda mekânı keşfetme ihtiyacı duyma gibi etkilerinin olduğu görülmektedir. Bir öğrenci, görmemesinden dolayı heyecanlanmadığını ancak yine de bu durumdan olumsuz etkilendiğini belirtmiştir.

Soru-20. Sizce, görme engeliniz çalgı hakimiyetinizi etkiliyor mu, yazar mısınız? ('Eğitimcimi ya da arkadaşlarımı çalgı çalarken göremediğim için piyanoda duruş/oturuş pozisyonu, çalgı teknikleri gibi öğeleri, kemanda yay tekniklerini, şarkı söylerken vokal tekniklerini öğrenirken zorlanıyorum vb.)

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde 16 öğrenciden 7'sinin (%43,75) görme engelinin çalgı hakimiyetlerini etkilemediği, 2'sinin (%12,5) kısmen etkilediği görülmektedir. Görme engellerinin çalgı hakimiyetlerini etkilediğini belirten öğrencilerin örnek cevapları, Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36

Öğrencilerin Görme Engellerinin Çalgı Hakimiyetleri Üzerindeki Etkisi

Öğrenciler	Görme Yetisinin Çalgı Hakimiyeti Üzerindeki Etkisi
Ö2	Braille notası olmayan eserlerin deşifresinde zorlanıyorum.
Ö3	Bunu değerlendirebilmek için görmenin nasıl bir şey olduğunu bilmek gerekiyor diye düşünüyorum. Bu konudaki fikirlerim çok sağlıklı olmayabilir. Fakat gitar çalarken harmoniklere erişmek görsellik gerektiriyor olabilir ya da yapay harmoniklere (perdelar arası atlama yapmayı gerektirdiği için) görsellik gerektiriyor olabilir.
Ö7	Öğretim yöntemi tamamen görsel algılamaya dayandığından eğitimciler görme engelliler için nasıl bir yol/yöntem izleyecekleri konusunda bilgili ve araştırmacı değiller. Çözümü kendimiz bulup öğretmenlere aktarmaya çalışıyoruz.
Ö12	Bence; konuşma, yürüme, oturma-kalkma, hal ve hareketleri öğreten bir ders olmalı. Çünkü ailem çalgı çalarken beni görüyor ve uyarıyor. Bunu hocaların anlatması bilimsel yönden daha etkili olabilir.
Ö13	Evet, bağlamada ve piyanoda pozisyonları göremiyorum. Hoca anlatıyor ama iki dakika sonra aklımda hiçbir şey kalmıyor.
Ö15	Orkestrada etkiliyor. Şefin işaretlerini göremiyorum, geç giriyorum.

Tablo 36'de öğrencilerin görme engelli olmalarının, çalgı hakimiyetlerine, Braille notası olmayan eserlerin deşifresinde zorlanma, gitar çalarken perdeler arası büyük atlamalar gerektirdiği için harmonik ve yapay harmoniklere erişme, müzik eğitimcilerinin normal gelişim gösteren öğrenciler için uygulanan öğretim yöntemleri uygulamaları ve görme

engelli öğrencilerin eğitimi hakkında bilgisiz olmaları, görme engellilere hal/hareketlerin tek tek açıklanmaması ve çalgı çalarken eğitimciler tarafından tutuş/duruş pozisyonlarının açıklanmaması nedeniyle duruş/tutuş hataları gibi bazı hataları düzeltememe, orkestrada şefin işaretlerini görememe nedeniyle geç girme, piyanoda ve bağlamada pozisyonları görememe gibi sorunlarla yansıdığı görülmektedir. MEAD’larda 2019-2020 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 16 görme engelli öğrenciden 9’unun (öğrencilerin %56,25’inin) görme engelli olmasının çalgı hakimiyetlerine yukarıda belirtildiği şekilde yansıdığı ancak, 7 öğrencinin (%43,75) görme engelli olmalarının çalgı hakimiyetlerini etkilemediği görülmektedir.

Soru-21. Müzik alanındaki teknolojik araç-gereçleri kullanabiliyor musunuz? (Braille Music Editor, Good Feel, Braille ekran, Lime Lighter vb.)

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen cevapların dağılımı Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37

Öğrencilerin Müzik Teknolojilerini Kullanma Durumları

Öğrencilerin Cevapları	f	%
Evet	4	25
Hayır	12	75
Toplam	16	100

Tablo 37’de görüldüğü üzere 16 görme engelli öğrenciden yalnızca 4’ü (%25) müzik teknolojilerini kullanabilmektedir. Bu da MEAD’da öğrenim gören öğrencilerin dörtte üçünün müzik teknolojilerini kullanamadığını göstermektedir.

Soru-22. Sizce, görme engellilerle çalışan müzik eğitimcilerinin, eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar neler olabilir?

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde 16 öğrenciden 3’ünün (%18,75) kendileri ile çalışan müzik eğitimcilerinin bir sorun yaşamadığını, 1 öğrencinin (%6,25’inin) bu sorunlar hakkında bir fikri olmadığını ifade ettiği görülmektedir. Bunların dışındaki örnek cevaplar Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38

Öğrencilerin, Müzik Eğitimcilerinin Sorunları Hakkındaki Görüşler

Öğrenciler	Müzik Eğitimi Sorunları Hakkındaki Görüşleri
Ö1	Bu konuda deneyimli olmamaları.
Ö3	Bazı teknikleri izin almak kaydıyla dokunarak gösterebilir. Eğer bir metot üzerinden çalışılıyorsa ve metodun Braille notası yoksa metodu kendisinin öğretmesi gerekebilir. Bu da ekstra vakit kaybına neden olur.
Ö8	Görsel materyalle anlattığı bir konuyu sesli betimleyerek de anlatması hocayı zorlayabilir. Bireysel derslerde de benim eseri algılama sürecim boyunca hocalarımın bana eseri ölçü ölçü tekrar tekrar seslendirmesi ve bana uygulaması bir zorluk olabilir.
Ö9	Braille nota bilmemeleri en büyük sorun.
Ö10	Ben öğrencime ne kadar yeterli olabiliyorum, Görsel öğeleri nasıl anlatabilirim, notaların sembolik halini öğrencime nasıl gösterebilirim, piyano tuşlarındaki pozisyonları nasıl anlatabilirim vb, kaygıları olabilir.
Ö13	İşitmede ve armonide anlatırken zorlanıyorlar. Şanda ve koroda duruşları gösteremiyorlar.

Tablo 38’de öğrencilerin, kendileri ile çalışan müzik eğitimcilerinin görme engellilerin eğitimi konusunda deneyimli olmamalarından ve görme engelli öğrencilerin kullanabilecekleri kaynakların yetersiz olmasından doğan sorunlar yaşadıklarını belirttikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra, Braille notası bulunmayan metotları öğrenciye öğretmek zorunda kalmaları, parçaların Braille notasının olmadığı ya da öğrencinin Braille nota bilmediği durumlarda) ölçü ölçü çalarak öğrenciye tekrar ettirerek ezberletmek zorunda kalmaları ve bu gibi nedenlerle vakit kaybetmeleri gibi sorunlar yaşadıkları da öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. Bunlara ek olarak, görme engellilere göstererek örnekleme yoluyla çalgı öğretilemediği için dokunarak çalgı öğretmek zorunda kalma, çalgılardaki pozisyonlarını anlatmada zorlanma, tahtada yazdıklarını görme engelli öğrenci için seslendirmek durumunda kalma, işitme, armoni derslerinin anlatımında ve koro-şan gibi derslerde duruşların gösterilmesinde zorlanma, Braille nota bilmeme gibi sorunlarının olduğunu belirtmişlerdir.

Soru-23. Sizinle çalışan müzik eğitimcileri, sizin eğitim sürecinizi kolaylaştırıcı çözüm yolları bulabiliyor mu? (Bazı şeyleri nasıl öğreteceğini size sormak, araştırmak, kendince çözüm üretmek, ölçü ölçü çaldırarak öğretmek, ses kaydı yapmak, nota temin etmenize yardımcı olmak, armoni-işitme derslerinde tahtaya yazdıklarını çalmak ya da okumak vb.)

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen cevapların dağılımı Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39

Öğrenciler Açısından; Müzik Eğitimcilerinin Eğitim Sürecini Kolaylaştırıcı Çözüm Yolları Bulmaları

Öğrencilerin Cevapları	f	%
Evet	14	87.5
Hayır	2	12.5
Toplam	16	100.0

Tablo 39’da 16 görme engelli öğrenciden 14’ünün, (%87,5) kendileri ile çalışan müzik eğitimcilerinin eğitim sürecini kolaylaştırıcı çözüm yolları bulabildiğini, 2 öğrencinin ise (%12,5) çözüm yolları bulamadığını belirttiği görülmektedir.

Soru-24. Müzik eğitimi sürecinde birtakım problemlerle karşılaştığınızı göz önüne alarak; sizce, müzik öğretmeni olduğunuzda karşılaşacağınız problemler neler olabilir?

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 1 öğrencinin (%6,25) soruyu cevaplamadığı, 1 öğrencinin müzik öğretmeni olmayı düşünmediği, 1 öğrencinin müzik öğretmeni olduğunda hiçbir problemle karşılaşacağını düşünmediğini belirttiği görülmektedir. Öğrencilerin bu konuya ait örnek görüşleri Tablo 40’te verilmiştir.

Tablo 40

Öğrencilerin Müzik Öğretmeni Olduklarında Karşılaşılabilecekleri Sorunlara İlişkin Görüşleri

Öğrenciler	Soruna İlişkin Görüşleri
Ö3	Günümüz teknoloji çağında yetişen çocukları da düşünecek olursak, en büyük sorunun sınıf yönetimi olacağını düşünüyorum.
Ö5	Şu anda çekingen bir yapıya sahip olduğum için sınıfa girdiğimde öğrenciler ile konuşurken çekinebilirim.
Ö6	Sınıf hakimiyetinde zorluk, kopya çekilmesi.
Ö7	Yöneticilerin engelli öğretmene olumsuz (sen bunu yapamazsın gibi) tavırlar sergilemesi.
Ö8	Öğrencilerimin müzik defterlerine yazdıkları ödevleri kontrol etmek.
Ö9	Kendine güvenmeme, tahtayı kullanamama, öğretememe korkusu vb.
Ö10	Öğretmenlik yapacağım kurumda kendimi nasıl ifade edebilirim, karşımdaki beni dinler mi ve bir bilgiyi ya da uygulamalı bir eseri öğretirken zorlanır mıyım gibi tedirginliklerim var.
Ö11	Öğrenciler parmak kaldırdıklarında göremeyebilirim.
Ö13-Ö15	Nota öğretirken zorlanırım.
Ö14	Yalnız hareket etmek.

Tablo 40'ta görme engelli öğrencilerin müzik öğretmeni olduklarında, nota öğretiminde, sınıf yönetiminde, tahtayı kullanmada, öğrenciler parmak kaldırdığında seçerek söz hakkı vermede zorlanacaklarını düşündükleri görülmektedir. Bunun dışında çekingenlik, güven eksikliği, kendini ifade etme, öğretememe kaygısı, yalnız hareket etme gibi sorunlar yaşayacaklarını düşündükleri görülmektedir. Bir öğrencinin, engelli bir öğretmen olduğu için yöneticilerin olumsuz tavırları ile karşılaşılabileceğini düşündüğü görülmektedir.

Soru-25. Eğer varsa müzik eğitimi sürecinde yaşadığınız diğer sorunlar nelerdir?

Soruya verilen cevaplar incelendiğinde 16 öğrenciden 13'ünün (%81,25) soruyu cevaplamadığı, yani müzik eğitimi süreçlerinde başka bir sorunla karşılaşmadıkları görülmektedir. Bu soruya verilen cevaplar, Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41

Öğrencilerin Müzik Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Diğer Sorunlar

Öğrenciler	Diğer Sorunlara İlişkin Görüşleri
Ö9	Gelip gitme sorunu.
Ö10	Okula gidip gelme sorunu benim müzik eğitimi hayatımı etkiliyor. Bir de orkestra öğretmenimin sadece arkadaşlarımla ilgilenmesi benim eğitimimi zorlaştırıyor.
Ö12	Kampüsteki görme engelli yolları daha verimli hale getirilebilir. Sağdan araba çıkması, soldan köpek kovalaması gibi şeylerin olmaması lazım mesela.

Tablo 41’de müzik eğitimi sürecinde karşılaştıkları diğer sorunlarını belirten 3 öğrencinin de ulaşım ile ilgili sorunlar yaşadıkları, 1’inin sadece kampüs içindeki görme engelli yollarından dolayı sorun yaşadığı, diğer 2’sinin okula gidip gelme konusunda sorun yaşadıkları, 1 öğrencinin ulaşımın yanı sıra orkestra dersinde öğretmeninin sadece diğer arkadaşlarına yönelik ders işlemeden dolayı sorun yaşadığı görülmektedir.

Sarı’nın (2005) yapmış olduğu çalışmada da, görme engelli öğrencilerin kampüs içerisinde kaldırım ve yolların bozuk olması nedeniyle rahatlıkla dolaşamadıkları, öğretim elemanlarının odalarını bulmakta zorlandıkları görülmüştür. Bu araştırmanın bulguları, araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir.

Soru-26. Görme engellilerin müzik eğitimi sürecinin erişilebilir ve verimli bir şekilde yürütülebilir olması için çözüm önerileriniz nelerdir?

Öğrencilerin bu konudaki örnek önerilerine Tablo 42’de yer verilmiştir.

Tablo 42

Öğrencilerin, Görme Engelli Müzik Eğitimi Sürecinin Erişilebilir ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesi Konusundaki Önerileri

Öğrenciler	Erişilebilir ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesi Konusundaki Önerileri
Ö1	Bizim hocalarımızın Braille alfabe ve nota öğrenmesi gerekiyor.
Ö3	Üniversitelere görme engelliler için gerekli müzik teknolojileri alınmalı. Eğer uluslararası bir. Kütüphanede bir materyal varsa, gerekiyorsa ücret ödenerek temin edilmeli.
Ö8	Görme engellilere yönelik bir bireysel eğitim programı şart. Görme engellilerin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için eğitim-öğretim ortamları düzenlenmeli
Ö13	Üniversitelerdeki imkanlar eşitlenirse güzel olur. Bir de görme engelliler ile çalışan hocaların bütün hocalara seminer vermesi yararlı olur.
Ö15	Hocaların öğrenciler ile öğrencilerin hocalar ile empati kurması lazım. Kaynak erişimi konusunda hocaların öğrencilere yardımcı olması gerek. Bir de Hocaların Braille nota öğrenmeleri iyi olur.
Ö16	Her öğrencinin Braille nota bilmesi gerek bence Nota bilmeyen müzisyen olmaz. Öğrencilerin de hocaların öğretim stratejilerini etkilemeden hocalara kendileriyle nasıl çalışacakları konusunda rehberlik etmeleri gerek.

Tablo 42’de müzik eğitimi sürecinin iyileştirilmesi için öğrenciler tarafından getirilen önerilerin;

- Müzik eğitimcilerinin ve Braille nota bilmeyen görme engelli öğrencilerin Braille nota öğrenmeleri,
- Eğitimci ve öğrencilerin karşılıklı empati kurmaları,
- Eğitimcilerin, öğrencilerin kaynak erişimlerine yardımcı olmaları,
- Öğrencilerin müzik eğitimcilerine, kendileri ile nasıl çalışılacağı konusunda rehberlik etmeleri,
- Üniversitelerin görme engellilerin müzik alanında kullanabilecekleri teknolojileri temin etmeleri,
- Görme engelli öğrenciler için uluslararası kütüphanelerden materyal temin etmeleri,
- Görme engelliler ile çalışan eğitimcilerin, diğer eğitimcilere seminer vermesi ve tüm eğitimcilerin hizmet içi eğitim almalarının sağlanması,
- Ortaokul ve liselerde olduğu gibi üniversitelerde de görme engelliler için bireysel eğitim programlarının yapılması ve eğitim ortamlarının görme engellilere uygun olarak düzenlenmesi olduğu görülmektedir.

5.2. Görme Engellilerle Çalışan Müzik Eğitimcilerinin Sorunlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde müzik eğitimcilerinin, görme engellilerin müzik eğitimi sürecinde yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular sunulmuştur. Araştırmaya katılan müzik eğitimcilerinin görüşlerine yer verilirken, müzik eğitimcileri 'M.E.' harfleri ile kodlanmıştır.

Soru-1. Sizce, görme engelli bir öğrencinin MEAD'lara öğrenci olarak alınması için yapılan giriş yetenek sınavlarında ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadır?

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 32 müzik eğitimcisiinden 2'sinin (%6,25) soruyu cevaplamadığı, 9'unun (%28,12) görme engelli öğrencilerin yetenek sınavlarında bir sorunla karşılaşmadığını, 1 (%3) müzik eğitimcisinin ise, sınavın yazılı olmadığı sürece bir sorun yaşanmadığını belirttiği görülmektedir. Genel olarak dikte yazma ve deşifre solfej okuma gibi konularda yaşanan sorunlar dile getirilmiştir. Dikte yazma ve deşifre solfej okumanın yanısıra ortaya konan sorunlara ilişkin örnek görüşler, Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrencilerin Yetenek Sınavlarında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri

Müzik Eğitimcileri	Görüşleri
M-E1	Bir eleman, sınavda dağıtılan notayı görmeyen çocuğa çalmak ve bu öğrenciyi ayrı sınav yapmak üzere görevlendiriliyor. Bu sınav ortamında yönetmelik gereği olması gereken kamera, kayıt sistemi vs. Olmazsa, kurum, hukuki sorunlarla karşılaşabilir. Bir de sınav iki kişiyle olmaz. Sınavı yapan kişi ile öğrenci yalnız kalmamalı. İki görevli olmalı kamera kaydı ile birlikte.
M-E4	Diğer adaylara kıyasla bazı aşamalara katılamamaları. Örneğin dikte.
M-E5	Solfej okuma ve dikte yazmada sorunlar yaşanmaktadır. Ayrıca görme engelli öğrenciler için refakatçi sorunu da mevcuttur.
M-E11	Öğrenci kabartma yazı yazabilmeli ve okuyabilmeli. Ayrıca kabartma yazı kullanarak nota da yazıp okuyabilmeli. Sınavı yapan kurumlar bu duruma hazırlıklı olmalı. Deşifre solfej okutulacaksa buna göre hazırlık yapılmalı.
M-E12	Dikte yazımında tartımlar ve seslerin başka birine söylenerek Porteli kâğıda aktarılması sağlanıyor. Tek tek sınav yapıldığı için uzun süre gerekiyor.
M-E16	Sınav komisyonunda Braille alfabesini bilen olmadığı için daha önceden deşifre sorusunun hazırlanması mümkün olmadığından, görme engelli öğrencilere deşifre sorusu sorulmuyor. Onun yerine piyanoda çalınan küçük ezgileri notaları ile söylemesi isteniyor. Bu da deşifre yeteneğini ölçen bir soru olmuyor.
M-E18	Onlara özel sınav hazırlanıyor.
M-E21	Ses sınavında metin okumayı yapamıyorlar.
M-E26	Jüri açısından bakarsak, engelli kontenjanının zorunlu olarak doldurulması kuralı yüzünden; örneğin YÖK tarafından verilen iki kontenjana iki engelli adayın başvurması halinde işitsel becerisi olmasa da, jürinin her iki adayı da kabul etmek zorunda kalması. İlk görme engelli adayımızı bu şekilde aldık. Görmemesi sorun olmadı ama işitememesi sorun yaşıyor. Yetenek ile ilgili bölümlerde engelli kontenjanı diğer adaylarla birlikte sıralamaya girmeli. Kontenjan 40 ise, 42 olarak aynı sıralama içerisinde yer almalılar. İki kişilik kontenjan içerisinde sıralanmamalıdır. Bunların dışında yetenek sınavlarında sorun yaşanmıyor. Yardımcı olunuyor. Kampüs görme engellilere uygun döşeli.

Tablo 43'te müzik eğitimcilerinin, görme engelli öğrencilerin yetenek sınavlarında genel olarak, dikte yazma ve deşifre solfej okuma gibi sorunlarla karşılaştığını ifade ettikleri görülmektedir. Bu sorunun yanısıra görme engelli öğrencinin sınavı esnasında kamera kaydı yapılmaması ve bir öğretim elemanının sınavı yapması, görme engelli öğrenci ile sınav salonunda yalnız kalması halinde sınavı yapan kurumun hukuki sorunlarla karşılaşabileceği dile getirilmiştir. YÖK tarafından belli bir engelli kontenjanı ayrılması nedeniyle, müzikal yeteneği olmayan görme engellilerin kurumlara mecburen kabul

edilmesi, sınav esnasında görme engellilere refakat edecek refakatçıların bulunmaması, diksiyona bakmak amacıyla yapılan sınavlarda metin okuyamama gibi sorunlar da yaşandığı görülmektedir.

Soru-2. Sizce, görme engelli öğrenciler, akranları ile eşit koşullarda yetenek sınavına tabi tutuluyorlar mı?

() Evet () Hayır

Soruya verilen cevaplar incelendiğinde; 3 müzik eğitimcisinin (%9,37) bu sorudaki evet/hayır seçenekleri ile cevaplamanın yanısıra, bir önceki soruya ekleme yaparak bu soruya da cevap verdikleri görülmektedir. Bir müzik eğitimcisi (%3) görme engellilerin daha avantajlı olduğunu belirtmiş, 2'si (%6) ise engelliler için ayrı sınav hazırlandığını ifade etmiştir. Soruya verilen cevaplar Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engellilerin Akranları ile Eşit Koşullarda Yetenek Sınavına Tabi Tutulmalarına İlişkin Görüşleri

Cevaplar	f	%
Evet	22	68.75
Hayır	10	31.25
Toplam	32	100.00

Tablo 44'te görüldüğü üzere 32 müzik eğitimcisinden 22'si, (%68,75) görme engellilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla eşit koşullarda yetenek sınavlarına tabi tutulduklarını belirtirken, 10 müzik eğitimcisi (%31,25) ise bunun tam tersi yönde görüş belirtmişlerdir. Yani, müzik eğitimcilerinin 2/3 ü görme engellilerin akranları ile eşit koşullarda yetenek sınavına tabi tutulduğunu düşünmektedir.

Soru-3. Görme engelli öğrenci ile ilk karşılaştığınızda ders içerisinde iletişim kurma konusunda kaygılarınız oldu mu? ('Bu öğrencinin anlayacağı şekilde anlatamazsam, nasıl öğretebilirim vb.').

() Evet () Hayır

Müzik eğitimcilerinin bu soruya verdikleri yanıtlar, Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrenci ile Karşılaştıklarında Kaygılanma durumları

Cevaplar	f	%
Evet	16	50
Hayır	16	50
Toplam	32	100

Tablo 45’te görüldüğü üzere 32 müzik eğitimcisinden 16’sı (%50) görme engelli öğrenci ile karşılaştığında ders içerisinde iletişim kurma konusunda kaygılanmamış, 16’sı (%50) ise kaygılanmıştır. Yani, müzik eğitimcilerinin yarısı, ‘görme engelli öğrenci ile ders içerisinde nasıl iletişim kurarım, nasıl öğretim’ gibi kaygılar yaşamış, yarısı ise bu tür kaygılar yaşamamıştır.

Özsökmen’in (2019) yaptığı araştırmada, müzik eğitimcilerinin, görme engelli öğrenciler ile nasıl iletişim kuracaklarını bilmediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bu araştırmanın bulguları, araştırmamıza katılan müzik eğitimcilerinin yarısının ifadeleri ile örtüşmektedir.

Soru-4. Görme engelli öğrenciye rehberlik ederken ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde 32 müzik eğitimcisinden 1’inin (%3) soruyu cevaplamadığı, 1’ininbu konuda tecrübesiz olduğunu ifade ettiği, 1’inin duygusal sorunlar hariç sorun yaşamadığı, 1’inin öğrencinin öğrenmeye istekli olması halinde sorun yaşamadığı, 1’ininders yaptığı süre içerisinde görme engelli öğrencilere rehberlik yapmasını gerektiren bir durum olmadığını ifade ettiği, 6’sının (%18,75) hiçbir sorun yaşamadığını belirttiği görülmektedir. Müzik eğitimcilerinin; Braille nota temin edilememesi, nota yazdırırken öğrenciye her ayrıntının eksiksiz okunmak zorunda olunması, nota okumayla ilgili sorunların yaşanması, Braille nota temin edilemediğinde ses kaydıyla çalışılması, görme engelli öğrencinin nota yazarken birilerinden yardım almasının öğrenciyi birilerine bağımlı kılması, piyano derslerinin iki yarı yıla indirilmesinin görme engelli öğrencilerin de gelişimini sınırlandırması, göstererek öğretmenin mümkün olmaması, öğrencinin Braille nota bilmemesi, müzik eğitimcisinin Braille nota bilmemesi, görme engelli öğrencinin deşifre çalışmalarına katılamaması, bazı öğrencilerin engellerini bahane ederek çalışmaması gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirttikleri görülmektedir. Soruya verilen örnek cevaplar, Tablo 46’da verilmiştir.

Tablo 46

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrencilere Rehberlik Ederken Karşılaştıkları sorunlar

Müzik Eğitimcileri	Sorunlar
M-E1	Piyano çalışmaya istekli olmayan öğrenci, engelini bahane ediyor. Benim öğrencim olduğu dönemde dijital nota kaynakları sınırlıydı. engelsiznota.org içeriği genişledi.
M-E2	Braille nota temini sorunu yaşıyordum. Görme engeli %100 olmayan öğrencilerimden Braille yazı öğrenmeye direnç gösterenler oluyor. Bu durum, öğrenme-öğretme hızını çok düşürüyor. Bunun dışında görme engelli öğrencilerimle hiçbir sorun yaşamadım.
M-E6	Nota okumayla ilgili her türlü sorun. Bütün ayrıntıların doğru bir şekilde anlatılması gerek. Öğrenciye yanlış veya eksik bir şey yazdırmak sıkıntı oluyor.
M-E10	Nota okumayla ilgili her türlü sorun. Bütün ayrıntıların doğru bir şekilde anlatılması gerek. Öğrenciye yanlış veya eksik bir şey yazdırmak sıkıntı oluyor.
M-E11	Uygulamalı derslerde davranışı gösterebilmek mümkün olmadığından, hayal etmesini bekliyorum. Hem çalgı çalıp hem nota okuması mümkün olmuyor.
M-E12	Braille nota yazımlı. Eğer öğrenci Braille nota yazamıyorsa sürekli ses kaydı yapıyor. Ses kayıtları WhatsApp'tan gönderiliyor, kontroller sağlanıyor. Piyano düzenini anlama konusunda da sıkıntılar var. Farklı registirlerdeki sesler ve uzaklıkları; ancak çok tekrarlar öğrenilebiliyor. Parmak numaralarını tek tek kontrol ediyorum. Piyanonun iki yarı yıl ile sınırlandırılması, öğrencilerin piyano gelişimlerinin tamamlanmasına engel oldu. Daha önceki öğrencim notaları yazıyordu ve seviye olarak Bach envansiyonları çalabiliyorduk. Ancak nota yazımında bir arkadaşının yardım etmesi gerekiyordu. Bu durum, engelli öğrencimi huzursuz ediyordu; çünkü arkadaşlarına bu konuda bağımlı oluyordu.
M-E15	Görme engelli öğrenciye uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili bir eğitimim yok. Daha önce nasıl öğrendikleri konusunda yaptığım araştırmalarla yetinmek zorunda kalıyorum.
M-E16	Solfej parçaları Braille ile yazılmadığından, bu parçaları okuyamaması öğrencinin derse katılımını engelliyor. Örneğin, 20 parça varsa öğrenci kendi imkanlarıyla yazdığından, bunun 6-7 tanesini yazabiliyor. Bu nedenle verilen tüm bilgileri edinmiyor. Akor öğretiminde; akor çevrimi, konumu gibi sözcüklerin anlamı bazen görme engelli öğrenci için bir şey ifade etmeyebiliyor ya da farklı algılıyor. Yazılı sınav yapıldığında kâğıda geçirmek ya da diğer öğrenciler ile aynı anda soru yönelmek mümkün olmuyor. Öğretmenin bir yardımcıya ihtiyacı oluyor. Diğer bir sorun; yazılı ödev verildiğinde öğrencinin yanıtları yazılı olarak değerlendirilemiyor. Bu durum; öğretmenin, öğrencinin neyi ne kadar öğrendiğini ya da neden öğrenemediğini anlamasını engelliyor ya da geciktiriyor. Öğrenci, sınıftaki deşifre çalışmalarına katılamıyor.
M-E18	Ağır ilerliyoruz. Piyano partitürü okumayı bilmiyor.
M-E22	Sınav ve görsel materyaller.
M-E24	Jest ve mimikleri anlaşılmadığı için onun ne anladığı konusunda pek emin olamıyorum.
M-E28	Göstererek yaptırmak mümkün olmadığından, özellikle ses eğitiminde teknik aktarım konusunda epey problem yaşamıştık.

Müzik Eğitimcileri	Sorunlar
M-E29	Öğretmenin de görme engelliler için hazırlanmış notaları okuması gerekli. Bunu bilmediğimiz için öğrenciye ezberletmeye çalışıyoruz.
M-E30	Bazen bazı hocaların yardımcı olmadığını duyuyorum, üzülüyorum

Tablo 46’da görüldüğü üzere müzik eğitimcilerinin;

- Görme engelli öğrencinin engelini bahane ederek çalışmaması,
- Braille nota temini sorunu,
- Az gören öğrencilerin Braille nota öğrenmeye direnç göstermeleri ve notaları büyüteçle okumaları nedeniyle öğrenme-öğretme hızının düşmesi,
- Öğrenciye Braille nota yazdırılması esnasında eksik veya yanlış nota okunması halinde karşılaşılan sorunlar,
- Göstererek örnekleme yapılamadığı için çalgı eğitiminde ve ses eğitiminde teknik aktarımı konusunda zorlanması,
- Öğrencinin Braille nota bilmemesi halinde tamamen ses kaydına dayalı çalışmak durumunda kalınması,
- Öğrencinin piyano düzenini algılayamaması ve tuşlar arasındaki uzaklığı çok tekrar yaparak öğrenmesi,
- Braille notaların birinin yardımı ile yazılması halinde engelli öğrencinin birine bağımlı olduğu için huzursuz olması,
- Öğrencinin çalgı çalarken nota okuyamaması,
- Eğitimcilerin görme engellilere uygulanan öğretim yöntem ve teknikleri hakkında bilgilerinin olmaması,
- Öğrencinin Braille nota temin edemediği için derse katılamaması,
- Kendi imkanlarıyla yazdığı az sayıda parçadan yararlandığı için öğretilen tüm bilgileri öğrenememesi,
- Armoni kuralları vb. bilgilerin öğretilmesinde zorlanması,
- Yazılı ödev verilmesi halinde öğrencinin ödevi yazılı olarak değerlendirilemediğinden ölçmede zorlanması,
- Öğretmenin görme engellilerin sınavlarında bir yardımcıya ihtiyaç duyması,

- Öğrencinin sınıftaki deşifre çalışmalarına katılamaması,
- Öğrencinin piyano partitürü okumayı bilmemesinden dolayı derslerin yavaş ilerlemesi,
- Sınavlarda ve görsel materyallerin anlatımında yaşanan sorunlar,
- Öğrencinin jest ve mimiklerini kullanamamasından kaynaklı olarak öğretmenin öğrencinin tepkileri hakkında fikir sahibi olamaması,
- Müzik eğitimcilerinin Braille nota bilmemesinden kaynaklı ezbere dayalı bir eğitim yürütülmesi,
- Görme engellilere yardımcı olmayan hocaların tutumlarından ötürü üzüntü duyma gibi sorunlar yaşadıkları görülmektedir.

Ball tarafından (2017) ve Özsökmen tarafından (2019) yapılan çalışmalarda da, görme engellilere çalgı derslerinde duruş/tutuş pozisyonlarının ve şan/koro derslerinde duruş pozisyonları/diyafram egzersizleri gibi öğelerin göstererek öğretilmemesi nedeniyle öğretimde zorluklar yaşandığı görülmüştür. Bu araştırmaların bulguları, araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir.

Soru-5. Görme engellilere rehberlik ederken karşılaştığınız sorunlar varsa, bu sorunlara nasıl çözüm buluyorsunuz?

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; 32 müzik eğitimcisiinden 12'sinin (%37,5'inin) soruyu cevaplamadığı, 1 eğitimcinin (%3'ünün) öğrencisinin kendi çözümünü kendisinin bulduğunu belirttiği, 1 eğitimcininise öğrencisinin mezun olduğu güzel sanatlar liselerindeki öğretmenleri ile iletişime geçmesine rağmen öğretmenlerden olumlu bir dönüt alamadığını ve sorunların hâlâ devam ettiğini belirttiği görülmektedir. Bunun dışında müzik eğitimcilerinin; görme engelli öğrencilerine diğer öğrenciler ile aynı şekilde değerlendirileceklerini söyleyerek ötekileştirme sorununun önüne geçtikleri, dersleri genelde ses kaydı ile yürüttükleri, öğrencinin Braille notasını yazabildiği parçaları ödev olarak verdikleri, dokundurarak öğrettikleri görülmektedir.

Müzik eğitimcilerinin bu soruya verdikleri örnek cevaplar Tablo 47'de verilmiştir.

Tablo 47

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engellilere Rehberlik Ederken Karşılaştıkları Sorunlara Buldukları Çözümler

Müzik Eğitimcileri	Sorunlara Buldukları Çözümler
M-E1	Gören öğrenciler ile aynı şekilde değerlendirileceğini belirtiyorum. Nota işinin sürdürülebilir bir çözümü hâlâ yok.
M-E2	Braille yazı bilmediğim için hep bir önceki kuşak öğrencilerim derste bulunuyorlar, bana ve öğrencime yardım ediyorlar. Nota temini sorununu çözmek için son yıllarda <i>engelsiznota.org</i> sağ olsun canla başla çalışıyor. Görme engeli %100 olmayan ve Braille nota öğrenmeye direnç gösteren öğrencilerimi ikna etmeye çalışıyorum. İkna edemediklerim de elektronik büyüteçlerle notalara tek tek bakarak sorunlarını çözmeye çalışıyorlar.
M-E6	Öğrencim Braille notayı zaman içinde daha hatasız yazmaya başlayınca sorun çözüldü.
M-E8	İlk yıl Braille nota bilen biriyle iletişime geçip Sivas'ta üç gün konuk ettim. Bu kişi, görme engellilerin yanısıra Braille nota öğrenmek isteyen diğer öğrencilere de Braille nota öğretti. Konya'dan gelen Mustafa öğretmen de müzik mezunuydu. Üç gün boyunca öğrencimle sohbetler etti. Gerek öğretmenlerin, gerek benzer sohbetlerin desteği ile öz güven sorununu aştık. En büyük desteği sınıf arkadaşları ve her gün okula getirip götüran annesi/ablası verdi.
M-E10	Teorik derslerde görme engelli öğrencilerim dersin ses kaydını alıyor, daha sonra o kayıtları dinleyerek sınavlara hazırlanıyorlar. Çalgı derslerinde; dersimizin bitiminde çalıştığımız etüt ve eserleri öğrencim için çalışıyorum ve yine kaydediyor. Kayıtları solfej yaparak yapıyoruz.
M-E11	Bireysel ders saatlerimi ona göre düzenledim. Daha akılda kalıcı, melodik etüt ve eserlerden yararlanarak ezberlemesini sağladım. Yer yer ses kayıtları yaparak dinlemesini ve kulaktan öğrenmesini sağlamaya çalıştım.
M-E16	Tüm solfej parçaları yerine öğrencinin yazabildiği parçalardan seçip ödev veriyordum. Yazmaları konusunda arkadaşlarını görevlendiriyordum ya da rica ediyordum. Akor vb. Kuramsal bilgilerin öğretiminde genellikle öğrenciyle piyano başında uygulayarak çalışıyorum. Yazılı sınavlarda çoğunlukla yüksek lisansta dersimi seçmiş öğrencilerden yardım alıyorum. Deşifre için bulduğum bir çözüm yok; çünkü her sınıfın deşifre düzeyi farklı ve sorular sabit değil.
M-E22	Yardım alarak sınav yapmak, görsel materyalleri olabildiğince tanıtmaya çalışmak, dokundurmak gibi.
M-E28	Ses eğitimi ve koro dersleri için, aynı zamanda işitme derslerinin solfej okuma aşamasında ses kayıt cihazlarından faydalandık. Seslendireceği eserleri ve partiyonları kaydederek dinleyerek öğrenme gerçekleştiriyorduk.
M-E30	Yardımcı olmayan hocalarla konuşup ikna etmeye çalışıyorum.
M-E32	Mesleğimi seviyorum, bu anların en önemli ve özel anlar olduğunu biliyorum. Kendi birikim ve yorumlarımla düzeyli ama samimi ilişkiler kuruyorum. Heyecan durumunu kontrol altına alarak performansını artırmaya çalışıyorum.

Tablo 47'de müzik eğitimcilerinin; görme engelli öğrencileri diğer öğrenlerden ayırmadan değerlendirileceklerini belirterek ötekileştirilmelerinin önüne geçtikleri, derslerde bir önceki kuşak öğrencilerden yardım aldıkları, *Engelsiz Nota* adlı online müzik

kütüphanesi aracılığıyla Braille nota temini sorununu çözdükleri, Braille nota öğrenmek istemeyen az gören öğrencilerin elektronik büyüteçler yardımıyla nota okuyarak sorunlarını çözdükleri, Braille notaları kendi eliyle yazan görme engelli öğrencinin, notaları hatasız yazmasının, derslerin yürütülmesindeki sorunu çözdüğü görülmektedir. Braille nota bilen biri ile iletişime geçerek görme engelli öğrencinin Braille nota öğrenmesini sağlamak, öğrencinin çalacağı/söyleyeceği eserlerin ses kaydını yapmak, melodik eserler seçerek öğrencinin kolay ezberlemesini sağlamak, öğrencinin yazabildiği parçalardan seçerek ödev vermek, nota yazmaları için arkadaşlarını görevlendirmek, akor vb. Kuramsal bilgilerin öğretiminde piyano başında uygulama yapmak, sınavların yapılmasında yardım almak, görsel materyalleri olabildiğince tanıtmak, dokundurmak, yardımcı olmayan hocalarla konuşarak görme engelli öğrencilere yardımcı olmalarını sağlamak, düzeyli ve samimi ilişkiler kurarak öğrencilerin heyecanlarını kontrol altına almak ve bu yolla performanslarını artırmak; müzik eğitimcilerinin bulduğu çözümlerdir. Deşifre nota okuma ve genel olarak Braille nota temin etme konularına kalıcı bir çözüm bulunamadığı da müzik eğitimcileri tarafından ifade edilmiştir.

Soru-6. Görme engelli öğrenciye nasıl eğitim verilebileceği konusunda size yardımcı olacak kaynaklara ihtiyaç duyduunuz mu?

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen cevapların dağılımı, Tablo 48’de verilmiştir.

Tablo 48

Müzik Eğitimcilerinin Görme engellilerin eğitimi ile İlgili Kaynaklara İhtiyaç Duyma Durumları

Cevaplar	f	%
Evet	18	56.25
Hayır	14	43.75
Toplam	32	100.00

Tablo 48’de 32 müzik eğitimcisinden 18’inin (%56,25) görme engellilerin eğitimi ile ilgili yardımcı kaynaklara ihtiyaç duyduğu, 14’ünün (%43,75) ihtiyaç duymadığı görülmektedir. Yani müzik eğitimcilerinin yarısından fazlasının görme engellilere nasıl eğitim verecekleri konusunda yardımcı kaynaklara ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Soru-7. Eğer ihtiyaç duyduysanız, bu kaynaklara ulaşabildiniz mi? (Makale, kitap, video; bu konuda sizi yönlendirebilecek kurum-kuruluş veya kişiler vb.

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen yanıtların dağılımı Tablo 49’da verilmiştir.

Tablo 49

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engellilerin Eğitimi ile İlgili Kaynaklara Ulaşma Durumları

Cevaplar	f	%
Evet	9	28.12
Hayır	19	59.37
Cevaplamayan	4	12.5
Toplam	32	100.00

Tablo 49’da 32 müzik eğitimcisinden 9’unun (%28,12) görme engellilerin eğitimi ile ilgili yardımcı kaynaklara ulaşabildikleri, 19’unun (%59,37) ulaşamadığı, 4’ünün (%12,5) soruyu yanıtlamadığı görülmektedir. Yani araştırmamıza katılan müzik eğitimcilerinin yarısından fazlasının görme engellilerin eğitimi konusunda yardımcı kaynaklara; makale, kitap, video, yönlendirme yapabilecek kurum-kuruluş veya kişi vb. kaynaklara ulaşamamıştır.

Soru-8. Eğer böyle kaynaklara ulaşabildiyseniz, nereden ulaştınız?

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde bu soruyu yalnızca 15 müzik eğitimcisinin (%46.87) yanıtladığı görülmektedir. Soruyu yanıtlayan müzik eğitimcilerinin ise, internet üzerinden, (GoogleScholar, Youtube, *engelsiznota.org*, üniversite kütüphanelerinin veri tabanları) ya da bazı kişiler aracılığıyla ulaştıkları görülmektedir. Müzik eğitimcilerinin bu soruya verdikleri örnek yanıtlar Tablo 50’de verilmiştir.

Tablo 50

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engellilerin Eğitimine Yönelik Yardımcı Kaynaklara Ulaştıkları Yerler

Müzik Eğitimcileri	Yardımcı Kaynaklara Ulaştıkları Yerler
M-E1	GoogleScholar
M-E2	Görme engelli öğrenciler ve internet aracılığıyla
M-E8	Mustafa Öğretmen sayesinde ulaştık
M-E10	İnternet üzerinden çeşitli yurt içi ve yurt dışı çalışmalara ulaşma şansım oldu. Ayrıca Youtube üzerinden bu alandaki çeşitli seminerleri izledim
M-E15	<i>engelsiznota.org</i>
M-E26	Kütüphane veri tabanı

Tablo 50’de müzik eğitimcilerinin görme engellilere nasıl eğitim verecekleri konusundaki yardımcı kaynaklara başta internet aracılığıyla olmak üzere; üniversitelerin veri tabanları, GoogleScholar, Youtube, engelsiznota.org gibi siteler; görme engelli öğrenciler ve görme engellilerin eğitimi hakkında bilgi sahibi olan öğretmenler aracılığıyla ulaştıkları görülmektedir.

Soru-9. Görme engelli öğrencinizin faydalanabileceği, eğitim materyalleri temin edebileceği ulusal ya da uluslararası kütüphane, kurum-kuruluşlar hakkında bilgi sahibi misiniz? (RNİB, Engelsiz Nota, Menvi vb.).

() Evet () Hayır

Müzik eğitimcilerinin bu soruya verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 51’de verilmiştir.

Tablo 51

Müzik Eğitimcilerinin, Görme Engellilerin Faydalanabileceği Müzik Kütüphanelerinden Haberdar Olmaları

Cevaplar	f	%
Evet	14	43.75
Hayır	18	56.25
Toplam	32	100.00

Tablo 51’de 32 müzik eğitimcısından 14’ünün (%43,75) görme engellilerin faydalanabileceği, eğitim materyali temin edebileceği ulusal ya da uluslararası kütüphaneler hakkında bilgi sahibi olduğu, 18’inin (%56,25) ise bu konuda bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Yani araştırmamıza katılan müzik eğitimcilerinin yarısından

fazlasının görme engellilerin faydalanabileceği ulusal ya da uluslararası müzik kütüphaneleri hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmektedir.

Soru-10. Eğer çalgı dersi veriyorsanız, görme engelli öğrencinizin bir müzik eserini nasıl çalıştığını biliyor musunuz?

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 32 müzik eğitimcisiinden 4'ünün (%12,5) soruyu cevaplamadığı, 1'inin (%3) görme engelli öğrencisinin bir müzik eserini nasıl çalıştığını bilmediği, 4'ünün çalgı dersi vermediği, 1'inin ise görme engelli çalgı öğrencisi olmadığını belirttiği görülmüştür. Müzik eğitimcilerinin, görme engelli öğrencilerinin ses kayıtlarını dinleyerek ya da ellerindeki notayı okuyarak ezberleme yoluyla bir müzik eserini çalıştıklarını belirttikleri görülmektedir. Bu soruya verilen örnek cevaplar, Tablo 52'de verilmiştir.

Tablo 52

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrencilerinin Bir Müzik Eserini Nasıl Çalıştıktıklarına Dair Görüşleri

Müzik Eğitimcileri	Görüşleri
M-E1	Piyano için sağ el ayrı, sol el ayrı notayı yazıyor ve ezberliyor.
M-E2	Evet, öğrenme süreçlerinde üç önemli etken var. Birincisi derslerdeki uygulamaların, ikincisi verdiğim sesli ders notları ve üçüncüsü Braille nota bilenlerin deşifre ve ezber çalışmaları
M-E10	Evet, derste aldığı ses kayıtlarını dinleyip ezberliyor, sonra boş tekrarla etüt/eserleri hazır hale getirmeye çalışıyor.
M-E11	Önce okuyup ezberliyor, daha sonra çalma aşamasına geçiyor
M-E30	Evet, öğrenciliğimde görme engelli bir arkadaşım vardı, onun sayesinde bazı ayrıntıları da biliyorum. Örneğin, bir eliyle Braille alfabesine aktardığı notayı okurken diğer eliyle de piyano çalıyordu. Sonra iki eli ezberliyordu.

Tablo 52'te görüldüğü üzere müzik eğitimcileri, görme engelli öğrencilerinin müzik eserlerini gerek derste aldıkları ses kayıtlarını dinleyerek, gerek ellerindeki Braille notayı okuyarak ezberlediklerini ve bu şekilde eser/etütleri hazır hale getirdiklerini ifade etmişlerdir. Görme engelli öğrencilere de bir müzik eserini nasıl çalıştıkları sorulduğunda, derslerde yaptıkları ses kayıtlarını bölüm bölüm dinleyerek ya da ellerindeki Braille notayı ölçü ölçü, motif motif ezberleyerek çalıştıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Yani görme engelliler ile çalışan müzik eğitimcileri, görme engelli öğrencilerinin bir müzik eserini nasıl çalıştığını bilmektedir.

Soru-11. Çalgı tutuşu, çalgı teknikleri, vokal teknikleri gibi, normal gelişim gösteren öğrenciye göstererek öğrettiğiniz öğeleri, görme engelli öğrencinize öğretme konusunda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 32 müzik eğitimcisiinden 8'i (%25) bu konuda hiçbir sorunla karşılaşmadığı, 9'u (%28,12) soruyu cevaplamadığı, 4 müzik eğitimcisinin (%12,5) ise çalgı dersi vermediği için bu konuda deneyiminin olmadığı görülmektedir. Müzik eğitimcilerinin görme engelli öğrencilere çalgı tekniklerini, vokal tekniklerini daha detaylı açıklamalar yaparak ya da ellerine/parmaklarına dokunarak gösterdikleri görülmektedir. Bir müzik eğitimcisi, görme engelli öğrencilerinin piyanoda pozisyon değişimi, el taşıma konularında sorun yaşamadıklarını, mesafe tayinlerinin görenlere nazaran daha iyi olabileceğini düşündüğünü ifade etmiştir. Yani sorun yaşamamanın yanı sıra, öğrencilerinin bu konuda daha iyi olduklarını belirtmiştir.

Bu soruya verilen yanıtlar Tablo 53'te verilmiştir.

Tablo 53

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrencilere Çalgı Teknikleri ve Vokal Teknikleri Gibi Öğeleri Öğretirken Karşılaştıkları Sorunlar

Müzik Eğitimcileri	Sorunlar
M-E10	Öğrenci göremediği için modellemek yerine ayrıntılı anlatmak ve öğrenciye daha fazla temas etmek gerekiyor.
M-E11	Bu derslerde davranışı göstermek mümkün olmadığından anlatılanları hayal etmesini bekliyorum.
M-E12	İmaj yapmaları zor. Bu yüzden sürekli el, kol ve parmaklarına dokunarak teknikleri hissettirmelerini sağlıyorum.
M-E18	Bana gelen öğrenci güzel sanatlar lisesinden geldi. Sıfırdan başlamadık. Teknik olarak çok verimli olamıyorum.
M-E19	Gösterim ile anlatılacak konuyu detaylı anlatım biçimine çeviriyorum.
M-E21	Daha detaylı anlatıyorum, koroda yanında duran arkadaşlarından yardım istiyorum. Koreografi varsa zorluk çekiyoruz.
M-E26	Görme engelliler için çalgı pedagojisi kitapları eksik.

Tablo 53'te, 1 müzik eğitimcisinin (%3) koro dersindeki göstermeye dayalı öğeleri daha detaylı anlatarak, yanında duran arkadaşlarından yardım isteyerek öğrettiği ancak, koreografi kullandığında zorlandığı, 1 müzik eğitimcisinin görme engelliler için çalgı pedagojisi kitaplarının eksik olduğunu belirttiği görülmektedir. Araştırmamıza katılan 2 müzik eğitimcisi (%6,25), görme engelli öğrencilerinin güzel sanatlar liselerinden

geldiğini, öğrencinin lisede öğrendiği düzeyde devam ettiklerini ve teknik anlamda öğrencilerine faydalı olamadıklarını belirtmişlerdir.

Soru-12. Öğrenciniz Braille nota biliyor mu?

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen yanıtların dağılımı Tablo 54'te verilmiştir.

Tablo 54

Müzik Eğitimcilerinin Çalıştıkları Görme Engelli Öğrencilerin Braille Nota Bilme Durumları

Cevaplar	f	%
Evet	16	50
Hayır	14	43.75
Cevaplamayan	2	6.25
Toplam	32	100.00

Tablo 54'te araştırmaya katılan 32 müzik eğitimcisinden 16'sının (%50), çalıştıkları görme engelli öğrencilerin Braille nota bildiğini, 14'ü (%43,75) bilmediğini belirtmiş, 2'si (%6,25) ise soruyu cevaplamamıştır.

Soru-13. Eğer öğrenciniz Braille nota bilmiyorsa, bu durum derslerin yürütülmesinde ne gibi sorunlara yol açıyor?

Araştırmamıza katılan müzik eğitimcilerinden 14'ü (%43,75) bu soruyu cevaplamamıştır. Soruya verilen cevaplar incelendiğinde, müzik eğitimcilerinin, öğrencinin Braille nota bilmemesi halinde öğretim sürecinin yavaşlayacağını ifade ettikleri görülmektedir. Bu soruya verilen örnek cevaplar, Tablo 55'te verilmiştir.

Tablo 55

Öğrencinin Braille Nota Bilmemesi Halinde Yaşanan Sorunlar

Müzik Eğitimcileri	Sorunlar
M-E2	Öncelikle öğretim süreci korkunç yavaşlıyor. Mesela derste deşifre yapma şansımız yok oluyor.
M-E10	Braille nota bilmemesi pratik çalışma koşulları oluşturmaya ve deşifre çalışması yapmasına engel oluyor. Bütün çalışması işitsel hafızasıyla sınırlı kalıyor.
M-E15	Kulaktan ölçü ölçü ezberleterek çalışmak zorunda kalıyoruz.
M-E19	Ders süresini verimli kullanamamaya yol açıyor.
M-E23	Braille nota bilse bile bu şekilde yazılmış nota repertuarı kısıtlı olduğu için solfej/bona yaparak ya da çalarak kaydetme aşamalarını uygulamak gerekiyor. Bu durum da zamanın verimli kullanımı açısından sıkıntı yaratıyor.
M-E30	Notayı sürekli birinin okuması veya duyarak çalması gerekiyor.

Tablo 55’te görüldüğü üzere Braille nota bilmeyen görme engelli öğrencilerin deşifre yapamaması, yalnızca işitsel hafızasını kullanarak çalışması, eğitimci tarafından kulaktan ölçü ölçü ezberletme zorunluluğunun doğması gibi sorunlar yaşanmaktadır. Bir müzik eğitimcisi (%3) ise öğrencisinin Braille nota bildiğini, ancak Braille nota repertuarının kısıtlılığı nedeniyle öğrencisinin çalışacağı eserleri kaydetmek durumunda kaldığını ve bunun da zaman kaybına yol açtığını ifade etmiştir.

Özsökmen’in (2019) yaptığı çalışmada da, görme engelli öğrencilerin Braille nota bilmemesinin öğretim hızını düşüren sorunlar arasında gösterildiği görülmüştür. Bu araştırmanın bulguları, araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir.

Soru-14. Hiç görmeyen öğrencinin Braille notalara ve diğer ders notlarına ya da az gören öğrencinin büyük puntolu notalara ve ders notlarına erişmesine yardımcı olabiliyor musunuz?

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen cevapların dağılımı Tablo 56’da verilmiştir.

Tablo 56

Müzik Eğitimcilerinin Öğrencilerin Braille ya da Büyük puntolu Kaynaklara Erişmelerine Yardımcı Olma Durumları

Cevaplar	f	%
Evet	12	37.5
Hayır	16	50
Cevaplamayan	4	12.5
Toplam	32	100.0

Tablo 56’da, 32 müzik eğitimcisinden 12’sinin (%37,5) hiç görmeyen öğrencilerinin Braille nota/ders notlarına ve az gören öğrencilerinin büyük puntolu nota/ders notlarına erişmelerine yardımcı olabildikleri, 16’sının (%50) ise öğrencilerine bu konuda yardımcı olamadığı görülmektedir. Müzik eğitimcilerinden 4’ünün (%12,5) soruyu cevaplamadığı görülmektedir. Yani, araştırmamıza katılan müzik eğitimcilerinin yarısı, öğrencilerine kaynak erişimi konusunda yardımcı olamamaktadır.

Soru15. Eğer önceki soruya verdiğiniz cevap evet ise, öğrencinize bu konuda nasıl yardımcı oluyorsunuz?

Bir önceki soruya evet cevabı veren 12 katılımcının (%37,5) bu soruya verdiği cevaplar incelendiğinde, öğrencilere eser/etütlerin notasını yazdırarak, az gören öğrenciler için büyük puntolu fotokopi çektirerek, arkadaşlarının yardımcı olmasını sağlayarak, materyali öğrenciye verip kendisine uygun şekile getirmesini isteyerek, mezun görme engelli öğrencilerden yardım alarak ya da görme engelli derneklerden yardım alarak öğrencilerine kaynak erişimi konusunda yardımcı oldukları görülmektedir. Bu soruya verilen örnek yanıtlar, Tablo 57’de verilmiştir.

Tablo 57

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engelli Öğrencilerin Kaynak Erişimlerine Yardımcı Olma Şekli

Müzik Eğitimcileri	Kaynak Erişimlerine Yardımcı Olma Şekli
M-E1	Ek çalışma saatinde notasını yazdırıyorum.
M-E8	Devasa fotokopiler çektiriyordum.
M-E10	Öğrencim Braille nota bilmediği için bu konuda destek almak üzere Braille nota bilen mezun görme engelli öğrencilere yönlendirdim. Az gören öğrencilerim için de büyük puntolu nota çıktılarını alıyorum.
M-E15	Denizli’de görme engelliler derneği öğrencilerin materyal ihtiyaçlarına yardımcı oluyorlar.
M-E16	Arkadaşlarını solfej parçalarını yazdırmak için görevlendiriyordum.
M-E25	Materyali kendisine uygun bir şekile getirmesi için öğrenciye veriyorum.

Tablo 57’de müzik eğitimcilerinin hiç görmeyen öğrencilerin Braille nota/ders notlarına ve az gören öğrencilerin büyük puntolu nota/ders notlarına erişmelerine, öğrenciye okuma yoluyla nota yazdırarak, arkadaşlarının yardımcı olmasını sağlayarak, materyali öğrenciye verip kendisine uygun hale getirmesini sağlayarak, mezun görme engelli öğrencilerden yardım alarak, görme engelli dernekler aracılığıyla ve büyük puntolu fotokopiler çektiler yardımıyla yardımcı oldukları görülmektedir.

Soru-16. Öğrenciniz Braille kaynaklara erişemediğinde, faydalanabileceği alternatif kaynaklar üretiyor musunuz? (Ses kayıtları ya da daha fazla zaman ayırarak eserleri öğretmek gibi.)

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen yanıtların dağılımı Tablo 58’de verilmiştir.

Tablo 58

Müzik Eğitimcilerinin Öğrencilerinin Braille Notalara Erişememeleri Halinde Alternatif Kaynak Üretme Durumları

Cevapları	f	%
Evet	26	81.25
Hayır	5	15.62
Cevaplamayan	1	3
Toplam	32	100.00

Tablo 58’de 32 müzik eğitimcisiinden 26’sının (%81,25), öğrencilerinin Braille notalara erişemediğinde faydalanabileceği alternatif kaynaklar ürettikleri (ses kaydı ve daha fazla zaman ayırarak eserleri öğretmek gibi), 5’inin (%15,62) bu konuda öğrencilerine yardımcı olmadığı görülmektedir. Müzik eğitimcilerinden 1’inin (%3) ise soruyu cevaplamadığı görülmektedir.

Soru-17. Az gören öğrencinize yönelik büyük puntolu notalar, büyük puntolu ders notları gibi kaynaklar üretebiliyor musunuz?

() Evet () Hayır

Bu soruyu yalnızca az gören öğrenciler ile çalışan müzik eğitimcilerinin cevaplama istenmiştir.

Bu soruya verilen yanıtların dağılımı Tablo 59’da verilmiştir.

Tablo 59

Müzik Eğitimcilerinin Az Gören Öğrencilere Yönelik Büyük Puntolu Nota/Ders Notu Üretme Durumları

Cevapları	f	%
Evet	7	21.87
Hayır	4	12.5
Cevaplamayan	21	65.62
Toplam	32	100.00

Tablo 59’da, 32 müzik eğitimcisiinden 7’sinin (%21,87) az gören öğrencilere yönelik büyük puntolu nota/ders notu üretebildiği, 4’ünün (%12,5) ise üretemediği görülmektedir. Bir müzik eğitimcisinin, diğer sorulara verdiği yanıtların altında az gören öğrencilerinin elektronik büyüteç kullanması nedeniyle büyük puntolu nota üretmesine gerek kalmadığını ve bu nedenle “hayır” yanıtı verdiğini belirttiği görülmektedir.

Müzik eğitimcilerinin çoğunun Braille ya da büyük puntolu kaynaklardan daha çok, ses kayıtları yaparak öğrencilerine yardımcı oldukları görülmektedir. Öğrencilere kaynak erişimleri hakkında sorulan sorulara alınan yanıtlar da, görme engelli öğrencilerin ağırlıklı olarak ses kaydı ile çalıştıklarını göstermektedir.

Soru-18. Az gören öğrencinin görme düzeyini kendinizce saptayarak, az görmesinden derslerde faydalanabiliyor musunuz? (Ben çalarken elimi izle gibi.)

() Evet () Hayır

Bu soru, yalnızca az gören öğrencisi bulunan müzik eğitimcilerine yöneliktir. Soruya verilen yanıtlar, Tablo 60’da verilmiştir.

Tablo 60

Müzik Eğitimcilerinin, Az Gören Öğrencilerin Görme kalıntısından Faydalanma Durumları

Cevapları	f	%
Evet	8	25
Hayır	2	6.25
Cevaplamayan	22	68.75
Toplam	32	100.00

Tablo 60’da, 32 müzik eğitimcisinden 8’inin (%25) az gören öğrencinin görme kalıntısından derslerde faydalanamadığı, 22’sinin (68,75) ise soruyu cevaplamadığı görülmektedir.

Soru-19. Görme engellilerin müzik alanında kullandığı teknolojik araç-gereçler hakkında bilgi sahibi misiniz?

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen yanıtların dağılımı Tablo 61’de verilmiştir.

Tablo 61

Müzik Eğitimcilerinin Görme Engellilerin Müzik Alanında Kullandığı Teknolojiler Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumları

Cevaplar	f	%
Evet	8	25
Hayır	21	65.62
Cevaplamayan	3	9.37
Toplam	32	100.00

Tablo 61’de, 32 müzik eğitimcisinden 4’ünün (%12) görme engelliler tarafından kullanılan müzik teknolojileri hakkında bilgi sahibi olduğu, 21’inin (%65,62) bu konuda bilgi sahibi olmadığı, 3’ünün (%9,37) soruyu cevaplamadığı görülmektedir.

Soru-20. Görme engelli öğrencinizin vize ve final sınavlarını yaparken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde 32 müzik eğitimcisiinden 15'inin (%46,87) bu konuda sorun yaşamadığı, 5'inin (%15,62) soruyu cevaplamadığı görülmektedir. Bu konuda sorunlarını dile getiren müzik eğitimcilerinin görme engellilerin çalgı, ses eğitimi, koro sınavlarında (performansa dayalı derslerin sınavlarında) sorun yaşamadıklarını ancak; MİÖY ve diğer teorik derslerin sınavlarında bir gözetmenden yardım alarak öğrenciyi ayrı salonda sınav yapmak durumunda kaldıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Soruya verilen örnek yanıtlar Tablo 62'de verilmiştir.

Tablo 62

Müzik Eğitimcilerinin, Görme Engelli Öğrencilerin Vize ve Final Sınavlarını Yaparken Karşılaştıkları Sorunlar

Müzik Eğitimcileri	Sorunlar
M-E2	Öğrencim ödevlerini düzenli yapıyor ve derse düzenli katılıyorsa, bir sorun yaşamıyorum. Şimdiye dek sadece bir öğrencim ile sorun oldu. Çalgı için sağlıklı olması gereken uzuvlarda spazm olan öğrencim.
M-E5	Yazılı sınav soruları görme engeli olmayan öğrenciler için tasarlandığından dolayı, sınav soruları öğrenciyi diğer öğrenciler ile kıyasla eşit şartlarda ölçmemektedir.
M-E10	Özellikle teorik sınavlarda ayrı bir salonda ve sınav kâğıdına cevapları yazacak bir yardımcıyla sınav yapmak durumunda kalıyoruz. Deşifre sınavından ve görsel içerikli sınavlardan muaf oluyorlar. Değerlendirmeyi farklı yapmak gerekiyor.
M-E26	Sınavda cevapladığı soruları kullandığımız Latin alfabesine ve normal notasyona dökmek.
M-E28	Ses eğitiminde ve koroda sıkıntı yaşamadık, ancak işitme dersinde onu ayrı sınav yapmak durumundaydım... Kendi hazırladığım bir cevap anahtarına doğru ve yanlışlarını işaretleyerek değerlendirme yapabiliyordum.
M-E32	Öğrencimin aynı zamanda hiperaktivite problemi de bulunduğu için özellikle konsantrasyon sorunu yaşıyorum. Görme engeli ile ilgili olarak kendi açıklama ve yorum gücümlle konsantrasyon sağlandıktan sonra ciddi bir sorun yaşamadım. Çünkü soru köklerini hayalinde yaşamasını sağlayabilmemiz çok önemli.

Tablo 62'de müzik eğitimcilerinin, öğrencilerin görme engelinin yanı sıra başka bir engelinin daha olması durumunda, öğrencinin uzuvlarında spazm olmasından kaynaklı sorunlar ve öğrencinin hiperaktivite probleminden kaynaklanan öğrencinin konsantre olamamasından kaynaklı sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Müzik eğitimcilerinin görme engelli öğrencilerin sınavlarında karşılaştıkları en temel sorunun, öğrenciyi ayrı bir salonda ve bir gözetmen yardımıyla sınava almak durumunda kalmaları olduğu görülmektedir. Müzik eğitimcilerinin; öğrencilerin deşifre sınavlarına alınamaması, cevapların sınav kâğıdına geçirilmesinde yaşanan sorunlar, görsel sorulardan muaf olması, sınav sorularının

normal gelişim gösteren öğrencileri ölçmeye yönelik olup görme engelli öğrenciyi ölçme konusunda yetersiz olması gibi sorunları ifade ettikleri görülmektedir.

Özsökmen'in (2019) yaptığı ve Sarı'nın (2005) yaptığı çalışmalarda da, görme engellilerin sınavlarında yaşanan en büyük sorunun, yardımcı bir gözetmene ihtiyaç duyulması ve öğrencinin ayrı bir salonda sınava alınması olduğu görülmüştür. Bu araştırmaların bulguları da, araştırmamızın bulgularını doğrular niteliktedir.

Soru-21. Görme engellilerin özel eğitim gereksinimleri göz önüne alındığında; bireysel derslerin (çalgı, piyano, ses eğitimi) süresi sizin için yeterli mi?

() Evet () Hayır

Bu soruya verilen yanıtların dağılımı Tablo 63'te verilmiştir.

Tablo 63

Müzik Eğitimcilerinin, Görme Engellilere Ayrılan Bireysel Derslerin Sürelerinin Yeterliliği Konusundaki Soruya Verdikleri Cevaplar

Cevaplar	f	%
Evet	12	37.5
Hayır	18	56.25
Cevaplamayan	2	6.25
Toplam	32	100.00

Tablo 63'te, 32 müzik eğitimcisinden 12'sinin (%37,5) görme engellilerin özel eğitim gereksinimleri göz önüne alındığında, akranları ile eşit bireysel ders süresine sahip olmalarını yeterli bulduğu, 18'inin (%56,25) ise bu süreyi yeterli bulmadığı, 2'sinin (%6,25) soruyu cevaplamadığı görülmektedir.

Soru-22. Sizce, görme engelli öğrencinizin müzik eğitimi sürecinde karşılaştığı sorunlar neler olabilir?

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde 32 müzik eğitimcisinden 4'ünün (%12,5) soruyu cevaplamadığı görülmektedir. Müzik eğitimcilerinin, görme engelli öğrencilerin kaynaklara erişim sorunları, notaları görememekten kaynaklanan sorunlar ve ulaşım sorunları yaşadıklarını düşündükleri görülmektedir. Soruya verilen örnek yanıtlar Tablo 64'te verilmiştir.

Tablo 64

Müzik Eğitimcilerinin, Görme Engellilerin Müzik Eğitimi Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar Hakkındaki Görüşleri

Müzik Eğitimcileri	Sorunlar Hakkındaki Görüşleri
M-E1	Nota kaynağı. Öğretmen notasını sağlamazsa çok zorlanıyorlar.
M-E2	Saymakla bitmez. Aklıma gelenleri sıralayayım: 1. Binamızın fiziksel koşulları engelliler için özel donanıma sahip değil. 2. Programda yer alan her ders için Braille yazılı kaynak yok. 3. Braille çıktı almak için Beşevler'deki merkeze gitmek zorunda kalıyorlar. Bu onlar için bence risk, sadece trafik bile yeter. 4. Bölümümüzde bu konuda kendini yetiştirmiş uzman kadrosu yok. 5. Ulaşımlarını sağlayacak bir servis yok. 6. Panoda bir ilan (ders programı, afiş, duyuru vb.) olduğunda onları uyaran kendi yazı türlerinde ya da sesli bilgi veren bir sistem yok.
M-E10	Bazen kendilerini yalnız ve çaresiz hissedebiliyorlar. Diğer akranlarıyla kendilerini kıyaslayıp mutsuzluk yaşayabiliyorlar. Kendileri için hazırlanmış müzik eğitimi materyalleri ve bu konudaki bilgilerden yeterince haberdar değiller.
M-E11	Ders notlarını kolayca okuyamama, nota problemi, fakülte içinde ulaşım, bazen arkadaşları tarafından kabul görmeme.
M-E12	Adaptasyon
M-E14	Kaynak sıkıntısı, gözlem yapamama, eğitim bakımından sınıfla ayrışma.
M-E15	Öğretim elemanlarının özel öğrencilerin öğrenme durumları ile ilgili eğitimlerinin olmaması.
M-E16	Sınıfa uyum, derslikleri bulma, eşyaların her sınıfa taşınması bile eğitimi etkileyen sorunlardan sayılabilir. Braille alfabesiyle yazılans kitap/kaynakların olmaması ya da bu kaynaklara ulaşma güçlüğü.
M-E25	Bir özel eğitim uzmanından eğitim almamaları bu öğrenciler için zorlayıcı olabilir.
M-E26	Ders esnasında not tutma, sınav esnasında sınav kâğıdını yazabilme, çalgı çalışmada zaman açısından güçlük.

Tablo 64'te araştırmamıza katılan müzik eğitimcilerinin görme engellilerin müzik eğitimi sürecinde; öğretmenin nota sağlamadığı durumlarda öğrencinin zorlanması, programda yeralan her ders için Braille kaynakların olmaması, MEAD binalarının fiziksel koşullarının engellilere uygun olmaması, materyal temin etmek için bir yerlere gitmeleri halinde trafik gibi birçok riskle karşı karşıya olmaları, MEAD'larda bu konuda yetişmiş uzman kadrosunun olmaması, öğrencilerin ulaşımının sağlanmaması, panolardaki afiş, duyuru vb. ilanların görme engelli öğrencilere uygun olarak hazırlanmaması, kendilerini akranları ile kıyaslayıp mutsuzluk yaşama, kendileri için hazırlanmış müzik eğitimi materyallerinden haberdar olmama, ders notlarını kolayca okuyamama ve derslerde not tutma, fakülte içinde ulaşım, bazen arkadaşları tarafından kabul görmeme, adaptasyon, gözlem yapamama,

eğitim bakımından sınıfla ayrışma, öğretim elemanlarının görme engellilerin eğitimi ile ilgili bir eğitim almamalarından kaynaklı sorunlar, sınıfa uyum, derslikleri bulma, eşyaların sınıfa taşınması, kaynakların olmamasının yanısıra kaynaklara ulaşma güçlüğü, öğrencilerin bir özel eğitim uzmanından eğitim almamalarının öğrenciler için zorlayıcı olması, sınav kâğıdını cevaplama konusunda yaşanan sorunlar ve çalgı çalışma esnasında ezbere dayalı çalışma nedeniyle zaman sıkıntısı yaşama gibi sorunlarının olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Soru-23. Varsa, görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde karşılaştığınız diğer sorunlar nelerdir?

Araştırmaya katılan 32 müzik eğitimcisiinden 13'ünün (%40,62) sorun belirttiği görülmektedir. Müzik eğitimcilerinin, öğrencilerin Braille nota okuma becerilerinin zayıf olmasından kaynaklı sorunlar, görsel materyalleri kullanamamaktan kaynaklanan sorunlar, sınıfa anlatılacak konuların görme engelli öğrenciye uygun olarak anlatılması için yöntem bulmak durumunda kalma, zaman kısıtlılığı, bazı duygusal sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu konudaki örnek görüşlere, Tablo 65'de yer verilmiştir.

Tablo 65

Müzik Eğitimcilerinin, Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Diğer Sorunlar

Müzik Eğitimcileri	Sorunlar
M-E1	Bir dönemde birden fazla görme engelli öğrenci verilmemeli. Çünkü nota yazımı için ek çalışma gerekiyor.
M-E2	Ben derse gelemediğimde benim yerime derslerini yapabilecek kimseleri yok. Bazıları aşırı duygusal ve alıngan oluyor. Çoğu kişisel temizliğine çok dikkat ediyor ama.Farklı durumlarda engelsiz bir öğrencimi nazik bir şekilde uyarabiliyorken engeli olana aynı uyarıyı dostça yapmanın yolunu bulamıyorum. Örneğin elleri ortak bir çalgıyı kullanmak için yeterince temiz değilse, hiçbir şey söylemiyor, dersten sonra klavyeyi temizliyorum. Çünkü engellerinden ötürü bunu fark etmeyeceklerini ve üzülebileceklerini düşünüyorum.
M-E10	Özellikle Braille nota öğrenme ve kullanma becerileri zayıf. Görsel materyal kullanamamak işleri zorlaştırıyor. Onlara uygun, belirli bir sınırlılıkta bir program uyguluyor ve toleransı en üst noktada tutuyorum.
M-E12	Dili etkin kullanma, izah edememe, anladığından emin olamama.
M-E16	Sınıfa öğreteceğim konunun anlatımı-öğretimi için görme engelliye farklı bir yöntem arayışına girmem ve çoğunlukla derste yeterli zaman bulamamam. Yeterli materyal olmaması. Öğrencinin konuyu anlamadığı zaman derse katılamaması. Yazılı ve sözlü sınavlarda ya da yazılı ödev çalışmalarında öğrencinin ödev gönderememesi. Özellikle son yıllarda WhatsApp'tan verilen armoni ödevlerini öğrencinin yapamaması; benim değerlendirme-öğretme konusunda sıkıntı yaşamama neden oluyor.
M-E18	Repertuar belirleme, piyano çalma tekniği ile ilgili sorunlar.
M-E21	Bazı öğrenciler, engelini kullanarak iltimas isteyebiliyor.
M-E26	Somut ifadeleri soyutlaştırmadaki güçlük
M-E28	Deneyimsizlik ve yaklaşım konusunda tereddütlerim olmuştu. Öğrencim çok hevesli ve yetenekli bir öğrenciydi. Kendi alanımda epey yol kat etmiştik.

Tablo 65'te müzik eğitimcilerinin görme engellilerin müzik eğitimi sürecinde; bir dönemde birden fazla görme engelli öğrencinin verilmesinin öğrenciye nota yazdırmak için kullanılan süreyi etkilemesi, öğrenci ile çalışan öğretim elemanı derse gelemediğinde öğrencinin dersini yürütebilecek başka birinin olmaması, engelli öğrencilerin üzüleceği ve engelleri dolayısıyla bazı şeyleri fark edemeyeceği düşüncesiyle ortak çalgı kullanımı esnasında uyulacak temizlik kuralları konusunda öğrencinin uyarılamaması, bazı öğrencilerin Braille nota okuma ve öğrenme becerilerinin zayıf olması, görsel materyallerin bu öğrenciler için kullanılamamasının getirdiği zorluklardan kaynaklı sorunlar, bu öğrencilere sınırlı bir program uygulanmak zorunda kalınması, öğrenciye izah edememe, anladığından emin olamama, sınıfa anlatılacak konuların görme engelli öğrencilere anlatılması için uygun yöntem arayışına girilmesi, bu öğrenciler ile ilgilenmek

için zaman sıkıntısının yaşanması, öğrencinin konuyu anlayamadığı ve materyal temin edemediğinde derse katılamaması, yazılı ödevlerin öğrenciye gönderilememesi, öğretmenin bu ödevleri kontrol edememesi nedeniyle öğrenciyi değerlendirememesi, somut ifadeleri soyutlaştırmada güçlükler yaşanması, deneyimsizlik ve öğrenciye yaklaşım konusunda tereddüt etme ve bazı öğrencilerin engelinden dolayı iltimas istemesi gibi sorunlar yaşadığı görülmektedir.

Soru-24. Görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinin hem öğrenciler açısından, hem sizin açınızdan erişilebilir ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için çözüm önerileriniz nelerdir?

Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, müzik eğitimcilerinin, görme engellilere Braille nota öğretilmesi, müzik eğitimi materyallerine yönelik kütüphaneler kurulması, eğitimcilerin görme engellilerin eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim almaları gibi önerilerde bulundukları görülmektedir. Bu soruya verilen örnek yanıtlar Tablo 66'da verilmiştir.

Tablo 66

Müzik Eğitimcilerinin Müzik Eğitimi Sürecinin Erişilebilir ve Verimliliğini Artırmaya Yönelik Sunduğu Öneriler

Müzik Eğitimcileri	Öneriler
M-E1	Müzik eğitimi veren, özellikle yükseköğretim kurumlarında Good Feel yazılımının edinilmesi lazım. Bu programlar notayı hatasız tarayamaları da, xml formatındaki notaları çevirebiliyorlar. Bu sorun, Türkiye genelinde yaşanıyor diye düşünüyorum. Dijital nota kütüphanesi bu sorunu çözer. Ayrıca, üniversite kütüphaneleri ücretli dijital kütüphanelere üyelik yapabilir.
M-E2	En büyük sorunum zaman. Keşke tüm öğrencilerim haftada iki kez en az 50 dakikalık ders alabilse, bu dersler engelliler için 3 kez olsa. Bu konuda yetmiş bir uzmanın bölümde bulunması, tüm sorunların çözümü için iyi bir kaynak olurdu. Derse gelemediğimde görme engelli öğrencinin dersini benim yerime sürdürecektir bir uzmanın olması, okulun fiziksel koşullarının engellilere uygun olarak düzenlenmesi, ulaşmaları için bu öğrencilere servis konulması, online kaynakların bu öğrencilerin erişimine ücretsiz olarak açılması, engelli öğrencilere ve öğretmenlerine PDR desteği verilmesi iyi olurdu.
M-E11	İlgili kütüphaneler oluşturulmalı, hem ders notları hem de notalar kabartma yazıyla verilmeli. Öğretmenler sevecen ve yapıcı olmalı. Öğrencileri etkinliklere dahil etmeli.
M-E12	Üniversitelerin yetenek sınavlarında öğrencilere Braille nota yazabilme şartı getirilmeli.
M-E16	Her şeyden önce Braille ders kitaplarının olması, öğrencilerin Braille alfabesini iyi biliyor olması gerekiyor. Engelli öğrenciler için ayrı bir ders saatinin ayrılması, öğrencinin öğreniminin öğretmenin inisiyatifine bırakılmaması; akla gelen ilk çözüm önerileri olabilir. Bu öğrencilerin, öğrencilik ve öğretmenlik yaşamında iletişim halinde olmaları, bu konuda farkındalık yaratmaları, deneyimlerini paylaşmaları ve eğitim araçlarını kullanma konusunda birbirlerine destek olmaları; eğitimi kolaylaştıracak öneriler olabilir.
M-E17	Görme engellilerin kullandığı teknolojik araç-gereçler hakkında öğretim elemanları eğitilmeli.
M-E23	Braille nota yazımı, her görme engelli öğrenciye ücretsiz kurslarla öğretilmeli. Nota arşivi genişletilmeli, üniversitelerde bu konuda deneyimli ve bilgili öğretim elemanları bulunmalı.
M-E24	Derslerin bu konuda eğitim almış uzmanlar tarafından bire bir yürütülmesi gerekir. Görme engellilerin müzik öğretmenliği dışında müzik eğitiminin diğer meslek alanlarında eğitim alması gerektiğini düşünüyorum.
M-E25	Türkiye genelinde ihtiyaç dahilinde görme engelliler için ayrı MEAD'lar açılmalı. Böylece öğrencilerin özel durumlarına uygun donanıma sahip ve bu konuda uzmanlaşmış hocalarla çalışmaları sağlanabilir.
M-E27	Görme engelli öğrencilerin müzik dersleri konusunda maalesef hiç bilgili değiliz. Müzik öğretmenliği programlarına Braille nota okuyabilme ve öğretebilme konusunda dersler eklenebilir diye düşünüyorum. Bir de bölüm kütüphanesinde görme engelliler için kaynaklara yer verilebilir.
M-E29	Hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi. Braille alfabesi okuyabilen en az bir eğitimcinin kurumda bulunması ve diğer eğitimcilere kaynak bulma ve okuma konusunda yol gösterici olması.

Tablo 66’da müzik eğitimcilerinin;

- Görme engellilerin Braille nota edinmelerini sağlayan *Good Feel* yazılımının üniversiteler tarafından alınarak dijital bir nota arşivi oluşturulması,
- Üniversitelerin ücretli dijital kütüphanelere üye olması,
- MEAD’larda görme engellilerin eğitimi konusunda yetişmiş bir uzmanın bulunması,
- Öğrencilerin ulaşımı için servis konulması,
- Online kaynakların bu öğrencilerin erişimine ücretsiz olarak açılması,
- Görme engellilerin ders süresinin daha fazla olması,
- Engellilere ve engelliler ile çalışan eğitimcilere PDR desteği verilmesi,
- Braille nota ve ders notlarının yer aldığı kütüphanelerin oluşturulması,
- Bu öğrencilerin eğitimlerinin öğretmenin insiyatifine bırakılmaması,
- Bu öğrencilerin öğrencilik ve öğretmenlik yaşamları boyunca iletişim halinde olmaları,
- Öğretim elemanlarının görme engellilerin kullandığı teknolojik araç-gereçler ile ilgili eğitilmesi,
- Görme engelli öğrencilere ücretsiz kurslarla Braille nota öğretilmesi,
- Yetenek sınavlarında görme engellilere Braille nota bilme şartı getirilmesi,
- Görme engelli öğrencilere yönelik MEAD’lar açılarak engellilere uygun şartlarda çalışmalarının sağlanması,
- Görme engellilerin derslerinin konunun uzmanları tarafından bire bir yürütülmesi,
- Görme engellilerin müzik öğretmenliği dışında müzik eğitiminin başka alanlarında mesleki eğitim almaları,
- Müzik eğitimi programlarına Braille nota eğitimine yönelik derslerin konulması,
- Müzik eğitimcilerine hizmet içi eğitim verilmesi gibi önerilerde bulundukları görülmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma verileri doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar, ‘görme engelli öğrenciler açısından’ ve ‘müzik eğitimcileri açısından’ olmak üzere iki başlık altında sunulmuş ve tespit edilen sorunların çözümüne yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Bu araştırma, Türkiye’deki müzik öğretmeni yetiştiren kurumlardalisans düzeyinde eğitim alan görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde yaşanan sorunları/ihtiyaçlarını, tespit etmek ve sorunların çözümüne yönelik öneriler getirmek amacıyla yapılmıştır. Bu sürece ilişkin sorunlar, görme engelli öğrenciler ve bu öğrenciler ile çalışmış müzik eğitimcilerin görüşlerine dayalı olarak ortaya konmuştur. Bu araştırma nitel bir araştırmadır ve betimsel bir durum çalışmasıdır.

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Türkiye’deki üniversitelerin müzik eğitimi anabilim dallarında (MEAD) lisans düzeyinde öğrenim gören görme engelli öğrenciler ve görme engelli öğrenciler ile çalışmış tüm müzik eğitimcileri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan görme engelli öğrencilerin tespit edilebilmesi için, ülkemizdeki tüm MEAD’ların başkanlarıyla görüşülmüştür ve 2019-2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde 26 MEAD’dan 8’inde (%30.7) 16 görme engelli öğrencinin eğitim aldığı tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin tümü, yani evrenin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir.

Görme engelli öğrenciler ile çalışmış müzik eğitimcilerinin tespit edilebilmesi için ise MEAD’larda görev yapan tüm akademisyenlere, üniversitelerin web sayfalarında yer alan e-posta adresleri, telefon numaraları ve sosyal medya araçları ile ulaşılarak, görme engelli öğrenciler ile çalışma tecrübesi bulunması koşuluyla araştırmaya katılmaları istenmiştir.

Araştırmaya 26 MEAD'ın 12'sinden (MEAD'ların %46'sinden)32 akademisyen katılmıştır.

Araştırma verileri, katılımcılara uygulanan 'yapılandırılmış görüşme formları' aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

6.1.1. Görme Engelli Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Sonuçlar

MEAD'larca yapılan giriş yetenek sınavlarında, görme engelli öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara bakıldığında, %81,25'inin herhangi bir sorunla karşılaşmadığı saptanmıştır. Sorun yaşayan öğrencilerin ise, sınav esnasında bekleme sürelerinin uzun olması ve bekleme yerlerinin uygun olmaması, engelliler hakkında bilgi sahibi olmayan refakatçilerin sınavlarda görevlendirilmesi ya da hiç refakatçi olmaması, öğretim elemanlarının engelli öğrenciler konusunda kendilerini yetersiz hissetmeleri nedeniyle öğrencinin okula kabul aşamasında sorun yaşanması, deşifre solfej okumaya yönelik soruların görme engellilere sorulamamasından kaynaklanan sorunlar yaşadıkları saptanmıştır.

Öğrencilerin MEAD'lara ilk geldikleri anda ve öğrenim süreçlerince yaşadıkları kaygıların durumuna bakıldığında, %37,5'inin, dersleri anlamama, yalnız kalma, güven eksikliği nedeniyle kaygılanma, derslerde görme engelinden ötürü yardım istediğinde ötekileştirilme, fakülte içerisinde rahat dolaşamama gibi kaygılar yaşadıkları, kaygılı öğrencilerin %66'sının kaygılarının zaman içerisinde ortadan kalktığı saptanmıştır.

Öğrencilerin eğitimcilerine ve arkadaşlarına, kendileriyle nasıl iletişim kurulacağı, nasıl ders anlatılacağı konusunda rehberlik edebilme durumlarına bakıldığında, öğrencilerin %81,25'inin bu konuda herhangi bir sorun yaşamadıkları saptanmıştır.

Öğrencilerin piyano, çalgı, ses eğitimi gibi derslerde akranlarından daha fazla ek süreye ihtiyaç duyup duymama durumlarına bakıldığında; %68,75'inin, piyano, çalgı ve ses eğitimi gibi bireysel derslerde ek süreye ihtiyaç duymadıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin MEAD'lardaki toplu derslere dahil olma durumlarına bakıldığında, %81,25'inin, genellikle armoni ve işitme (MİOY) derslerinde tahtaya yazılanların seslendirilmemesinden kaynaklanan sorunlar ve Braille nota temin edemediği için derse katılamama sorunu yaşadığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra, üniversitelerin uzaktan eğitim portalları üzerinden verilen uzaktan eğitim materyallerinden yararlanamama, Braille nota bilmemekten kaynaklı olarak işitme derslerinde dikte yazmakta zorlanma, işitme ve koro

derslerinde nota temin edememekten kaynaklı olarak derse katılamama, bazı sözel derslere dahil olma ve bazı şeyleri ezberlemede zorlanma gibi sorunlar yaşandığı sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin Braille nota bilme durumlarına bakıldığında, %56,25'inin Braille Nota bildiği, %12,5'inin büyük ya da küçük puntolu nota okuyabildiği halde Braille nota bildiği ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin Braille notalara erişebilme durumlarına bakıldığında, genellikle *Engelsiz Nota* Kütüphanesi olmak üzere az da olsa uluslararası kütüphaneler aracılığıyla, derslerde aldıkları ses kayıtlarını dinleyerek yada hocalarının/arkadaşlarının okuması yoluyla yazarak Braille notalara eriştikleri saptanmıştır. Yazılı kaynaklar kullanılarak yürütülen derslerin materyallerine erişim durumlarına bakıldığında, derslerde ses kaydı alarak, arkadaşlarına/ebeveynlerine ders notlarını seslendirterek, derslerde Braille yazı araçlarıyla ya da bilgisayar yardımıyla not tutarak, kitapların dijital halini görme engellilerin kullandığı internet kütüphanelerinden indirerek ya da tarayıcı yardımıyla dijital hale getirerek, dijital formattaki kitapları Braille yazıcılardan çıktı alarak, büyük puntolu fotokopi çektirerek, arkadaşlarından yardım alarak eriştikleri sonucuna varılmıştır. Görme engellilerin genellikle ses kaydı alarak ders materyallerine eriştikleri görülmüştür. Braille yazıcılardan çıktı alma, dijital metinleri ekran okuyucular aracılığıyla bilgisayarlara seslendirtme gibi olanakların, görme engellilerin ders materyallerine erişimlerini kolaylaştırdığı görülmüştür.

Öğrencilerin, görme engellilerin faydalanabileceği ulusal- uluslararası müzik kütüphaneleri ve görme engelli müzisyenlerin iletişim halinde olduğu sosyal medya gruplarından haberdar olma/faydalanma durumlarına bakıldığında, %31,25'inin, görme engellilerin faydalanabileceği ulusal ya da uluslararası kütüphaneler ve görme engelli müzisyenlerin oluşturduğu sosyal medya grupları hakkında bilgi sahibi olmadığı, %37,5'inin bu kütüphane ya da sosyal medya gruplarından faydalanamadığı; bir öğrenci hariç bu öğrencilerin hepsinin yalnızca *Engelsiz Nota* Kütüphanesi'nden faydalandığı saptanmıştır.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelerin kütüphanelerinden faydalanma durumlarına bakıldığında, %75'inin, öğrenim gördükleri üniversitelerin kütüphanelerinden ders materyali ve ilgi duydukları konularla ilgili kaynaklara erişim anlamında faydalanamadıkları ortaya çıkmıştır. Öğrenim gördükleri üniversitelerin engelli danışma birimlerinin varlığından haberdar olma ve bu birimlerden faydalanma durumlarına bakıldığında ise, %18,75'inin, öğrenim gördükleri üniversitelerin engelli danışma

birimlerinin varlığından haberdar olmadığı, %56,25'inin bu birimlerden üniversitelerin fiziki şartlarının engellilere uygun olarak düzenlenmesi, ders materyallerine erişim, psikolojik destek gibi konularda faydalanamadığı ve bu sorunlarla kendi başlarına baş etmek zorunda kaldığı tespit edilmiştir. Bu durum, üniversitelerin görme engelli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama ve öğrencileri sosyalleştirme konularında istenilen düzeye ulaşamadığını göstermiştir.

Vize ve final sınavlarının erişilebilir/fırsat eşitliğine dayalı bir şekilde yapılıp yapılmadığına bakıldığında, öğrencilerin %87,5'inin sınavlarının, erişilebilir/fırsat eşitliği göz önüne alınarak yapıldığını belirttikleri görülmüştür. Bu durum, Türkiye'deki MEAD'larda eğitim alan görme engelli öğrencilerin vize ve final sınavlarının büyük ölçüde erişilebilir ve fırsat eşitliği göz önüne alınarak yapıldığını ortaya çıkarmıştır.

Öğrencilerin müzik eserlerini nasıl çalıştıklarına bakıldığında, büyük çoğunluğunun, eserleri, eğitimcilerine solfej ya da bona yaptırarak ses kaydı aldıkları ve bu kayıtları bölüm bölüm ezberleyerek çalıştıkları tespit edilmiştir. Ses kaydının yanısıra Braille ve büyük puntolu notalardan da yararlandıkları saptanmıştır. Müzik eserlerini öğretmenleri ile birlikte çalarak ezberleyen öğrencilerin de olduğu görülmüştür. İster ses kaydıyla, ister notayla çalışıyor olsunlar, her durumda eseri ölçü ölçü, motif motif, cümle cümle; hafızalarında tutabilme durumlarına göre bölüm bölüm ezberledikleri saptanmıştır. Bu şekilde çalışılması halinde; öğrencinin taklitçiliğin ötesine geçememesi, müzikal yorumlamaya ve çalgı tekniklerine dair bir şey öğrenecek vaktinin kalmaması muhtemeldir.

Öğrencilerin görme engellerinin, derslerde, sınavlarda ve konserlerde çalma/söyleme performanslarını etkileyip etkilemediğine bakıldığında, %43,75'inin, görme engelli olmalarının; derslerde, sınavlarda ve konserlerde çalma/söyleme performanslarını etkilemediği görülmüştür. Görme engelli olmalarının, çalma/söyleme performansını etkilediğini belirten öğrencilerin ise, insanların kendisine nasıl baktığını merak etme, ışığa bağlı olarak enstrümanını göremediği için sorun yaşama, karşısındaki insanları göremediği için heyecanlanma, görme engelinden dolayı utangaç, tedirgin ve heyecanlı olma, fiziki şartlarını bilmediği ortamlarda sahneye çıkmaktan tedirgin olma ve provalar esnasında mekânı keşfetme ihtiyacı duyma şeklinde etkilendikleri ortaya çıkmıştır. Görme engellerinin çalgı hakimiyetlerini etkileyip etkilemediğine bakıldığında ise, %43,75'inin görme engelli olmalarının, çalgı hakimiyetlerini etkilemediği saptanmıştır. Engelli olmalarından ötürü çalgı hakimiyetlerinin etkilendiğini belirten öğrencilerin;

Braille notası olmayan eserlerin deşifresinde zorlanma, gitar çalarken perdeler arası büyük atlamalar gerektirdiği için harmonik ve yapay harmoniklere erişmekte zorlanma, görme engelli öğrencilere yönelik olarak duruş tutuş hareketlerinin açıklanmaması nedeniyle bazı hataları düzeltememe, piyano ve bağlamada pozisyonları görememe şeklinde etkilendiği saptanmıştır.

Müzik teknolojilerini kullanabilme durumlarına bakıldığında, sadece %25'inin müzik teknolojilerini kullanabildiği ortaya çıkmıştır.

Müzik eğitimcilerinin, görme engellilerin müzik eğitimi sürecinde ne gibi sorunlar yaşadıkları, öğrencilere sorulduğunda, %75'inin, çalıştıkları müzik eğitimcileri ile, görme engelliler ile çalışırken yaşadıkları sorunlar konusunda empati kurabildikleri ortaya çıkmıştır. Görme engelli öğrenciler, müzik eğitimcilerinin, görme engellilerin eğitimi konusunda deneyim/bilgilerinin olmamasından ve bu öğrencilerin kaynaklara erişim güçlüğü yaşamalarından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, Braille notası bulunmayan metotları öğrenciye öğretmek zorunda kalma ve bu nedenle vakit kaybetme gibi sorunlar yaşadıklarını belirttikleri görülmüştür. Buna ek olarak, görme engelli öğrenciye göstererek örnekleme yaparak çalgı öğretmenin mümkün olmaması nedeniyle dokunarak çalgı öğretmek zorunda kalma, çalgı pozisyonlarını öğretme gibi sorunlar yaşadıklarını, tahtayı görme engelli öğrenci için seslendirmek zorunda kaldıklarını, ses eğitimi ve şan gibi derslerde duruşların gösterilmesinde ve armoni dersinin anlatımında zorlandıklarını, Braille nota bilmemekten kaynaklı sorunlar yaşadıklarını düşündükleri görülmüştür.

Öğrencilerin %87,5'inin, müzik eğitimcilerinin, eğitim sürecini kolaylaştırıcı çözüm yolları bulabildiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde yaşadıkları sorunları göz önüne alarak, müzik öğretmeni olduklarında yaşamaları muhtemel sorunlara ilişkin görüşleri sorulduğunda, öğrencilere nota öğretme, sınıf yönetimi, tahtayı kullanma, öğrenciler parmak kaldırdığında görmediği için söz hakkı verememe, çekingenlik, güven eksikliği, öğretememe kaygısı, yalnız hareket edememe, idarecilerin engelli bir öğretmen olmalarından ötürü olumsuz tutumlarıyla karşılaşma gibi konularda sorun yaşayacaklarını öngördükleri ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde yaşadıkları diğer sorunlara bakıldığında, %18,75'inin, fakülte içinde ve okula gidip gelmede ulaşım sorunu yaşadıkları, orkestra

derslerinin normal öğrencilere yönelik işlenmesi ve eğitimcinin ilgisizliği nedeniyle derse dahil olamama gibi sorunlar yaşadıkları saptanmıştır.

Görme engelli öğrencilere, müzik eğitimi sürecinin erişilebilir ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için getirebilecekleri öneriler sorulduğunda; müzik eğitimcilerinin ve Braille nota bilmeyen öğrencilerin Braille nota öğrenmeleri, müzik eğitimcilerinin öğrencilere kaynak erişimi konusunda yardımcı olmaları, üniversitelerin müzik alanında kullanılan teknolojileri temin etmeleri ve görme engelli öğrenciler için uluslararası kütüphanelerden müzik materyalleri temin etmeleri, ortaokul ve liselerde olduğu gibi üniversitelerde de görme engelli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) yapılması ve uygun eğitim ortamlarının sağlanması gibi önerilerde bulundukları saptanmıştır.

6.1.2. Görme Engelliler ile Çalışmış Müzik Eğitimcileri Açısından Sonuçlar

Müzik eğitimcilerinin, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarca yapılan yetenek sınavlarında, görme engellilerin sınavlarının yapılmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında genellikle bu öğrencilere deşifre solfej okuma becerisini ölçen soruların sorulamamasından kaynaklanan sorunların yaşandığı ve dikte yazımında güçlüklerle karşılaşıldığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra, öğrencinin sınavı esnasında kamera kaydı yapılmaması ve sınavı tek bir gözetmenin, görme engelli öğrenciyle yalnız kalarak yapması halinde, kurumların hukuki sorunlar yaşayabilecek olması, YÖK tarafından belli bir engelli kontenjanı ayrılması nedeniyle müzikal yeteneği olmayan görme engelli öğrencilerin MEAD'lara mecburen kabul edilmesi, sınavlarda refakatçi bulunmaması ve görme engelli öğrencilere diksiyonlarına bakmak için metin okutulmaması gibi sorunların olduğu saptanmıştır.

Görme engelli öğrencilerin akranlarıyla eşit koşullarda yetenek sınavına tabi tutulup tutulmadıklarına ilişkin görüşlerine bakıldığında, %68,75'i görme engellilerin akranları ile eşit koşullarda yetenek sınavına tabi tutulduklarını, %12,5'inin, bu öğrencilere ayrı sınav hazırlandığını ve %6,25'inin, bu öğrencilerin akranlarına göre yetenek sınavlarında daha avantajlı olduğunu düşündüğü ortaya çıkmıştır.

Müzik eğitimcilerinin, görme engelli öğrencilerle ilk karşılaştıklarında yaşadıkları kaygılara bakıldığında, %50'sinin, bu öğrenciler ile ilk karşılaştıklarında öğretememe kaygısı yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Bu öğrencilere rehberlik ederken karşılaştıkları sorunlara bakıldığında, öğrencinin engelini bahane ederek çalışmaması, Braille nota temini sorunu, az gören öğrencilerin Braille nota öğrenmeye direnç göstermeleri ve notaları büyüteçle okumaları nedeniyle öğrenme-öğretme hızının düşmesi, öğrenciye Braille nota yazdırılması esnasında eksik veya yanlış nota okunması halinde karşılaşılan sorunlar, göstererek örnekleme yapılamadığı için çalgı ve ses eğitiminde teknik aktarımı konusunda zorlanması, öğrencinin Braille nota bilmemesi halinde tamamen Ses kaydına dayalı olarak çalışmak durumunda kalınması, öğrencinin piyano düzenini algılayamaması ve tuşlar arasındaki uzaklığı çok tekrar yaparak öğrenmek zorunda kalması, Braille notaların birinin yardımıyla yazılması halinde öğrencinin birine bağımlı olduğu için huzursuz olması, çalgı çalarken nota okuyamaması, görme engellilerin eğitimi hakkında bilgi sahibi olmamaları, öğrencinin kendi notasını kendi imkanlarıyla yazması nedeniyle az sayıda parçadan yararlanması ve öğretilen tüm bilgileri öğrenememesi, armoni kurallarının öğretilmesinde zorlanması, yazılı ödev verilmesi halinde öğrencinin ödevinin yazılı olarak kontrol edilememesi nedeniyle ölçme ve değerlendirmede zorlanması, görme engellilerin sınavlarında bir yardımcıya ihtiyaç duyulması, öğrencinin sınıftaki deşifre sınavlarına katılamaması, öğrencinin piyano partitürü okumayı bilmemesi ve Braille nota bilmediği için eğitiminin bunu öğretememesi nedeniyle derslerin yavaşlaması, sınavlarda ve derslerde görsel materyallerin anlatılmasında güçlük yaşanması, öğrencinin jest ve mimiklerini kullanamaması nedeniyle derste neyi anladığının tam olarak eğitimci tarafından anlaşılamaması gibi sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir.

Bu sorunlara müzik eğitimcilerinin nasıl çözüm bulduğuna bakıldığında ise, öğrencilerin diğer akranları gibi değerlendirileceğini belirterek ötekileşme sorununun önüne geçme, derslerde bir önceki kuşak görme engelli öğrencilerden yardım alma, *Engelsiz Nota*Kütüphanesi aracılığıyla Braille nota temin etme, öğrenciye Braille nota yazdırırken eksiksiz okuma, Braille nota bilen bir kişi ile iletişime geçerek öğrencinin Braille nota öğrenmesini sağlama, yazabildiği parçalardan ödev verme, solfej parçalarını yazmaları için arkadaşlarını görevlendirme, armoni kurallarının öğretiminde piyano başında uygulama yapma, öğrencinin çalacağı/söyleyeceği eserlerin ses kaydını yapma, melodik eser/etütler seçerek öğrencinin kolay ezberlemesini sağlama, sınavlarda bir gözetmenden yardım alma, düzeyli ve samimi ilişkiler kurarak performanslarını artırma gibi yollarla çözüm buldukları görülmüştür. Ancak, Braille nota temini ve deşifre nota okuma sorununa kalıcı bir çözüm bulunamadığı görülmüştür.

Müzik eğitimcilerinin, görme engellilerin eğitimi ile ilgili kaynaklara ihtiyaç duyma durumlarına bakıldığında, %56,25'inin, yani yarısından fazlasının bu konuda yardımcı kaynaklara (makale, kitap, video gibi) ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır.

Bu kaynaklara nasıl ulaştıklarına bakıldığında ise, sadece %28,12'sinin başta GoogleScholar ve YouTube olmak üzere internet aracılığıyla, görme engelli öğrenciler ve görme engellilerin eğitimi hakkında bilgi sahibi olan öğretmenler aracılığıyla bu kaynaklara ulaşabildikleri sonucuna varılmıştır.

Müzik eğitimcilerinin, görme engellilerin faydalanabilecekleri ulusal ya da uluslararası müzik kütüphaneleri hakkında bilgi sahibi olma durumlarına bakıldığında, %43,75'inin, yani yaklaşık olarak yarısının, bu kütüphaneler hakkında bilgi sahibi olduğu ve öğrencilerine müzik materyalleri temin etme konusunda yardımcı olabilir durumda olduğu sonucuna varılmıştır.

Müzik eğitimcilerinin, görme engelli öğrencilerin müzik eserlerini çalışma sürecini bilme durumlarına bakıldığında, genel olarak, görme engelli öğrencilerin, bir müzik eserini nasıl çalıştığını bildikleri sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin de belirttiği üzere müzik eğitimcileri de görme engelli öğrencilerin ellerindeki mevcut Braille ya da büyük puntolu notayı okuyarak ya da derslerde yaptıkları ses kayıtlarını dinleyerek, bölüm bölüm ezberleyerek çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Müzik eğitimcilerinin, engeli olmayan öğrencilerine göstererek öğrettikleri çalgı teknikleri, vokal teknikleri gibi öğeleri, görme engelli öğrencilerine nasıl öğrettiklerine bakıldığında, görme engelli öğrencilere daha detaylı anlatarak ve ellerine/parmaklarına dokunarak, koro derslerinde duruşları yanında duran arkadaşlarından yardım alarak öğrettikleri saptanmıştır. Koro derslerinde ise koreografi olması halinde zorlanıldığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan müzik eğitimcilerinin görme engelli öğrencilerinin, Braille nota bilip bilmediğine bakıldığında, müzik eğitimcilerinin %50'sinin çalıştığı görme engelli öğrencilerin, Braille nota bilmekte olduğu saptanmıştır.

Müzik eğitimcilerinin, Braille nota bilmeyen öğrencilerin derslerinin yürütülmesinde karşılaşılan sorunlarla ilgili görüşlerine bakıldığında, eğitimcilerin yarısının Braille nota bilmeyen öğrencilerin öğrenim sürecinin yavaşladığını, parçaları deşifre edemediğini, ses kaydı yaparak ya da ölçü ölçü öğrenciye ezberleterek çalışmak zorunda kaldıklarını ve bu durumun vakit kaybına neden olduğunu belirttikleri görülmüştür.

Müzik eğitimcilerinin, öğrencilerinin Braille ya da büyük puntolu notalara ve ders notlarına erişimlerine yardımcı olup olmadıklarına bakıldığında, %37,5'inin, öğrencilerinin Braille ya da büyük puntolu notalara ve ders notlarına erişmelerine yardımcı olabildikleri, %21,87'sinin, az gören öğrenciler için büyük puntolu notalar ya da ders notları hazırlayabildikleri görülmüştür. Müzik eğitimcilerinin Braille ve büyük puntolu nota erişiminden çok, öğrencilerine ses kayıtları yaparak yardımcı oldukları tespit edilmiştir. Bu durum, öğrencinin nota öğrenmeye ihtiyaç duymamasını da büyük ölçüde tetiklemektedir. Müzik eğitimcileri, öğrencilerine, materyali önceden verip kendisine uygun şekle getirmesini sağlayarak, arkadaşlarından yardım alarak, bir önceki kuşak görme engelli öğrencilerden yardım alarak, çalışacağı etüt/eserin notasını yazdırarak, büyük puntolu fotokopi çektiler ve yardımcı oldukları saptanmıştır.

Müzik eğitimcilerinin, öğrencilerinin materyallere erişemedikleri durumlarda alternatif kaynak ya da çözüm üretme durumlarına bakıldığında, %81,25'inin, öğrencilerin Braille ya da büyük puntolu notalara erişememeleri halinde ses kaydı yapmak ya da daha fazla zaman ayırmak gibi alternatif çözümler geliştirmekte oldukları tespit edilmiştir.

Müzik eğitimcilerinin az gören öğrencilerinin görme kalıntısından derslerde yararlanma durumuna bakıldığında, %25'inin, az gören öğrencilerin görme kalıntısından (ben çalarken elimi izle gibi.) derslerde faydalandığı sonucuna varılmıştır.

Müzik eğitimcilerinin, görme engellilerin kullandıkları müzik teknolojileri hakkında bilgi sahibi olma durumlarına bakıldığında, %65,62'sinin, görme engellilerin kullanabileceği müzik teknolojileri hakkında bilgi sahibi olmadığı sonucuna varılmıştır.

Müzik eğitimcilerinin, görme engelli öğrencilerin vize ve final sınavlarını yaparken karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşlerine bakıldığında, yaklaşık olarak yarısının, bu öğrencilerin vize ve final sınavlarını yaparken bir sorunla karşılaşmadığı görülmüştür. Bu konuda yaşanan sorunların ise görme engelinin yanı sıra hiperaktivite, kas spazmı vb. olmasından kaynaklanan (öğrencinin konsantre olamaması ve çalarken kasılması gibi.) sorunlar, sınavlarda yardımcı bir gözetmene ihtiyaç duyulması, öğrencilerin sınav kâğıtlarının normal notasyona geçirilmesinde zorlanması, öğrencilerin deşifre sınavlarına alınamaması, sınav sorularının normal öğrencilere yönelik hazırlanması nedeniyle görme engelli öğrencileri ölçmede yetersiz kalması gibi sorunlar olduğu saptanmıştır.

Müzik eğitimcilerinin, görme engelli öğrencilerin bireysel derslerde akranlarıyla eşit ders süresine sahip olmasının yeterliliği konusundaki görüşlerine bakıldığında, yarısından

fazlasının, görme engellilerin; ses eğitimi, çalgı ve piyano gibi bireysel derslerde akranlarıyla eşit ders süresine sahip olmasını yetersiz bulduğu görülmüştür.

Müzik eğitimcilerinin, görme engelli öğrencilerin, müzik eğitimi sürecinde yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında, kaynaklara erişim, MEAD binalarının fiziksel koşullarının engellilere uygun olmaması, materyal temin etmek için bir yerlere gitmeleri halinde trafik vb. risklerle karşı karşıya olmaları, MEAD’larda görme engellilerin eğitimi konusunda yetişmiş uzman kadrosunun olmaması, okula ulaşımının sağlanmaması, panolardaki duyuruların görme engelli öğrencilere uygun olmaması, kendilerini akranları ile kıyaslayıp mutsuz olma, kendileri için hazırlanmış müzik eğitimi materyallerinden haberdar olmama, ders notlarını kolayca okuyamama, bazen arkadaşları tarafından kabul görmeme, adaptasyon, gözlem yapamama, eğitim bakımından sınıfla ayrışma, derslikleri bulma, eşyaları dersliklere taşıma, ezbere dayalı çalışma nedeniyle zaman sıkıntısı gibi sorunlar yaşadıklarını düşündükleri, yani bu öğrenciler ile empati kurabildikleri sonucuna varılmıştır.

Müzik eğitimcilerinin bu sorunlar dışında yaşadıkları sorunlara bakıldığında, sınıfa anlatılacak konuların görme engelli öğrenciye anlatılması için yöntem arayışına girme, toplu derslerde işleyiş sürecinde görme engelli öğrenciyle ilgilenmek için zaman bulamama, bir dönemde birden fazla görme engelli öğrenci verilmesi halinde öğrenciye nota yazdırma süresinin kısıtlanması, bu öğrencilere sınırlı repertuar verilmesi, somut ifadeleri soyutlaştırmada güçlükler ve bazı duygusal sorunlar yaşanması gibi sorunlar yaşadıkları saptanmıştır.

Müzik eğitimcilerine, görme engellilerin müzik eğitimi sürecinde yaşanan sorunların çözümüne yönelik olarak getirebilecekleri öneriler sorulduğunda, başta öğrencilerin müzik materyallerine erişimleri konusunda olmak üzere, görme engellilerin eğitimi konusunda bir uzmanın MEAD’larda görevlendirilmesi, öğrencilerin okula ulaşımının sağlanması, üniversite ile ilgili duyuruların görme engelli öğrencilere yönelik olarak da yayınlanması gibi çeşitli önerilerde bulundukları tespit edilmiştir.

6.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, Türkiye’deki müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda lisans düzeyinde eğitim alan görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde yaşanan sorunların çözümüne yönelik bulunulan öneriler aşağıda verilmiştir:

- Müzik eğitimi veren kurumlarca yapılan giriş yetenek sınavlarında, görme engellilerin sınavlarını yapmak üzere, görme engelliler hakkında bilgi sahibi ve özverili asistanlar görevlendirilebilir.
- Görme engelli öğrencinin ayrı bir ortamda sınav yapılması halinde, sınavın yapıldığı salona bir kamera konulması, hem kurumun hem de öğrencinin haklarının korunması açısından yararlı olabilir.
- MEAD’larda eğitime başlayan ve Braille nota bilmeyen görme engelli öğrencilere Braille nota eğitimi verilmesi, öğretim sürecinin kolaylaşmasını ve bu öğrencilerin müzikal okur-yazar olmalarını da sağlayabilir.
- Müzik eğitimcileri, öğrenci az görüyorsa büyük puntolu nota okuyarak çalışmaya yönlendirebilir ve böylece tamamen kulaktan müzik eğitimi yapılmasının önüne geçilebilir. Bu öğrenciler büyüteçle nota okumakta zorlanıyorsa, Braille nota öğrenmeye teşvik edilebilir.
- Tüm müzik öğretmenliği eğitimi alan öğrencilerin de ilerde kendi sınıflarında görme engelli öğrenciler olabileceği düşünülerek temel düzeyde Braille nota eğitimi almaları sağlanabilir.
- Eğitimde Görme Engelliler Derneği bünyesinde kurulan ve internet üzerinden Braille notalara dijital olarak erişim imkânı sağlayan *Engelsiz Nota*, üniversiteler tarafından desteklenebilir, bu kütüphanenin arşivinin genişletilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu projenin desteklenmesi ve bu kütüphaneden yararlanılması, hem görme engelli öğrencilere, hem de müzik eğitimcilerine öğretim sürecinde kolaylık sağlayabilir.
- Araştırmaya katılan görme engelli öğrencilerin, şefin hareketlerini görememe nedeniyle orkestra derslerine dahil olamamaları da sorunlar arasında yer almaktadır. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak, Güney Koreli bir perküsyonist ve babası tarafından icat edilen, görme engellilerin orkestralarda çalmalarını kolaylaştıran ‘Haptic Baton’ isimli bir kıyafet, orkestra derslerinde ve görme engellilerin yer aldığı tüm orkestralarda kullanılabilir. Görme engelli orkestra üyelerinin giydiği ve şefin hareketlerini titreşimler yoluyla algılamalarını sağlayan Haptic Baton, şefin kullandığı elektronik bir çubuk ile uyumlu çalışıyor ve görme engelli müzisyenlerin orkestralarda rahatlıkla çalabilmelerine olanak sağlıyor. Bu tür cihazların, görme engellilerin müzik eğitimi

aldığı kurumlarda da kullanılması, görme engellilerin orkestralarda şefi görememe nedeniyle orkestra derslerine dahil olamama sorununa bir çözüm olabilir.

- MEAD’larda görme engellilerin eğitimi konusunda uzmanlaşmış en az 1 akademisyen bulundurulabilir.
- Görme engelli öğrencilere çalgı öğretimine yönelik herhangi bir çalgı metodu bulunmadığı düşünülürse, özellikle çok küçük yaşlardan başlayarak görme engelli çocukların çalgı eğitimi için metotlar yazılabilir.
- Materyal geliştirme derslerinde, tüm öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin, engellilere yönelik materyaller geliştirmeleri sağlanabilir. Örneğin; elini kullanmakta zorlanan bir öğrenci için derste çalabileceği basit düzeyde bir Orff çalgısı, görme engelli öğrenciler için çalgıları tanıtan üç boyutlu maketler vb.
- Müzik öğretmenliği lisans programına, ‘Özel Eğitimde Müzik Uygulamaları’ adı altında bir ders konulabilir ve bu derste müzik derslerinin, her engel grubunda nasıl yürütüleceği öğretilir. Böylece, hem müzik öğretmenlerinin, hem de müzik eğitimi alanında çalışan akademisyenlerin, engellilerin müzik eğitimi konusunda bilgi edinmeleri sağlanabilir.
- Müzik öğretmenliği lisans programı oluşturulurken yapılan araştırmalar ve eğitimcilerin görüşlerinin göz önünde tutulması, derslerin görme engelliler için daha işlevsel hale gelmesini sağlayabilir.
- Toplu derslere, özellikle armoni ve işitme derslerine tahtanın seslendirilmemesi nedeniyle görme engelli öğrencilerin dahil olamamaları, sorunlar arasında yer almaktadır. Bu sorun, tahtaya yazılan her akorun ya da ezginin, çalınarak ya da solfej yapılarak eğitimciler tarafından seslendirilmesi yoluyla çözülebilir.
- MEAD’larda eğitim alan görme engelli öğrenciler için, talepleri doğrultusunda toplu derslerde anlamakta zorlandıkları dersler, bireysel olarak da verilebilir.
- Görme engelli öğrencilere bilgisayar destekli nota yazımına yönelik eğitimlerin verilmesi, derslerde öğrencinin yazdığı notayı müzik eğitimcileriyle paylaşabilmesine, öğrencinin ödevlerinin rahatlıkla kontrol edilebilmesine, armoni derslerinin daha rahat anlatılabilmesine olanak sağlayabilir. Ayrıca, sınavlarda görme engelli öğrencilerin Braille olarak yazdıkları notaların normal notasyona geçirilmesinde yaşanan zorluklar, araştırmamızda saptanan sorunlar arasındadır. Görme engelli öğrencinin bilgisayar

yardımıyla nota yazabilmesi, sınav kâğıtlarının geçirilmesi sorununa kesin çözüm olabilir.

- Görme engelli öğrenciler ile çalışan müzik öğretmenleri/akademisyenler, bu konudaki tecrübelerini ve çalışmalarını yayınlarak eğitime katkı sağlayabilirler. Ayrıca, bu eğitimcilerin diğer eğitimcilere bu alanda seminer vermesi yoluyla tüm müzik eğitimcilerinin hizmet içi eğitim almaları sağlanabilir.
- Üniversiteler, görme engelli öğrencilerin nota üretimini sağlayacak müzik teknolojilerini (ör. *Good Feel*) temin edebilir. Öğrencilerin nota ihtiyacını karşılamak üzere üniversiteler işbirliği yapabilir, bunun için engelli birimleri ya da üniversite kütüphaneleri bünyesinde, tüm üniversitelerin yararlanabileceği bir merkez kurulabilir. Kullanılacak müzik yazılımını müzik teknolojilerini etkin kullanabilen bir görme engelli ve bir engelli olmayan müzisyen bu merkez bünyesinde istihdam edilebilir.
- Üniversiteler, uluslararası kütüphanelerden görme engelliler için müzik materyalleri temin edebilir.
- Online kaynakların görme engelliler için daha erişilebilir olduğu göz önüne alınarak, online kaynaklar görme engellilerin erişimine ücretsiz olarak açılabilir.
- Engelli birimleri, görme engellilerin müzik eğitimi konusundaki kaynakları derleyerek, görme engelli öğrenciler ile çalışan müzik eğitimcilerine yardımcı olabilir.
- Üniversiteler arası işbirliği ile görme engellilerin müzik eğitimi konusunda video konferans yoluyla çalıştaylar düzenlenebilir ve bu videolar herkesin erişebileceği platformlarda paylaşılabilir.
- Görme engellilerde müzik eğitime yönelik az sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Ancak, var olan sorunların çözümüne yönelik projeler ya da materyaller yok denecek kadar azdır. Gelecekteki araştırmaların, mevcut araştırmalardaki sorunların çözümüne yönelik projeler ya da materyaller geliştirmeleri önerilebilir.
- Görme engellilerin müzik eğitimi alanında yapılmış araştırmalar ülkemizde mevcuttur. Ancak, yapılan araştırmalar sonucunda, okul öncesi çağındaki görme engelli çocukların müzik eğitimi alanında herhangi bir araştırmaya rastlanamamıştır. Okul öncesi yaş görme engelliler için müzik eğitimi alanında araştırmalar yapılabilir.

Diğer Öneriler:

- Ortaöğretim kurumlarında olduğu gibi üniversitelerde de görme engelliler için BEP yapılabilir ve eğitim ortamları görme engellilere uygun olarak düzenlenebilir.
- MEAD'lardaki panolarda yer alan duyurular web sayfasına konularak görme engelli öğrencilerin erişmesi sağlanabilir.
- Fakültenin yerleşim planı (derslikler, idari kattaki odalar, tuvaletler vb.) Braille olarak belirli yerlere asılabilir. Ayrıca, odaların kapı kollarının hemen üstüne, Braille tabelalar konulabilir.
- Engelli birimleri, engelli öğrencilerin üniversiteye kayıt olmalarının ardından bu birimin işlevlerini öğrencilere anlatabilir, nasıl faydalanabilecekleri konusunda öğrencileri bilgilendirebilir.
- YÖK tarafından, öğretmenlik programlarına her engel grubuna yönelik alan dersleri konularak, isteyen öğrencilerin görme engelliler, zihinsel engelliler, işitme engelliler gibi engel gruplarının müzik, yabancı dil, tarih vb. öğretmenliğinde uzmanlaşması sağlanabilir ve bu yetişen öğrenciler, üniversitelerde de istihdam edilebilir.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2014). *Görme Engelli Çocuklar Aile Eğitim Rehberi*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014, Ankara. ISBN: 978-605-4628-71-1. 19 Mart 2020 tarihinde <https://ailevecalisma.gov.tr/media/5632/gorme-engelli-cocuklar-ail-egitim-rehberi-link-indirmek-icin-tiklayiniz.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Akpınar, H. (2012). *Görme Engellilerde Braille İşaret Sistemi ve Müzik Eğitiminde Kullanılabilirliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 18 Mayıs 2020 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.
- Aydın, E. A. (2011). *Görme Engelli Üniversite Öğrencilerinin Bilgiye Erişim Sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara. 24 Nisan 2020 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.
- Bağrıyanık, Ö. (2019). *Üniversitelerde Mesleki Müzik Eğitimi Alan Görme Engellilerde Piyano Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019, Ankara. 24 Kasım 2020 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.
- Baker, D. (2014). Visually Impaired Musicians Insights: Narratives of Childhood Lifelong Learning and Musical Participation. *British Journal of Music Education*, 31(2), 113-135, 2014. 20 Mart 2020 tarihinde <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1476640/> adresinden erişilmiştir.

- Ball, N. (2017). The Experiences of Severely Visually Impaired Students in Higher Music Education. Pedagogik Çalışmalar Araştırma Semineri Raporu, *Sibelius Academy University of the Arts Helsinki*, 2017. 19 Kasım 2020 tarihinde <https://core.ac.uk/download/pdf/158132654.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Baydağ, C. (2013). *Görme Engelli Bireylerin Sosyalleşme Sürecinde Verilen Müzik Eğitiminin, Müzikal Motivasyon, Müziksel İlgi ve Müzik Yaşantılarına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 18 Ekim 2019 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=1zw6GvYMe-q3Hf6HR-3USw8pEMcCYlrFST8uGRQ1Z--QJ6--T-6NSgqPXUgZrXD6> adresinden erişilmiştir.
- Borges, H., Tome, D. (2012). *The Musibaille Project - Enabling the Inclusion of Blind Students in Music Courses*. Published in ICCHP 2012. DOI: 10.1007/978-3-642-315220_15.
- Braille Teknik. (2020). *Görme Engellilerin Müzik Eğitiminde Yararlanılan Teknolojiler*. 22 Mart 2020 tarihinde <https://brailleteknik.com/gorme-engellilerin-muzik-egitiminde-yararlanilan-teknolojiler/> adresinden erişilmiştir.
- Brailleorch. (2015). *Other Resources of Braille Music and Accessible Music Technology*. 23 Mart 2020 tarihinde <http://www.brailleorch.org/en/resources/> adresinden erişilmiştir.
- Burcu, E. (2002). Üniversitede Okuyan Özürlü Öğrencilerin Sorunları: Hacettepe-Beytepe Kampüsü Öğrencileri Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 83-123. 18 Nisan 2020 tarihinde dergipark.org.tr/en/download/article--file/610715 adresinden erişilmiştir.

- Demir, T. & Ülker, Ş. E. N. (2009). Görme Engelli Öğrencilerin Çeşitli Değişkenler Açısından Öğrenme Stilleri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of International Social Research*, 2(8), 2009. 18 Mart 2020 tarihinde https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/53365382/demir_sen.pdf?1496394172=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DGorme_Engelli_Ogrencilerin_Cesitli_Degis.pdf&Expires=1610903244&Signature=MzuQUD9g73iDC2scdoQ7QMu92JZyb3bx2UxJi4j3E7uiyQ8raHewMaNdZJ8KilulatbDhK2UTBRF1gBDLxXv96YlFoxAEmP4F3dZ29T4i4qnljF-XG-p2EDovMacr6wcL~glvP5uF~8-yezWkfAKL56Wl8yQUfAEZJ3YATGjhhdF7ypBEQTjfcMOr9cG8yRKk8b0MVC51vQSO6NO96a1iZ49N4Y-9Iutel5MQKCSVIMwc9b31fqslb0bN7~mL80UFe0AIMMo6ll1th4wI9r0-MypsIy2nZAIP8hmQjXGRVzKYwE8ej~VCCdEILrIk8D1QAF6KGNZLVT-KZGiDXdKaQ__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA adresinden erişilmiştir.
- Demirci, Z. (2012). *Türkiye’de Görme Engelliler Ortaokullarında Öğretmen Görüşlerine Göre Müzik Dersi Kazanımlarının Gerçekleşebilme Durumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 21 Aralık 2019 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.
- Devrim, M., Güneş, G. & Göçer, Y. (2018). *Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Erişilebilirlik Hizmetleri: Görme Engeli Olan Kullanıcıların Müzik Notalarına Erişimi*. 14 Şubat 2020 tarihinde dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/6892?show=full&locale-attribute=fr adresinden erişilmiştir.
- Dilsiz, Z. (2017). *Görme Engelli İlköğretim Okullarında Müzik Dersi Sürecine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 20 Şubat 2020 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.

Doğan, C. & Nart, S. (2020). *Türk Eğitim Müziği Dağarının Görme Engelliler Tarafından Kullanımı İçin Braille Sisteminde Dijital Nota Arşivi Hazırlanması (Ulusal Marşlar Örneği)*. Bilimsel Araştırma Projesi Sonuç Raporu. Bartın Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Bartın. 29.10.2020 tarihinde <https://acikerisim.bartın.edu.tr/bitstream/handle/11772/6457/Ceren%20Doğan%20BAP%20Sonuç%20raporu-sayfalar-1,4-11.pdf?sequence=3&isAllowed=y> adresinden erişilmiştir.

Doğar, C. (2004). *Görme Engelli Müzik Öğretmenlerinin Mesleki Açidan Karşılaştıkları Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 29 Ekim 2020 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.

Dzambazov, L. (2013). *Music us an Apparatus of Cognitive and Cultural Transmission Amongst Visually Impaired Students*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Durum Çalışması: Görme Engelliler İçin Öncü Okul, Körler Enstitüsü, Worcester, Güney Afrika. 19 Ekim 2019 tarihinde https://scholar.google.com/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=Music+as+an+apparatus+of+cognitive+and+cultural+transmission+amongst+visually+impaired+students+&btnG=#d=gs_qabs&u=%23p%3Djx7yqTKV2-UJ adresinden Erişilmiştir.

Eğitimde Görme Engelliler Derneği. (t.y.). *Görme Engelli Lise Öğrencilerine yönelik Sık Sorulan Sorular Kitapçığı*. 12 Nisan 2020 tarihinde eged.org/ogrenci%20-%20sss.pdf#page4 adresinden erişilmiştir.

Engelliler Hakkında 5378 Sayılı Kanun. (2005). 18 Nisan 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf> adresinden erişilmiştir.

Engelsiz nota. Hakkımızda. 24 Mart 2020 tarihinde www.engelsiznota.org/node/1 adresinden erişilmiştir.

Erdoğan, M. S. (2000). *Türkiye'deki Üniversitelerin Eğitim Fakültelerine Bağlı Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dallarının Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Öğrenim Gören Kör Bireylerin Çalgı Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 17 Temmuz 2019 tarihinde

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.

Güven, E. (2011). *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı Sınıflarda İş Birlikli Öğrenmenin Müzik Öğretimi Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 29 Eylül 2019 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.

Karaman, N. (2016). *Görme Engelliler Okullarında Çalışan Müzik Öğretmenlerinin Müzik Dersi Öğretim Programının ve Ders İçi Etkinliklerin Uygulanışına İlişkin Görüşleri (Adana İli Örneği)*.Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,Ankara. 31 Ekim 2019 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 19. Baskı, Ankara: Nobel.

Köseler, H. (2006). *Görme Özürlüler İçin Müzik Eğitimi*. Altı Nokta Körler Derneği. 16 Şubat 2020 tarihinde www.altinokta.org.tr/foto/Halil-Koseler-gorme-ozurluler-icin-muzik-egitimi.doc adresinden erişilmiştir.

Mabwy, S. (2018). *Music in Schools for Children with Special Educational Needs: A Whole School Perspective*. University of Leeds. Yayınlanmamış Doktora Tezi. 24 Kasım 2019 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/334052667_Music_in_Schools_for_Children_with_Special_Educational_Needs_A_Whole_School_Perspective adresinden erişilmiştir.

MEB. (1997). *573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*. 19 Mart 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.ü.573.pdf> adresinden erişilmiştir.

MEB. (2015). *Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı*. 29 Şubat 2020 tarihinde bayramicmaersoy.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/17/03318719/dosyalar/2015_03/26021001_25020520_ozelegitimelkitabı.pdf adresinden erişilmiştir.

- MEB. (2016). *Görme Yetersizliği ve Kaynaştırma*. Ankara, 2016. 21 Şubat 2020 tarihinde megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Gorme%20Yetersizligi%20ve%20kaynastirma.pdf adresinden erişilmiştir.
- MEB. (2017). *Görme Yetersizliği. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, 2017, Ankara. 20 Mart 2020 tarihinde megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Görme%20Yetersizligi.pdf adresinden erişilmiştir.
- MEB. (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. 15 Şubat 2020 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm> adresinden erişilmiştir.
- Moss, F. (2009). *Quality of Experience in Mainstreaming and Full Inclusion of Blind and Visually Impaired High School Instrumental Music Students*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Michigan Üniversitesi, 2009. 30 Aralık 2019 tarihinde <https://deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/62425> adresinden erişilmiştir.
- Öz. B. (2019). *Türkiye’deki Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar ile İlgili Öğrenci Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 20 Şubat 2020 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343. 21 Aralık 2019 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/113287> adresinden erişilmiştir.
- Özel, B. (2018). *Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Görme Engellilerin Müzik Eğitiminde Braille Nota Sisteminin Kullanımı ve Türkiye’deki Durumun İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 18 Nisan 2020 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden erişilmiştir.
- Özsökmen, A. (2019). *Görme Engelli Öğrencisi Olan Konservatuar Eğitimcilerinin Eğitim Sürecine İlişkin Görüşlerinin Betimlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar. 18

Nisan

2020

tarihinde

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

adresinden

erişilmiştir.

Özsoy, Y., Özyürek, M., Eripek, S. (1992). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar 'Özel Eğitime Giriş'*. Ankara: Karatepe.

Özyürek, M. (2019). Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ve Eğitimleri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 16(1), 17-26. DOI: 10.1501/Egifak_00000000949

Pirgon, Y., Babacan, E. (2013). Görme Engelli Öğrencilerin Piyano Eğitimi Üzerine Durum Çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 191-206. 19 Kasım 2019 tarihinde <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/54> adresinden erişilmiştir.

Sarı, H. (2005). Selçuk Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Bedensel Engelli ve Görme Engellilerin Karşılaştıkları sorunlar ve Çözümüne Yönelik Çağdaş Öneriler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 335-355. 18 Nisan 2020 tarihinde dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/download/686/638 adresinden erişilmiştir.

Sazlı, K. & Yurtseven, G. (2010). Müzikte Braille: Görmeyenlerin Eğitimindeki Yeri ve Kurumsal Çözüm Önerileri. *IX Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (2), 689-699. 21 Mart 2020 tarihinde https://www.researchgate.net/profile/Muhsin_Sarikaya2/publication/281280287_Turkiyede_egitim_fakulteleri_guzel_sanatlar_egitimi_bolumleri_ve_Anadolu_guzel_sanatlar_liselerindeki_viyolonsel_egitiminin_karsilastirmali_incelenmesi_A_Comparative_study_of_violincello_education_at_/links/55deebfb08ae7983897d28c6/Tuerkiye-de-egitim-fakuelterleri-guezel-sanatlar-egitimi-boeluemleri-ve-Anadolu-guezel-sanatlar-liselerindeki-viyolonsel-egitiminin-karsilastirmali-incelenmesi-A-Comparative-study-of-violincello-educ.pdf adresinden erişilmiştir.

Sazlı, K., Yılma Şakalar, G. (2018). Görme Engelli Müzisyenlerin Besteleme Teknikleri ve Dijital Uygulamalar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55). 18 Mart 2020 tarihinde

https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/56023046/sazli_koray_YilmaSakalar_GunsuUluslararasıMAKALE28.02.2018.pdf?1520768297=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DGORME_ENGELLI_MUZISYENLERIN_BESTELEMES_TE.pdf&Expires=1610924672&Signature=XjJoK4Y~jfRefz7GI1QpLnYxpSjNbgHkPmMy~2cu83lH34gJp9MOLXe464zMqk5Xzt7dPNeyqzjtUg~UMt7x~zFqP0q~C3z9W9bJlDaZo7w0QU8~FS34D3cgWaYLMLV5cjGfg75wx8Vs0vIcWWbcA-BotaoCszjZIDIndxYT5IJifE~80ag4w5uDFSWvoifBgBNSJh87pL7OHIIaHsePgTz zx0ICvB08mj~VCM7F8F5PjROC-qpGyq5bdQvvaw5ILcow~2lisQ8mXWiScEZ3rg~o0ndPcFgwF~Q82XLd4Uxz6Yv uqqQt8jANChjyviybiRC2ZU7i5Y8qMxjgYVapeA__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA adresinden erişilmiştir.

Seggie, F. N. & Bayyurt, Y. (Ed.). (2017). *Nitel Araştırmalar Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımlar*. 2. Baskı, Ankara: Anı.

Şendurur, Y. (2016). Görme Engelli Müzik Öğretmenlerinin Görme Engelli Öğrencilerin Çalgı Eğitimi Dersi Sürecine İlişkin Görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(İpekyolu Özel Sayısı), 2477-2488. 22 Temmuz 2020 tarihinde <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TWpFMk5ERTVPUT09> adresinden erişilmiştir.

Smaligo, M. (1998). Resources for Helping Blind Music Students. *Future Reflections Spring*, 18(1). DOI: <https://doi.org/10.2307/3399168>

Tanrıkulu, M. (2011). Kaynaştırma Ortamlarında Öğrenim Gören 9. Sınıf Total Görme Engelli Öğrencilere Harita Bilgisinin Öğretimi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153). 13 Nisan 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsadergisi/issue/21488/230336> adresinden erişilmiştir.

- Tekin, H. H. (2019). Engelli Üniversite Öğrencilerinin Eğitim Yaşamındaki Sorunları: Konya Örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1531-1548. 25 Aralık 2020 tarihinde https://www.researchgate.net/profile/Hasan_Tekin2/publication/332704759_Engelli_Üniversite_Oğrencilerinin_Eğitim_Yasamındaki_Sorunlari_Konya_Ornegi/links/5ce7dd7d92851c4eabba66b7/Engelli-Ueniversite-Oegrencilerinin-Eğitim-Yasamındaki-Sorunlari-Konya-Oernegi.pdf adresinden erişilmiştir.
- Ünlü, P., Pehlivan, D. & Tarhan, H. (2010). Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Görme Engelli Öğrencilerin Fizik Dersi Hakkındaki Düşünceleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 39-54. 13 Nisan 2020 tarihinde <http://www.gefad.gazi.edu.tr/issue/6742/90646> adresinden erişilmiştir.
- Varış, Y.,&Hekim, M. (2017). Özel Gereksinimli Bireyler ve Müzik Eğitimi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 29-42. 08.19.2019 Tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/419794> adresinden erişilmiştir.
- Yazar, B. & Tecimer, B. (2020). Görme Engelli Müzik Öğretmenlerinin Öğretmenlik Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 108, 456-480. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.45163>.
- Yıldız, S., & Gürler, S. (2018). Görme Engelli Bireylerin Haklarına Dair Bilgi Düzeylerinin Ölçülmesi (Ankara Örneği). *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 241-268. 20 Şubat 2020 tarihinde <https://www.semanticscholar.org/paper/GÖRME-ENGELLİ-BİREYLERİN-ENGELLİ-HAKLARINA-DAİR-Yıldız-Gürler/c1651e827a9dc7c3cee91377497d2a0a0ba435a8> adresinden erişilmiştir.
- YÖK, (2018). *Müzik Öğretmenliği Lisans Programı, (2018)*. 13 Kasım 2019 tarihinde https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/YeniOgretmenYetistirmeLisansProgramlari/Muzik_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurumları Engelli Öğrenci Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği. (2010). 18 Nisan 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin>.

Aspx?MevzuatKod=7.5.14214&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Yükseköğretim%20Kurumları%20Özrlüler%20Danışma%20ve%20Koordinasyon%20Yönetmeliği adresinden erişilmiştir.

Zencir, M. B., Kutlutürk, L. & Subaşıoğlu, F. (2017). Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinde Engellilere Yönelik Hizmetler: Web Sayfaları Bağlamında Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 57(1), 720-739. 18 Nisan 2020 tarihinde www.dtcfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dtcf/article/view/1924 adresinden erişilmiştir.

EKLER

EK-1. Öğrenci Görüşme Formu

Bu görüşme formu Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim dalı Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamındaki 'Türkiye'deki Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Eğitim Alan Görme Engellilerin Müzik Eğitimi Sürecine İlişkin Eğitimci ve Öğrenci Görüşleri' başlıklı yüksek lisans tezi için görme engelli öğrencilerin görüşlerini almak üzere hazırlanmıştır. Ülkemizdeki müzik eğitimi anabilim dallarında öğrenim gören lisans düzeyi görme engelli öğrenciler olarak vereceğiniz yanıtlar, bu araştırmanın yapılabilmesini ve doğru verilerle sonuca ulaşılmasını sağlayacaktır.

Bu görüşme formu, iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde kişisel bilgiler ile ilgili 8 soru, ikinci bölümde müzik eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin 26 soru bulunmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, vereceğiniz bilgilerin sadece araştırma için kullanılacağını, kişisel bilgilerinizin hiçbir kurum-kuruluş ya da kişilerle paylaşılmayacağını belirtir, çalışmaya katkıda bulunacağınız için teşekkür ederim.

Betül Yazar

Araştırmacı

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

BÖLÜM 1

KİŞİSEL BİLGİLERE İLİŞKİN SORULAR

1. Yaşınız (Lütfen yazınız):.....

2. Cinsiyetiniz (Lütfen işaretleyiniz): () Kadın () Erkek

3. Görme düzeyiniz (Lütfen işaretleyiniz):

() Hiç Görmüyor

() Nesneleri Tanımlayabilecek Kadar Az Görüyor

() Büyük Puntolu Yazıları ve Notaları Okuyabilecek Kadar Az Görüyor

() Küçük Puntolu Yazıları ve Notaları Çok Yaklaştırarak Okuyabilecek Kadar Az Görüyor

4. Mezun olduğunuz lise (Lütfen yazınız):

.....

5. Öğrenim görmekte olduğunuz üniversite (Lütfen yazınız):.....

6. Öğrenim görmekte olduğunuz sınıf düzeyi (Lütfen işaretleyiniz):

() 1. () 2. () 3. () 4.

7. Ana çalgınız nedir? Belirtiniz (Gitar, bağlama, flüt, ses eğitimi vb.)

.....

8. Ana çalgınız dışında aldığınız çalgı derslerini belirtiniz. (Gitar, bağlama, keman, flüt, ses eğitimi vb.)

.....

BÖLÜM 2

MÜZİK EĞİTİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARA İLİŞKİN SORULAR

1. Müzik eğitimi veren kurumlarda öğrenim görebilmek için girdiğiniz yetenek sınavlarında karşılaştığınız sorunları yazar mısınız?

.....
.....
.....
.....

2. Eğitim gördüğünüz okula ilk geldiğinizde, arkadaşlarınızla ve eğitimcilerinizle gerek ders içerisinde, gerek sosyal alanlarda iletişim kurma konusunda kaygılarınız oldu mu? ('Arkadaşlarım beni aralarına almazlarsa, hocalarımı derste anlamazsam' gibi.)

☐ Evet ☐ Hayır

3. Önceki soruya verdiğiniz cevap 'Evet' ise, okula ilk geldiğinizde yaşadığınız kaygıları yazar mısınız?

.....
.....
.....

4. Eğer buna benzer kaygılarınız olduysa, zaman içerisinde bu sorunlar ortadan kalktı mı? ('Hocanın anlatım şeklini daha iyi algıladığım için dersi daha iyi anlamaya başladım, arkadaşlarımla ödev yaparken, konsere giderken artık zorlanmıyorum.' vb.

☐ Evet ☐ Hayır

5. Arkadaşlarınıza ve eğitimcilerinize, sizinle nasıl iletişim kuracakları konusunda rehberlik edebiliyor musunuz? ('Hocam, bana dokundurarak gösterirseniz anlarım; arkadaşım, beni kantine götürmek yerine, bana nasıl gideceğimi öğretmen daha yararlı olur' vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

6. Bireysel derslerde ek süreye ihtiyaç duyuyor musunuz? ('Bazı şeyleri akranlarımdan daha fazla ek süreye ihtiyaç duyarak öğreniyorum' vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

7. Arkadaşlarınızla birlikte girdiğiniz derslere dahil olmakta zorlanıyor musunuz? (Müzik tarihi, armoni, işitme, koro, orkestra vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

8. Eğer derslerde zorlanıyorsanız, hangi derslerde, ne gibi zorluklar yaşadığınızı yazar mısınız?

.....
.....

9. Braille nota biliyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

10. İşitme, armoni, koro, orkestra, çalgı, piyano gibi derslerde ihtiyaç duyduğunuz eserlerin Braille notasına nasıl erişiyorsunuz?

.....
.....

11.Müzik tarihi, eğitim bilimine giriş vb. yazılı kaynaklar kullanılarak yürütülen derslerin materyallerine; (Braille, büyük puntolu ya da ses kaydı şeklindeki ders notlarına) nasıl erişiyorsunuz?

.....
.....

12. Görme engellilerin kullanabileceği ulusal ve uluslararası müzik kütüphaneleri, görme engelli müzisyenlerin iletişim halinde olduğu ‘mail, Facebook, WhatsApp...’ grupları hakkında bilgi sahibi misiniz? (Engelsiz Nota, RNIB, Menvi vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

13. Bu konu hakkında bilgi sahibiyse, bu sosyal medya gruplarından, kurum ya da kuruluşlardan faydalıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

14. Öğrenim gördüğünüz üniversitenin kütüphanesinden, ihtiyaç duyduğunuz ders materyallerini ve ilgi duyduğunuz alanlardaki diğer kaynakları temin edebiliyor musunuz? (Braille veya büyük puntolu notalar ve diğer yazılı kaynaklar, okumak istediğiniz herhangi bir kitap vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

15. Öğrenim gördüğünüz üniversitede ‘Engelli Danışma Birimi’ var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

16. Eğer bir önceki soruya verdiğiniz cevap ‘Evet’ ise, bu birimden ‘Eğitim materyallerine Erişim’, ‘Okulun Fiziki Şartlarının İyileştirilmesi’, ‘Sosyal Faliyetlere Katılım’, ‘Gerektiğinde Psikolojik Destek Alma’ vb. konularda hizmet alabiliyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

17. Sizce, vize ve final sınavlarınız, erişilebilir bir şekilde ve fırsat eşitliği göz önüne alınarak yapılıyor mu?

☐ Evet ☐ Hayır

18. Bir müzik eserini nasıl çalıştığınızı yazar mısınız? (Piyano, çalgı, ses eğitimi derslerinde çalacağınız ya da söyleyeceğiniz eserler)

.....
.....
.....

19. Görme engeliniz; derslerde, sınavlarda ya da konserlerde çalma/söyleme performansınızı nasıl etkiliyor, yazar mısınız? ('Fiziki şartlarını bilmediğim bir yerde çalmak beni tedirgin eder, karşımdaki insanları görmem beni heyecanlandırır' ya da, 'Karşımdaki kalabalığı görmem benim heyecanımı azaltır, rahat çalarım vb.')

.....
.....

20. Sizce, görme engeliniz, çalgı hakimiyetinizi etkiliyor mu, yazar mısınız? ('Eğitimcimi ya da arkadaşlarımı enstrüman çalarken göremediğim için; piyanoda duruş/oturuş pozisyonu, çalgı teknikleri gibi öğeleri, kemanda yay tekniklerini, şarkı söylerken vokal tekniklerini öğrenirken zorlanıyorum vb.')

.....
.....
.....

21. Müzik alanındaki teknolojik araç-gereçleri kullanabiliyor musunuz? (Braille Music Editor, Good Feel, Braille ekran, Lime Lighter vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

22. Sizce, görme engellilerle çalışan müzik eğitimcilerinin, eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar neler olabilir?

.....

.....

.....

23. Sizinle çalışan müzik eğitimcileri, sizin eğitim sürecinizi kolaylaştırıcı çözüm yolları bulabiliyor mu? (Bazı şeyleri nasıl öğreteceğini size sormak, araştırmak, kendince çözüm üretmek,; ölçü ölçü çaldırarak öğretmek, ses kaydı yapmak, nota temin etmenize yardımcı olmak, armoni-işitme derslerinde tahtaya yazdıklarını çalmak ya da okumak vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

24. Müzik eğitimi sürecinizde birtakım problemlerle karşılaştığınızı göz önüne alarak; Sizce, müzik öğretmeni olduğunuzda karşılaştığınız problemler neler olabilir?

.....

.....

25. Eğer varsa; müzik eğitimi sürecinde yaşadığınız diğer sorunlar nelerdir?

.....

.....

.....

26. Görme engellilerin müzik eğitimi sürecini erişilebilir ve verimli bir şekilde yürütülebilir olması için çözüm önerileriniz nelerdir?

.....

.....

.....

Teşekkürler

EK-2. Eğitimci Görüşme Formu

Bu görüşme formu, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı, tezli yüksek lisans programı kapsamındaki ‘Türkiye’deki Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Eğitim Alan Görme Engellilerin Müzik Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Eğitimci ve Öğrenci Görüşleri’ başlıklı yüksek lisans tezi için görme engelli öğrencilere eğitim veren müzik eğitimcilerinin görüşlerini almak üzere hazırlanmıştır. Ülkemizdeki müzik eğitimi anabilim dallarında lisans düzeyinde öğrenim gören görme engelli öğrencilerle çalışan müzik eğitimcileri olarak vereceğiniz yanıtlar, bu araştırmanın yapılabilmesini ve doğru verilerle sonuca ulaşılmasını sağlayacaktır.

Bu görüşme formu, iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin 10 soru, ikinci bölümde ise görme engellilerin müzik eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin 24 soru bulunmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, vereceğiniz bilgilerin sadece araştırma için kullanılacağını, kişisel bilgilerinizin hiçbir kurum-kuruluş ya da kişilerle paylaşılmayacağını belirtir, çalışmada katkıda bulunacağınız için teşekkür ederim.

Betül Yazar

Araştırmacı

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

BÖLÜM 1

KİŞİSEL BİLGİLERE İLİŞKİN SORULAR

1. Yaşınız (Lütfen yazınız):.....
2. Cinsiyetiniz (Lütfen işaretleyiniz): () Kadın () Erkek
3. Mezun olduğunuz müzik eğitimi kurumu (Lütfen işaretleyiniz): () Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi ABD () Güzel Sanatlar Fakültesi () Konservatuar () Diğer.....
4. Çalıştığınız üniversite (Lütfen yazınız):.....
5. Ünvanınız (Lütfen yazınız):.....
6. Kaç yıldır müzik eğitimcisi olarak çalışıyorsunuz? (Lütfen yazınız):
7. Müzik eğitimi verdiğiniz alan veya alanlar: (Bağlama, gitar, flüt, piyano, koro, işitme, müzik tarihi, müzik kültürü vb.)
8. Kaç görme engelli öğrenciyle çalıştınız?.....
9. Görme engelli öğrenciler ile ne kadar süre çalıştınız?.....
10. Görme engelli öğrencilerle müzik eğitiminin hangi alanında çalıştınız? (Piyano, keman, bağlama, koro, armoni, işitme, müzik tarihi vb.)
.....

BÖLÜM 2

MÜZİK EĞİTİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN

SORUNLARA İLİŞKİN SORULAR

1. Sizce, görme engelli bir öğrencinin müzik eğitimi anabilim dallarına öğrenci olarak alınması için yapılan yetenek sınavlarında ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadır?

.....

.....

.....

2. Sizce, görme engelli öğrenciler, akranlarıyla eşit koşullarda yetenek sınavına tabi tutuluyorlar mı?

☐ Evet ☐ Hayır

3. Görme engelli öğrenciyle ilk karşılaştığınızda, ders içerisinde iletişim kurma konusunda kaygılarınız oldu mu? ('Bu öğrencinin anlayacağı şekilde anlatamazsam, nasıl öğretebilirim?' vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

4. Görme engelli öğrenciye rehberlik ederken ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

.....

.....

5. Eğer varsa; bu sorunlara nasıl çözüm buluyorsunuz?

.....

.....

.....

6. Görme engelli öğrenciye nasıl eğitim verebileceğiniz konusunda size yardımcı olacak kaynaklara ihtiyaç duyduunuz mu?

☐ Evet ☐ Hayır

7. Eğer ihtiyaç duyduysanız, bu kaynaklara ulaşabildiniz mi? (Makale, kitap, video; bu konuda sizi yönlendirebilecek kurum-kuruluş veya kişiler vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

8.. Eğer böyle kaynaklara ulaşabildiyseniz, nereden ulaştınız?

.....

9. Görme engelli öğrencinizin faydalanabileceği, eğitim materyalleri temin edebileceği ulusal ya da uluslararası kütüphane, kurum-kuruluşlar hakkında bilgi sahibi misiniz?

(RNIB, Engelsiz Nota, Menvi vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

10. Eğer çalgı dersi veriyorsanız, görme engelli öğrencinizin bir müzik eserini nasıl çalıştığını biliyor musunuz?

.....

.....

11. Çalgı tutuşu, çalgı teknikleri, vokal teknikleri gibi, normal gelişim gösteren öğrencilere göstererek öğrettiğiniz öğeleri, görme engelli öğrencinize öğretme konusunda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....

.....

12. Öğrenciniz Braille nota biliyor mu?

☐ Evet ☐ Hayır

13. Eğer öğrenciniz Braille nota bilmiyorsa, bu durum derslerin yürütölmesinde ne gibi sorunlara yol açıyor?

.....
.....

14. Hiç görmeyen öğrencinin Braille notalara ve diğer ders notlarına ya da az gören öğrencinin büyük puntolu notalara ve ders notlarına erişmesine yardımcı olabiliyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

15. Eğer önceki soruya verdiğiniz cevap ‘Evet’ ise, öğrencinize bu konuda nasıl yardımcı oluyorsunuz?

.....
.....

16. Öğrenciniz Braille kaynaklara erişemediğinde, faydalanabileceği alternatif kaynaklar üretiyor musunuz? (Ses kayıtları ya da daha fazla zaman ayırarak eserleri öğretmek vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

Eğer öğrenciniz az görüyorsa, lütfen 17. ve 18. soruları cevaplayınız:

17. Az gören öğrencinize yönelik büyük puntolu notalar, büyük puntolu ders notları gibi kaynaklar üretebiliyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

18. Az gören öğrencinin görme düzeyini kendinizce saptayarak, az görmesinden derslerde faydalanabiliyor musunuz? (‘Ben çalarken elimi izle.’ vb).

☐ Evet ☐ Hayır

19. Görme engellilerin müzik alanında kullandığı teknolojik araç-gereçler hakkında bilgi sahibi misiniz? (Braille Music Editor, Good Feel, Braille ekran, Lime Lighter vb.)

☐ Evet ☐ Hayır

20. Görme engelli öğrencinizin vize ve final sınavlarını yaparken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
.....

21. Görme engellilerin özel eğitim gereksinimleri göz önüne alındığında; bireysel derslerin (çalgı, piyano, ses eğitimi) süresi, sizin için yeterli mi?

☐ Evet ☐ Hayır

22. Sizce, görme engelli öğrencinizin müzik eğitimi sürecinde karşılaştığı sorunlar neler olabilir?

.....

23. Varsa, görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinde sizin karşılaştığınız diğer sorunlar nelerdir?

.....
.....
.....

24. Görme engelli öğrencilerin müzik eğitimi sürecinin hem öğrenci açısından, hem sizin açınızdan erişilebilir ve verimli yürütülebilmesi için çözüm önerileriniz nelerdir?

.....
.....
.....

Teşekkürler

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..